

VADERS EN VADERSCHAP: UITDAGINGEN, VERANTWOORDELIJKHEDEN, VERPLICHTINGEN...

Verlag van het evenement op 3 december 2024

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

INHOUDSOPGAVE

BERICHT VAN DE UITGEVER	7
INLEIDING	8
CONTEXT EN DOELSTELLINGEN VAN DE DAG	10
De cel Gelijke Kansen van Brussel Plaatselijke Besturen	10
Waarom vandaag spreken over vaderschap?.....	10
De uitdagingen van een geëngageerd vaderschap.....	10
UITEENZETTING VAN PHILIPPE HALASZ-BARADLAY	12
Definities van alleenstaand ouderschap	13
Getuigenissen van alleenstaande moeders	14
Alleenstaand ouderschap, een sociaal begrip?.....	15
Kernstatistieken over eenoudergezinnen	15
Alleenstaand ouderschap, een zaak van vrouwen?	16
Enkele cijfers	16
Gekruiste discriminatie en kwetsbaarheid	17
De situatie op het vlak van werk	18
De situatie op het vlak van huisvesting	19
De situatie op het vlak van mentale en lichamelijke gezondheid	20
Mogelijke acties en bestaande initiatieven	21
Project Miriam	22
Statuut eenoudergezin	23
Verenigingen die eenoudergezinnen ondersteunen.....	23
Ma' Pa' Solo vzw	23
Eenoudergezinnen'thuis	23
Le Petit vélo jaune	23
Overheidsbeleid ter ondersteuning van het vaderschap.....	24
Conclusie van Philippe Halasz-Baradlay.....	25

UITEENZETTING VAN MARTIN WAGENER	26
Historische evolutie van alleenstaand ouderschap	27
Alleenstaand ouderschap, een complexe realiteit	28
Een becijferde contextualisering	29
Vergelijking van het percentage alleenstaande moeders en alleenstaande vaders.	29
Vergelijking van het percentage werkende alleenstaande vrouwen met en zonder kinderen	30
Soorten huishoudens uitgesplitst naar leeftijd en gender	31
Intentie bij eenoudergezinnen om binnen drie jaar samen te wonen volgens gender	32
Alleenstaande moeder of vader volgens de leeftijd van de kinderen	32
Type kindertoezicht per gender	33
Alimentatiebijdrage	34
Co-ouderschap na de scheiding: impact van geweld	35
Traject voor een alleenstaande ouder	36
De problematiek van het statuut van samenwonende	37
Bedenkingen op basis van ander onderzoek	37
Afwezige vaders? Mannen op de rand.....	37
Typologie van Agnès Martial (2014)	38
Housing First, de band opnieuw aanhalen	38
Gérard Neyrand: een alleenstaande vader is de uitzondering	39
Andere typologie van Fabienne Berton (2017)	39
Conclusie van Martin Wagener	41
Uitwisselingen met het publiek	42
Met betrekking tot de situatie van deeltijds werkende vrouwen	42
Met betrekking tot het woord “mannelijkheid”	42
Wat kinderopvang betreft	42
Met betrekking tot de evolutie van de vaders	42
Nadenken over ouderschapsmodellen bij de begeleiding	43
Ideologische denkoefening over communicatie rond kinderen	43
Verband tussen eenouderschap en vrouwenrechten	44

UITEENZETTING VAN JENNIFER SEVRIN	46
Definitie van economisch geweld.....	48
Definities	48
Vóór de scheiding.....	48
Na de scheiding	48
Onderhoudsgeld is geen alimentatiebijdrage	49
Het niet-betalen van alimentatie.....	49
Gevolgen van economisch geweld voor moeders, voor vaders	50
Buitengewone kosten, een onevenwichtige financiële last	51
Cijfers over het niet-gebruik van rechten	51
Berekening van het bedrag van de alimentatiebijdrage	52
Bij de berekening moet met vier factoren rekening worden gehouden.....	53
Situaties waarbij vaders het systeem manipuleren	54
Grote variatie in de resultaten volgens de berekeningsmethode	54
Commissie voor alimentatiebijdragen over een gemeenschappelijke methode	54
De Ligue des familles vraagt om een eerlijke, unieke en officiële berekeningsmethode.....	55
Identificatie van een terugkerend probleem in alle methodes: een te lage alimentatie	55
Waarom zijn de bedragen van de alimentatie zo laag?	55
Het niet-betalen van de alimentatie en inningsmethodes	56
Waarom betalen sommige vaders geen alimentatie voor hun kinderen	56
Drie middelen om in te vorderen.....	56
Eisen van de Ligue des familles	58
Modellen in het buitenland.....	59
Het idee van een universeel fonds	59
Twee bedenkingen van de Ligue des familles	59
Het voorstel van de Ligue des familles: de oprichting van een kantoor in elke gemeente	60
Institutioneel geweld in familierechtbanken	61
Aanzienlijke gerechtelijke vertragingen, miskening van de problematiek	61
Rechtsvorderingen tegen de Belgische Staat.....	61
Vragen/antwoorden	62
Over onderhoudsbijdragen	62
Over buitengewone kosten	62
Vaders in het buitenland	63
Geestelijke gezondheid van mama's die er alleen voor staan.....	63

De betaling van het onderhoudsgeld zou niet door Justitie moeten worden behandeld.....	63
--	----

UITEENZETTING VAN PASCAL VAN HOORNE 66

De plaats van de vader in 2024, een nieuwe maatschappelijke context.....	67
De plaats van de vader in 2024, nieuwe spelregels	68
De plaats van de vader in 2024, genderstereotypen.....	69
Soorten stereotypen	69
Genderstereotypen en de gevolgen ervan voor mannen	69
De plaats van de vader in 2024, een nieuwe uitdaging in het beroepsleven.....	70
De plaats van de vader in 2024, een heel leven lang!.....	71
Vaderschap en loopbaan	71
Vaderschapsverlof	71
De plaats van de vader in 2024, verschillende positieve effecten	72
Affectieve banden	72
Impact van het beeld van de vaderrol	72
Betere balans tussen werk en gezin	72
Het evenwicht herstellen op het vlak van lasten en verantwoordelijkheden.....	73
Levenspad.....	73
Erkenning en personeelsbinding op het werk	73
Verwerving van nieuwe competenties	73
Tijd voor vragen/antwoorden	76
Getuigenissen van vaders op de website.....	76
Is de website gratis?	76
Spreekt u over stereotypen in uw beroepsopleiding?	76

UITEENZETTING VAN TRISTAN CHAMPION 78

Vaderschapsverlof, het Scandinavische model.....	80
Het vaderschapsverlof in Europa	80
Het vaderschapsverlof in Noorwegen	81
Gro Harlem Brundtland.....	82
Jens Stoltenberg.....	82
Evolutie van het vaderschapsverlof in Noorwegen, na het eerste forum over de mannelijkheid	82
Persoonlijke ervaring in Noorwegen	83
De voorwaarden	83
Consensus tussen de ouders.....	83
Angsten	83

Een hele ontwikkeling.....	83
Een blog maken.....	84
Dé sleutel om vaders te betrekken: ondersteuning	85
Welke lessen kunnen we hieruit trekken?	85
Het werk hervatten, niet gemakkelijk	86
... Maar een nieuwe impuls voor gelijkheid binnen het koppel	86
Maatschappelijke impact.....	86
Tien concrete en inspirerende initiatieven	87
Mannelijke beroepen in de wereld van de kinderverzorging	87
Mannelijke ministers ertoe aanzetten te werken op het ministerie van de Gelijkheid voor vrouwen en mannen	87
Het leven tijdens het vaderschapsverlof vergemakkelijken en isolement doorbreken	87
Een uitwisselingsgroep voor vaders	88
De jaarlijkse dag van de vader	88
De “parent friendly”-initiatieven leren kennen	88
De toegang tot cultuur ondersteunen.....	88
Welzijnsactiviteiten voor ouders ondersteunen	88
Het professionele/gezinsleven vergemakkelijken	88
Kernindicatoren voor opvolging door de overheid	89
Tijd voor vragen/antwoorden	90
Doelgroep van de websites van de sprekers.....	90
Postnatale depressie.....	90
Overheidsbeleid in minder rijke landen	90
Situatie van de zelfstandigen.....	90
Welke steunmaatregelen in Noorwegen?.....	91
Gevolgen van de beleidsinitiatieven op scheidingen in Noorwegen.....	91
Wat te denken van het Duitse model?.....	91

MOGELIJKE OPLOSSINGEN, AANBEVELINGEN EN GOEDE PRAKTIJKEN	92
Met betrekking tot de besturen.....	92
Vaderschap en mannelijkheid.....	92
Co-ouderschap	93
Netwerk en verenigingen	93
Dagelijkse leven	93
Geïnspireerd door het Scandinavische model	93
CONCLUSIE	94
BIBLIOGRAFIE	96

BERICHT VAN DE UITGEVER

Dit verslag is geen woord-voor-woordweergave van de uiteenzettingen op 3 december 2024. Het werd opgesteld op basis van de nota's die die dag werden genomen en die daarna werden samengevat en geherformuleerd voor meer duidelijkheid.

Aan de sprekers werd gevraagd de inhoud na te lezen en goed te keuren. De kern van de gesprekken werd gerespecteerd, en tegelijkertijd is gezorgd voor een coherente stijl.

INLEIDING

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt vandaag bijna 65.000 eenoudergezinnen, waarvan 86% wordt geleid door moeders¹. Achter deze cijfers gaat een realiteit schuil van ongelijkheid, mentale en financiële overbelasting en vaak een gebrek aan ondersteuning, terwijl deze moeders de hele last van de gezinsverantwoordelijkheid alleen op hun schouders dragen.

Deze vaststellingen hebben Brussel Plaatselijke Besturen (BPB) ertoe aangezet bijzondere aandacht te besteden aan deze problematiek van alleenstaand ouderschap. Zo werkt BPB sinds 2018 nauw samen met de negentien Brusselse gemeenten, waardoor het mogelijk werd alleenstaand ouderschap te analyseren, meer in het bijzonder vanuit een genderperspectief.

Hieruit kwam een fundamentele vaststelling naar voren: het structurele gebrek aan betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel van vaders in het gezinsleven is een factor die ongelijkheden vergroot, zowel voor moeders als voor kinderen. Dit niet opnemen van zijn verplichtingen, vaak onzichtbaar gemaakt of geminimaliseerd, heeft tal van gevolgen: kinderarmoede, ouderlijke uitputting, problemen op school, gezondheidsproblemen, isolement, schulden, ... maar ook voor de vaders zelf het ontbreken of verliezen van een essentiële band met hun kinderen.

Deze dag sluit daarom op natuurlijke wijze aan bij deze dynamiek van analyse en actie: de rol van vaders en vaderschap centraal stellen in de discussies. Hoe ziet en waardeert de huidige maatschappij de rol van vaders? Wat zijn de maatschappelijke, culturele, economische en politieke hindernissen voor hun betrokkenheid? En vooral, wat zijn de concrete mogelijkheden om tot een meer gedeeld, meer ondersteund, rechtvaardiger ouderschap te komen?

Aan de hand van getuigenissen, verslagen van experts en discussies met het publiek kunnen op deze dag inzichten worden vergeleken en suggesties worden gedaan voor goede praktijken en mogelijke acties om vaders en vaderschap te ondersteunen. Het verslag dat volgt, reconstrueert deze uitwisseling en getuigt zowel van de noodzaak om te handelen als van de reeds bestaande middelen om anders te denken over ouderrollen, met het oog op gelijkheid en medeverantwoordelijkheid, en breder van de noodzaak voor de maatschappij om anders te kijken naar de rol van vaders en moeders in zijn geheel.

¹ https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/08/NL_Plan_Monop_Anysurfer.pdf - pagina 3

*"Als de vader afwezig is, worden
de krachten van de wanorde ontketend"*

Antonia Fonyi

CONTEXT EN DOELSTELLINGEN VAN DE DAG

De cel Gelijke Kansen van Brussel Plaatselijke Besturen

Dit evenement wordt georganiseerd door de cel “Gelijke Kansen” van BPB²: al meer dan vijftien jaar coördineert deze cel de implementatie van het gelijkekansenbeleid in de negentien Brusselse gemeenten en moedigt ze dat aan. Dit beleid wordt concreet gemaakt door onder meer sensibiliseringsacties en uitwisselingsmomenten zoals dit.

Naast het voeren van sensibiliseringsacties kent de cel ook subsidies toe in het kader van gelijkekansenprojecten van de gemeenten.

Aanvankelijk richtte de opdracht van deze cel zich uitsluitend op de gelijkheid tussen vrouwen en mannen. Geleidelijk is de opdracht uitgebreid naar andere uitdagingen, zoals de strijd tegen geweld tegen vrouwen en meisjes, de strijd tegen discriminatie van LGBTQIA+-personen, de inclusie van personen met een handicap, ... En tot slot, meer recent, thema's in verband met ouderschap en alleenstaand ouderschap.

Waarom vandaag spreken over vaderschap?

Alleenstaand ouderschap vormt een grote uitdaging, in het bijzonder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waar, zoals we reeds aanhaalden in de inleiding, 65.000 eenoudergezinnen zijn geteld, waarvan 86% wordt geleid door moeders³. Dit cijfer toont de noodzaak aan om de bijzondere situatie van deze gezinnen te kennen, met name de afwezigheid van de vader, die een reeks moeilijkheden veroorzaakt (economische problemen, ouderlijke uitputting, hinderpalen in verband met huisvesting, tewerkstelling of nog de opvoeding van de kinderen). Deze uitdagingen wegen zwaar op het welzijn van moeders, maar ook op dat van kinderen en op hun stabiliteit, door hen vaak essentiële referentiepunten te ontnemen.

De uitdagingen van een geëngageerd vaderschap

Omgekeerd komt het herzien en bevorderen van geëngageerd vaderschap niet alleen ten goede aan gezinnen, maar ook aan de maatschappij in haar geheel. Het is vanuit die geest dat we deze dag, die van kapitaal belang is, hebben georganiseerd.

We beginnen met het opmaken van een stand van zaken en een analyse van de belangrijkste uitdagingen. De namiddag zal dan worden gewijd aan inspirerende getuigenissen die ons zullen laten nadenken over concrete toepassingen van het overheidsbeleid in dit domein.

² <https://plaatselijke-besturen.brussels/gelijke-kansen>

³ https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/08/NL_Plan_Monop_Anysurfer.pdf - pagina 3

Deze dag is interactief opgezet, met tijd voor gedachtewisselingen na elke uiteenzetting.

Tijdens het evenement wordt documentatie uitgedeeld: de brochure van BPB met als titel “Op welk verlof hebben vaders in de Brusselse gemeenten recht?”⁴, alsook een exemplaar van het boek “*La barbe et le biberon*”⁵ (De baard en de zuigfles) van Tristan Champion en “*Cahier du super papa positif*” (Cahier van de positieve superpapa)⁶ van Pascal Van Hoorne, twee sprekers deze namiddag.

⁴ <https://plaatselijke-besturen.brussels/actualites/ontdek-onze-nieuwe-brochure-over-vaderschapsverlof-de-brusselse-gemeenten>

⁵ <https://www.marabout.com/livre/la-barbe-et-le-biberon-9782501148306/>

⁶ <https://histoiresdepapas.com/wp-content/uploads/2018/02/Cahier-du-super-papa-positif.pdf>

UITEENZETTING VAN PHILIPPE HALASZ-BARADLAY,

INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN

Gezinnen zonder vader - Eenoudergezinnen, gender, cijfers en huidige situatie

Philippe
Halasz-
Baradlay

Ik ben Philippe Halasz-Baradlay, ik werk bij het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen⁷, dat als hoofdtaak heeft het ontvangen en behandelen van klachten over discriminatie op grond van gender in de ruime zin van het woord (vrouwen, mannen, transgender en intersekse personen). Het Instituut speelt ook een sleutelrol bij het uitbrengen van aanbevelingen over diverse thema's, doet daarbij onderzoek en zet sensibiliseringsacties op. Zijn activiteiten worden over het algemeen uitgevoerd in samenwerking met andere instellingen, verenigingen en actoren, om een coherent en globaal beleid te kunnen garanderen.

⁷ https://igvm-iefh.belgium.be/language_selection_page?destination=/node/1

Definities van alleenstaand ouderschap

Ik ga u een stand van zaken geven met betrekking tot alleenstaand ouderschap in Brussel, te beginnen met een definitie.

Hoe definiëren we eenoudergezinnen? Er zijn verschillende soorten definities: sommige zijn heel inclusief en dekken een breed scala aan situaties, terwijl andere beperkender zijn.

Volgens de **Ligue des familles** gaat het om **elke persoon**, die op een bepaald moment in zijn of haar leven alleen verantwoordelijk is voor de huisvesting en opvoeding van een kind, op permanente basis, hoofdzakelijk, egalitair of occasioneel. Deze definitie is bijzonder ruim, want ze hangt niet af van een specifieke tijdsduur: **zelfs één weekend op twee voor de kinderen zorgen** is voldoende om te worden beschouwd als een eenoudergezin.

Een andere **interessante definitie**, uit Zwitserland, vertrekt vanuit het **standpunt van het kind**. Daarin worden eenoudergezinnen beschouwd als gezinnen waar kinderen niet met hun beide ouders in hetzelfde huishouden wonen. Dit perspectief laat toe alleenstaand ouderschap te benaderen vanuit de invalshoek van **ouders die kinderen alleen opvoeden**.

En, tot slot, de **meest officiële definitie** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, voorgesteld door het **Technisch Platform Eenoudergezinnen**⁸, karakteriseert een eenoudergezin als een gezin waar **één ouder, voor het grootste deel alleen**, de economische en opvoedkundige verantwoordelijkheid voor het kind draagt, ongeacht of daar alimentatie tegenover staat. Deze definitie omvat een tijdsbegrip: je moet meer dan de helft van de tijd voor je kinderen zorgen. Dat sluit dus bepaalde gezinnen uit, maar elke definitie heeft haar voordelen en weerspiegelt verschillende realiteiten. Het is immers evident dat de moeilijkheden van een ouder die één weekend op twee- de verantwoordelijkheid voor de kinderen draagt, niet dezelfde zijn als die van een gezin dat afwisselend 50/50 verantwoordelijk is, om nog maar te zwijgen van voltijdse ouders! Over dit soort uitdagingen gaan we het vandaag hebben.

De definitie blijft echter essentieel. Afhankelijk van de definitie die aan het begrip wordt gegeven, kan het heel verschillende realiteiten omvatten. Het kan een gezin zijn dat bestaat uit een moeder van in de dertig met haar twee kinderen, maar evenzeer een moeder ouder dan zestig met een kind met een handicap of nog een volwassen kind dat over een inkomen beschikt. De behoeften en verwachtingen van dit publiek kunnen dus heel sterk verschillen.

De moeilijkheid om eenoudergezinnen te definiëren komt ook voort uit het feit dat dit statuut niet noodzakelijk permanent is. Men kan een eenoudergezin vormen voor enkele maanden of enkele jaren.

⁸ In 2008 werd het Technisch Platform Eenoudergezinnen in Brussel opgericht, eerst om een stand van zaken op te maken (2009) en daarna om een blauwboek (2013) op te stellen, op basis van de scriptie van Martin Wagener, die hier vandaag ook het woord neemt.

Getuigenissen van alleenstaande moeders

Om deze getuigenissen te verrijken, heb ik ervoor gekozen me te baseren op de podcast **Parole de daronnes** (Hier spreken moeders), een realisatie van Action et Recherche Culturelles (ARC)⁹.

Hierin komen vrouwen aan het woord van alle leeftijden, van verschillende afkomst of sociale achtergrond. Ze hebben allemaal gemeen dat ze aan het hoofd staan van een eenoudergezin. Daar houdt de overeenkomst op, want hun situaties, ervaringen en realiteiten zijn verschillend.

Er zijn vrouwen die ervoor gekozen hebben aan het hoofd te staan van een eenoudergezin, omdat ze een kind gekregen hebben zonder vader, omdat ze hun ex-partner verlaten hebben.

Er zijn vrouwen die gedwongen werden aan het hoofd te staan van een eenoudergezin. Want heel vaak vertrekt de vader en moet de moeder de taken op zich nemen.

Sommige vrouwen zijn voltijds alleenstaande ouder. Andere deeltijds. Sommigen kunnen rekenen op een heel sterk en ondersteunend sociaal netwerk, anderen moeten zichzelf uit de slag trekken.

Naast verschilpunten zijn er ook punten van overeenkomst, zoals discriminatie, problemen bij het vinden of behouden van een job, moeilijkheden om tijd voor zichzelf te hebben.

Hier is een eerste fragment, waarbij een mama uitlegt welke moeilijkheden ze ondervindt en hoe haar gevoelens niet altijd overeenkomen met externe voorstellingen:

“Als alleenstaande moeder identificeer ik me niet echt met die term. Ik ben de moeder van mijn zoon, maar ik heb de indruk dat hij veel andere moederfiguren om zich heen heeft. Zijn vader is erg aanwezig, en hij kan ook rekenen op zijn grootouders. Natuurlijk is er de mentale belasting die ermee gepaard gaat, maar ik heb enorm veel geluk dat ik in een bijzondere situatie zit: ik ben halftijds alleenstaande moeder, waarbij ik me volledig op mijn zoon richt, omringd door mensen die ons ondersteunen, en ik heb ook halftijds een beetje het gevoel vrijgezel te zijn.”

⁹ <https://open.spotify.com/show/3SWNfvenoQzJsg4SFmhRHx>

Deze getuigenis verklaart al veel: alleenstaand ouderschap kan een deeltje van de tijd in beslag nemen, kan halftijds of voltijds zijn. De mentale belasting van alleenstaand of gedeeld ouderschap maakt een cruciaal verschil uit. In dit geval deelt deze persoon een woning, ze is dus nooit alleen met haar kind. Andere volwassenen helpen haar bij het oppassen en opvoeden van haar kind.

Zo is elke situatie anders, en de definitie die men aan alleenstaand ouderschap kan geven, is vooral persoonlijk en afhankelijk van de realiteit en de gevoelens van de betrokken persoon. Vandaar, ook al is de kwestie van een definitie belangrijk omdat ze bijvoorbeeld bepalend kan zijn bij een telling, zal er altijd een aandeel qua keuze en oriëntatie van geval tot geval overblijven.

Alleenstaand ouderschap, een sociaal begrip?

Het begrip alleenstaand ouderschap kan tamelijk recent lijken. Nochtans hebben er altijd eenoudergezinnen bestaan, hoewel de aard ervan in de loop der tijden geëvolueerd is. **Oorspronkelijk kwamen deze gezinnen tot stand als gevolg van het overlijden van een van de ouders**, en waren daarom in wezen eenoudergezinnen als gevolg van weduwnaar-/weduwschap. Vandaag kunnen eenoudergezinnen het resultaat zijn van een keuze, of soms het gevolg zijn van levensomstandigheden, maar zeker niet alleen het gevolg van een overlijden.

Alleenstaand ouderschap is een “begrip” geworden in de jaren 1960, en sinds de jaren 1990 is de kwestie van alleenstaand ouderschap in de beleidsvoering terechtgekomen, en daar gebleven.

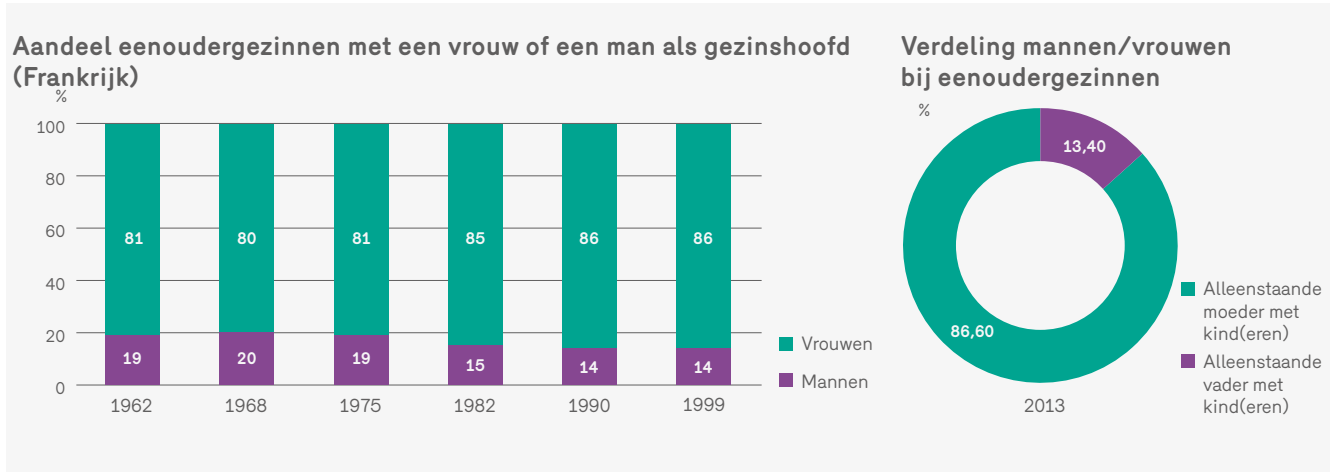
Het blijft een centraal thema in politieke debatten, en de maatschappelijke perceptie is geëvolueerd: dit onderwerp is nu minder taboe, er zijn heel veel eenoudergezinnen. **Maar we moeten ons nog wel vragen stellen bij de mate waarin deze gezinnen echt worden aanvaard**, niet zozeer op individuele basis tussen personen, maar eerder op het niveau van de maatschappij als geheel, die nog steeds moeite heeft om ze volop te integreren. Het combineren van een gezinsleven met school- en werktijd bijvoorbeeld kan bijzonder ingewikkeld blijken voor een alleenstaande ouder. Je kind afzetten op school ‘s ochtends, daarna minstens acht uren werken, en daarna je kind ophalen vóór de kinderopvang sluit, is geen evidente taak. Daar komen nog andere, meer pragmatische uitdagingen bij, bijvoorbeeld een alleenstaande moeder met twee kinderen die naar de gynaecoloog moet, hoe pak je dat aan? Kortom, de maatschappij integreert de realiteit van eenoudergezinnen nog niet volledig in haar organisatie.

Kernstatistieken over eenoudergezinnen

Eenoudergezinnen vormen **12% van de huishoudens** en **33% van de huishoudens met één of meerdere kinderen**.

Alleenstaand ouderschap, een zaak van vrouwen?

Grotendeels wel. In Brussel wordt 86% van de eenoudergezinnen geleid door een vrouw.

En als we spreken over alleenstaand ouderschap, dan hebben we het onvermijdelijk ook over kwetsbaarheid.

Enkele cijfers

54% van de gezinnen die steun krijgen van de OCMW's, zijn eenoudergezinnen.

40% van de eenoudergezinnen loopt een risico op armoede.

12% leeft in een situatie van ernstige materiële onthouding.

54% van de gezinnen die steun krijgen van de OCMW's, zijn eenoudergezinnen

40% loopt een risico op armoede

12% leeft in een situatie van ernstige materiële onthouding

Armoederisicodrempel en bedrag van de minimumuitkeringen (per maand) in België op 01.07.2023	
	Eenoudergezin met twee kinderen
Armoederisicodrempel (EU-SILC 2022, inkomsten 2021)	2.185 €
Leefloon (OCMW)	1.673,65 €
Inschakelingsuitkering (RVA)	1.663,48 €
Minimale werkloosheidsuitkering	1.671,80 €
Maximale inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap	1.674,18 €
Invaliditeitsuitkering	1.947,92 €

25% van de eenoudergezinnen moet rondkomen met minder dan 1.500 euro per maand, tegenover 12% van de andere gezinsvormen.

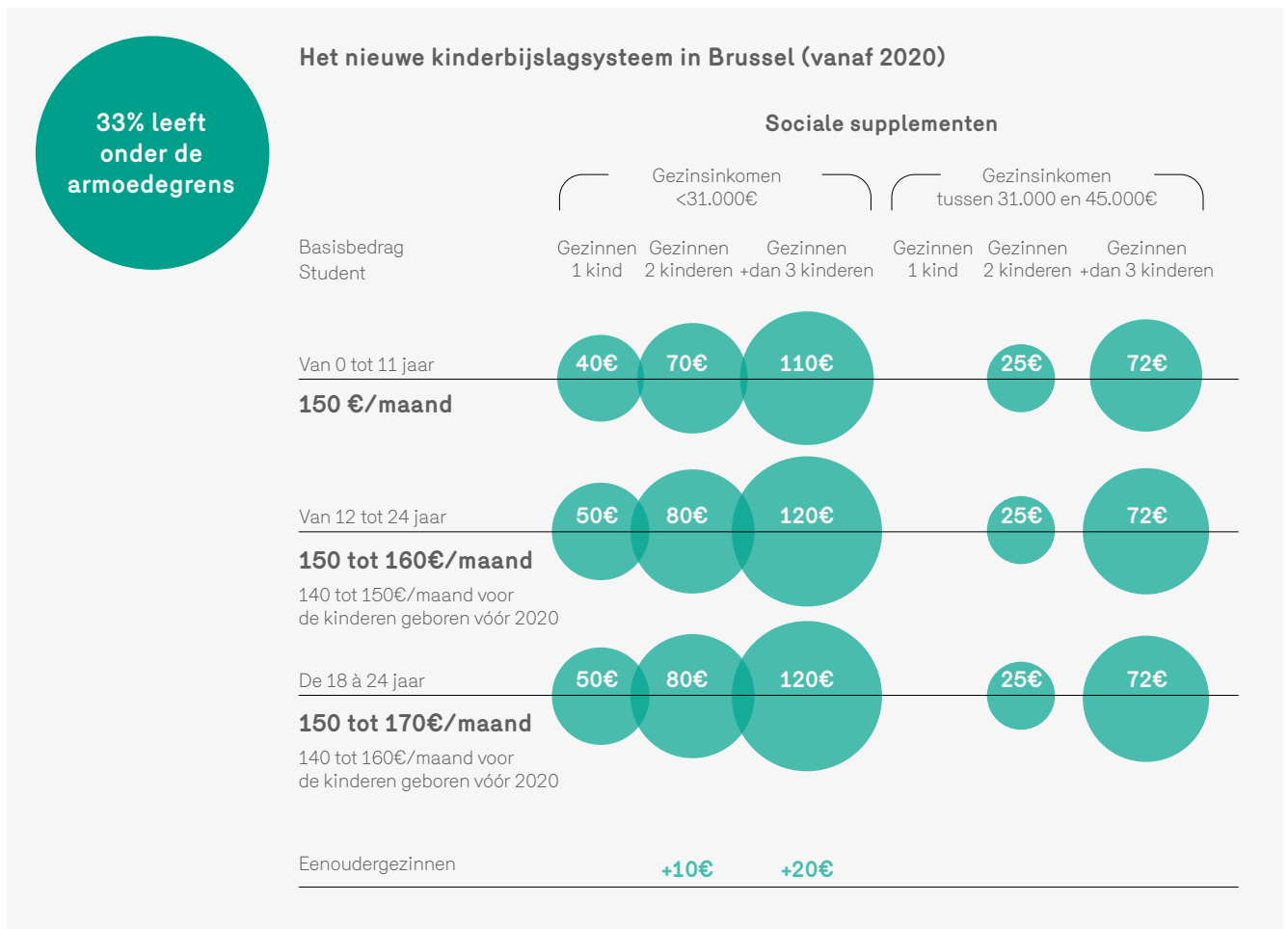
Verontrustend feit: de verschillende vervangingsinkomens waarop eenoudergezinnen in België recht hebben, dekken niet al hun behoeften. Waarom zijn de uitkeringen dan niet hoger?

Naast vervangingsinkomens bestaan er ook gezinstoelagen, die in 2020 in Brussel werden hervormd. Deze hervorming omvat een klein supplement voor eenoudergezinnen. Gemiddeld ontvangt een kind uit een eenoudergezin in een kwetsbare situatie ongeveer 280 euro kinderbijslag.

Maar door deze toelagen te combineren met de vervangingsinkomens slagen deze gezinnen er net in om boven de armoedegrens te blijven. Het blijft onvoldoende om echte economische stabiliteit te bieden en uit een kwetsbare situatie te geraken.

Gekruiste discriminatie en kwetsbaarheid

33% van de Brusselse eenoudergezinnen leeft onder de armoedegrens. Waarom bevinden ze zich in deze kwetsbare situatie?

Een van de factoren is werk. Het werkloosheidspercentage bij eenoudergezinnen ligt heel hoog: 25% van de vrouwen die aan het hoofd staan van een eenoudergezin, tegenover slechts 5% van de vrouwen die als koppel samenleven.

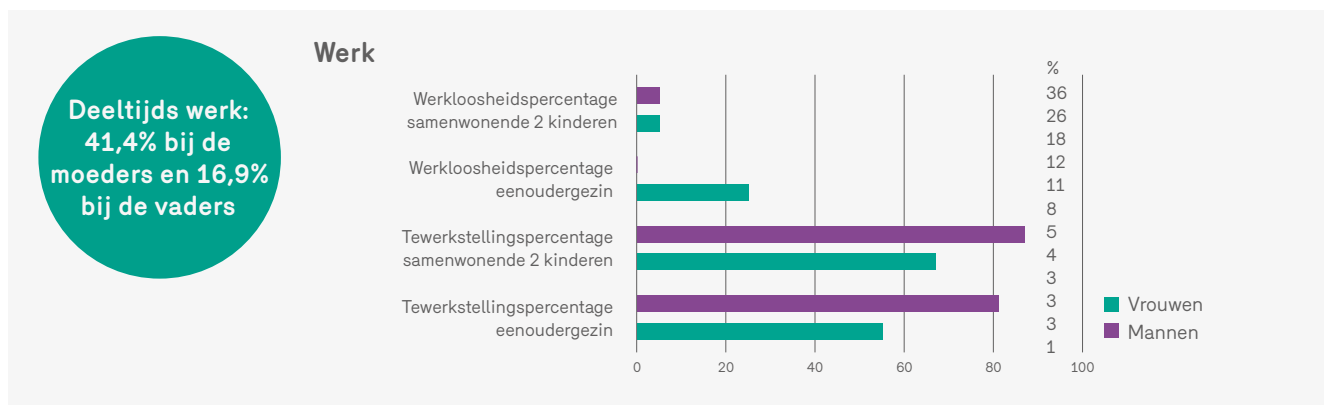
De situatie op het vlak van werk

Het percentage werkenden ligt dus lager bij alleenstaande ouders. Wat vooral opvalt in de cijfers is niet alleen het verschil tussen alleenstaande moeders en moeders die als koppel samenleven, maar vooral het verschil tussen vrouwen en mannen.

In eenoudergezinnen is de tewerkstellingsgraad bij mannen 80%, terwijl dat bij vrouwen slechts 55% is.

Het is dus vooral gender, meer dan alleenstaand ouderschap, dat de problemen op de arbeidsmarkt verklaart.

Er moet ook rekening worden gehouden met deeltijds werken, wat een andere vorm van discriminatie is tegenover vrouwen.

Over het algemeen is de arbeidsmarkt discriminerend tegenover vrouwen, door vooroordelen over hun (on)beschikbaarheid in verband met hun kinderen. Dit geldt zowel voor alleenstaande moeders als voor moeders die samenwonen met een partner, en het loon van vrouwen ligt over het algemeen lager dan dat van mannen. Eenoudergezinnen zijn bijzonder kwetsbaar voor de valstrikken van de arbeidsmarkt, wat ertoe leidt dat ze werkloos blijven: opdat een alleenstaande moeder er echt belang bij zou hebben om te werken, zou ze minstens 120% van haar vervangingsuitkering moeten verdienen, wat minder vaak voorkomt dan bij mannen.

Tot slot is de beroepssituatie van alleenstaande ouders vaak het resultaat van hun beroepssituatie toen ze nog een koppel vormden. Binnen een koppel zijn het immers vaak vrouwen die ervoor kiezen om deeltijds te werken (of dat ondergaan) om voor hun kinderen te zorgen. Als het koppel echter uit elkaar gaat, wordt het voor hen bijzonder moeilijk om opnieuw een voltijdse job te vinden, of om echt het nut in te zien van werken, wegens de vele hierboven vermelde hindernissen.

De situatie op het vlak van huisvesting

Een woning vinden in Brussel is al een uitdaging op zich, maar voor alleenstaande moeders kunnen de hindernissen, zoals discriminatie op het vlak van huisvesting, soms onoverkomelijk zijn.

Als bijvoorbeeld iemand een eigenaar belt met de vraag of er een woning vrij is en zijn situatie als alleenstaande ouder uitlegt, is het antwoord dikwijls “Geen kinderen”, “Er is maar één slaapkamer”. Deze discriminatie gebeurt soms zonder de minste schaamte, ook al is het onwettig, en verhindert de toegang tot huisvesting. Het resultaat is dat deze gezinnen terechtkomen in woningen van mindere kwaliteit, die kleiner zijn, minder goed verwarmd, met minder privacy en in minder aangename en slecht uitgeruste buurten.

Bijgevolg is 17% van de eenoudergezinnen gedwongen om in dezelfde kamer te slapen, bij gebrek aan ruimte.

Bovendien gaat bij 51% van de eenoudergezinnen meer dan de helft van hun inkomen naar huisvesting, het is dus een enorme financiële belasting. In Brussel is het tekort aan sociale woningen erg problematisch, en de gemiddelde wachttijd voor een sociale woning bedraagt zestien jaar! Als gevolg hiervan zijn de kinderen, tussen het indienen van de aanvraag en de toegang tot de woning, praktisch al volwassen.

In Brussel bestaat er wel een “huurtoelage”¹⁰ voor personen die wachten op een sociale woning, die rekening houdt met de situatie van eenoudergezinnen, maar deze hulp is ontoereikend.

Tot slot ondervinden eenoudergezinnen op de particuliere huurmarkt extra moeilijkheden. Vergeleken met profielen die als stabiel worden gevoeld, met meer middelen en een betere sociale status (minder kinderen, geen kinderen of twee ouders) hebben zij het heel moeilijk om een geschikte woning te vinden. Dit is een bijkomende onevenwichtigheid, die aantoont dat alleenstaand ouderschap een discriminerende factor is bij het zoeken naar huisvesting.

URGENT WANTED

**Une maman solo bientôt à la rue avec 2 enfants.
Soyons solidaires !**

Mon amie cherche désespérément un nouvel endroit pour elle et ses deux enfants de 4 et 6 ans.
Les prix élevés et les discriminations à Bruxelles rendent cette recherche encore plus difficile. Son statut de mère célibataire et ses origines marocaines sont des obstacles supplémentaires alors qu'elle dispose de moyens pour payer un loyer.

**Des idées, des contacts ou des opportunités de logement pour l'aider ?
Ensemble, trouvons-leur un nouveau toit au plus vite !**

>> Contactez-moi par mail

QUOI ? Appartement avec 1 grande chambre ou 2 chambres
OÙ ? Bruxelles (19 communes), proche d'une école néerlandophone
COMBIEN ? Maximum 980 € de loyer sans les charges.
QUAND ? Dès que possible !!!

	Basisbedrag	Verhoging
Eenoudergezin met inkomsten ≤ 20.895,43 €	180,89 € / maand	45,22 € / kind
Eenoudergezin met inkomsten > 20.895,43 € maar ≤ 27.550,86 €	135,67 € / maand	45,22 € / kind
Andere families	180,89 € / maand	45,22 € / kind

¹⁰ <https://be.brussels/nl/huisvesting/huren-en-verhuren/huurhulp/financiele-steun/huurtoelage>

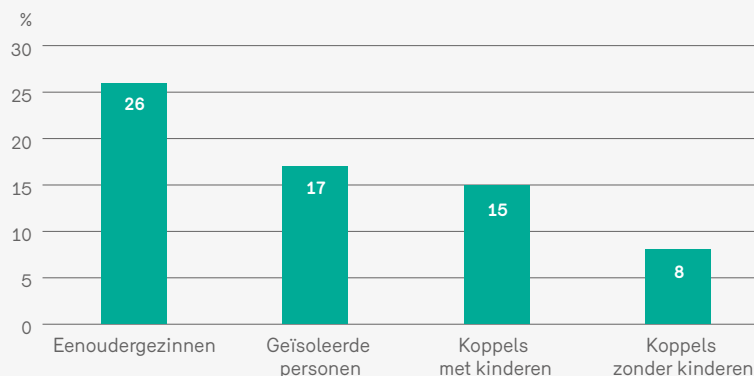
De situatie op het vlak van mentale en lichamelijke gezondheid

Gezondheid is ook een cruciaal punt dat vaak ter sprake komt, in meerdere opzichten:

Budget – Zich verzorgen kost geld

26% van de eenoudergezinnen ziet vaak af van gezondheidszorg om financiële redenen, tegenover slechts 10% van de koppels zonder kinderen en 15% van de koppels met kinderen.

Vaak voorkomend uitstel van medische zorgen om financiële redenen

Geestelijke gezondheid

34% van de eenoudergezinnen geeft aan meer dan drie symptomen van depressie te hebben. Dit roept de vraag op naar mentale belasting, het gebrek aan tijd voor zichzelf en andere factoren in verband met het dagelijks alleen zorgen voor kinderen.

Volgende getuigenis van de “Daronnes” illustreert dit probleem van **mentale belasting**:

“Op school heb ik een kleine groep vriendinnen met andere alleenstaande mama’s. Soms pas ik op de kinderen van mijn vriendinnen, soms passen mijn vriendinnen op mijn kinderen, dus dat helpt veel. We weten allemaal hoeveel een babysitter kost, dat past niet echt binnen mijn budget, en dit helpt me een beetje door de dagen heen.”

Dus ja, tijd voor jezelf als alleenstaande ouder, is niet eenvoudig.

Zoals we gezien hebben ondergaan eenoudergezinnen min of meer bewuste vormen van discriminatie op tal van niveaus:

- discriminatie op basis van gender;
- op basis van sociaaleconomische status (vermogen);
- op basis van de gezinssituatie, waaronder alleenstaand ouderschap;
- op basis van nationale afstamming.

Nochtans is in het Brussels wetboek inzake de gelijkheid, de non-discriminatie en de bevordering van diversiteit¹¹ alleenstaand ouderschap onlangs een beschermd criterium geworden. Alleen worden alleenstaande moeders niet zozeer gediscrimineerd omdat ze aan het hoofd van die gezinnen staan, maar eerder door de kruising van alle andere criteria, wat we “**intersectorale discriminatie**” noemen. Dit is vooral in Brussel het geval, waar een groot deel van deze eenoudergezinnen geleid wordt door vrouwen van buitenlandse afkomst, wat een bijkomende discriminatiefactor is.

Ter illustratie volgt hier nog een fragment van een Daronne:

“Dus ik heb de lotto gewonnen, ik heb alle juiste nummers aangekruist omdat ik een vrouw ben. En ik heb niet de juiste kleur, ik heb niet de juiste naam, en bovendien ben ik een alleenstaande moeder, ik heb dus de lotto gewonnen. Om te werken is het een enorme uitdaging.”

Mogelijke acties en bestaande initiatieven

Zoals in de inleiding gezegd, is de kwestie van alleenstaand ouderschap sinds de jaren 1990 in de beleidsvoering terechtgekomen en daar gebleven. Sindsdien zijn er een aantal initiatieven genomen op het vlak van alleenstaand ouderschap.

Begeleidingsbrochure van het OCMW van Sint-Gillis¹²

Initiatieven van ONE (artikels, studies, enz.)¹³

Brussels plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen¹⁴

Begeleiding door Actiris bij het zoeken naar werk¹⁵

¹¹ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=nl&lg_txt=n&type=&sort=&numac_search=&cn_search=2024040403&-caller=eli&&view_numac=2024040403fr

¹² <https://cpas1060.be/spip.php?article906>

¹³ <https://www.one.be/public/detailarticle/news/parent-solo-vous-netes-pas-seul/>

¹⁴ https://equal.brussels/wp-content/uploads/2024/08/NL_Plan_Monop_Anysurfer.pdf

¹⁵ <https://www.actiris.brussels/nl/burgers/agenda/>

Oprichting van de DAVO: vroegtijdige betaling van alimentatievorderingen¹⁶

Hoewel er dus, soms doeltreffende, initiatieven bestaan, geraken niet alle problemen opgelost. Alleenstaande moeders lijden onder een algemeen gebrek aan ondersteuning.

Het is belangrijk te benadrukken dat niet zozeer de eenoudergezinsstructuur het probleem is, maar eerder de afwezigheid van een echt aangepast ondersteuningsbeleid.

Project Miriam

Van de meer uitgewerkte projecten willen we graag het **Project Miriam**¹⁷ uitlichten, waarbij OCMW's die dat willen alleenstaande moeders met jonge kinderen in een kwetsbare situatie op een meer holistische manier begeleiden.

Het project probeert alle problemen aan te pakken waar eenoudergezinnen mee te maken hebben: het niet-beroep doen op rechten, het zoeken naar werk of huisvesting, gezondheidskwesties, de band met het kind, tijd voor zichzelf, culturele en sociale activiteiten om deze vrouwen uit hun isolement te halen waarmee ze over het algemeen te maken hebben, en zorgt zo voor een algemene *empowerment* en een verbetering van het algemeen welzijn.

Een ander interessant punt van dit project is dat het aansluit bij de kwestie van gekruiste discriminatie, want eenoudergezinnen bevinden zich op het kruispunt van alle vormen van discriminatie. Alle problemen moeten dus samen worden aangepakt om eenoudergezinnen uit de kwetsbaarheid te halen. Als we bijvoorbeeld huisvesting vinden voor een eenoudergezin, maar de alleenstaande ouder heeft geen job, dan zal het onmogelijk zijn om de huur te betalen. Of nog, wat voor zin heeft het activiteiten voor wat me-time aan te bieden als er geen oplossing voor kinderopvang is? Enz.

¹⁶ <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/meer-diensten/onderhoudsgeld-davo/onderhoudsgeld-opeisen-als-onderhoudsgerechtigde>

¹⁷ <https://www.mi-is.be/nl/miriam>

Statuut eenoudergezin

Er wordt gesproken over de invoering van een **statuut voor eenoudergezinnen**, gebaseerd op gezinssamenstelling en sociaaleconomische situatie. Dit staat in de gewestelijke beleidsverklaring van de **Federatie Wallonië-Brussel (FWB)**¹⁸. Er zijn echter vragen over de levensvatbaarheid van dit statuut, aangezien dit niet stabiel en permanent is, terwijl een groot gezin dat wel is. Een groot gezin blijft dat immers permanent, zelfs als er geen kinderen meer thuis zijn, terwijl het statuut van een eenoudergezin kan veranderen, het een paar keer opnieuw kan worden of verdwijnen door een nieuw huwelijk.

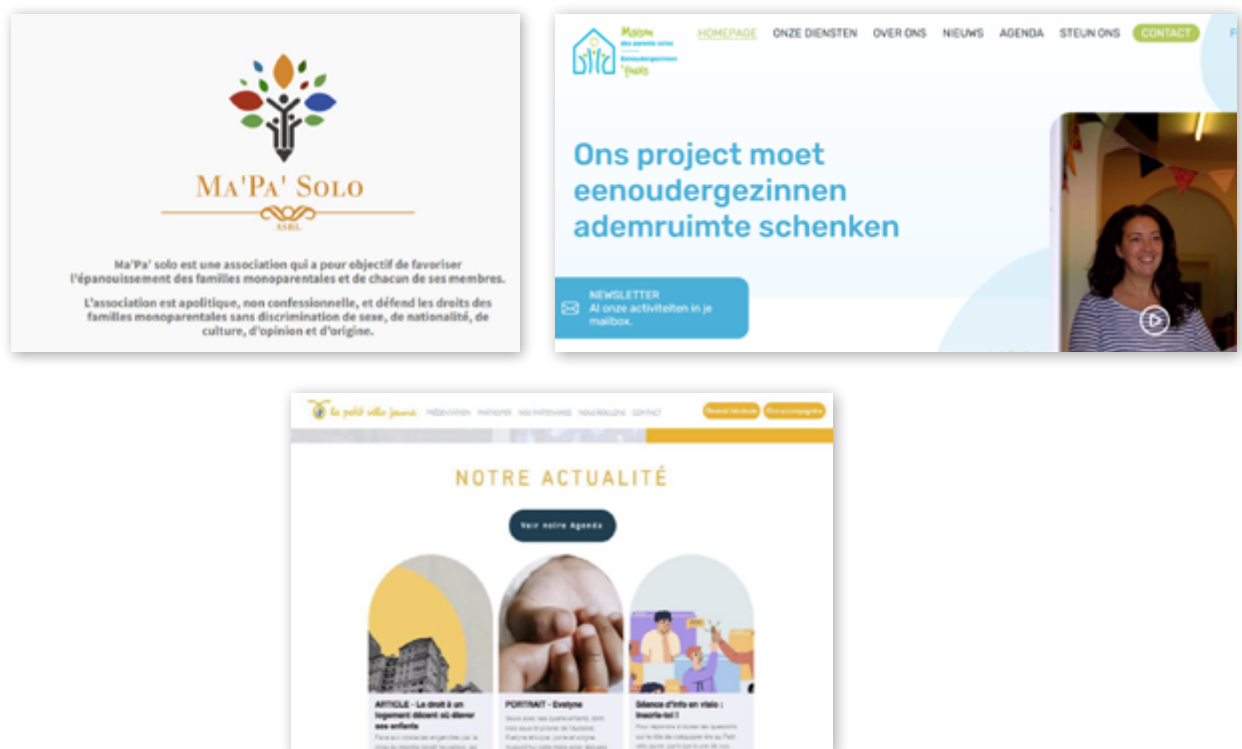
Bovendien, wat is er mogelijk door dit statuut? Echt voorrang krijgen bij sociale huisvesting? Bij tewerkstelling? Dat wordt momenteel niet uitgelegd in de beleidsverklaring van de FWB.

Verenigingen die eenoudergezinnen ondersteunen

Als we het hebben over eenoudergezinnen, moeten we het ook hebben over verenigingen, die belangrijk werk leveren op het gebied van ondersteuning van deze gezinnen, met name:

- Ma' Pa' Solo vzw¹⁹, die zich tot doel stelt eenoudergezinnen te helpen zich te ontplooiën
- Eenoudergezinnen'thuis²⁰
- Le Petit vélo jaune²¹

Deze verenigingen verzachten vaak het gebrek aan algemene ondersteuning en dienen als aanspreekpunt om al deze gezinnen door te verwijzen.

18 <https://www.wallonie.be/sites/default/files/2024-07/DPR2024-2029.pdf> - p.55

19 <https://www.facebook.com/mapasolosabl/>

20 <https://maisondesparentssolos.be/?locale=nl>

21 <https://www.petitvelojaune.be/>

Overheidsbeleid ter ondersteuning van het vaderschap

In het overheidsbeleid wordt rekening gehouden met twee aspecten:

- geboorte-/ouderschapsverlof;
- de verdeling van de huishoudelijke taken tussen echtgenoten.

Maar op dit moment is er niets dat over het vaderschap als sociale waarde gaat of over alles wat betrekking heeft op mannelijkheid. Het is niet uitgemond in een nieuwe sociale definitie van vaderschap, die het een nieuwe legitimiteit en een erkende plaats zou geven. Dit komt met name door stereotiepe maatschappelijke voorstellingen van gezinsrollen en de taakverdeling binnen koppels. Het vaderschap dat zich aandient is eerder een persoonlijke verbintenis dan een maatschappelijke beweging, en niet alle vaders zijn even bereid om in hun kind te investeren.

Hier volgt een fragment uit een getuigenis van een koppel dat net een baby had gekregen in België en waarvan de vader voor zijn kind wilde zorgen:

“Ik word bekeken als een bezoeker, ze laten me er niet bij, met mijn vrouw die problemen had bij de bevalling. Ze laten me niet voltijds bij haar zijn, en ik wil dat wel. Ik wil bij haar zijn, met mijn baby.”

“Dus als de maatschappij zo al doet, is het vanzelfsprekend dat de vader niet zoveel voor het kind gaat zorgen als de moeder. Ik denk dat de vaders daar ook onder lijden. Dat maakt van ons superheldinnen, en wij moeten voor alles zorgen, omdat de maatschappij zegt dat we het zo moeten doen, dat wordt als normaal beschouwd.”

Conclusie van Philippe Halasz-Baradlay

Alleenstaand ouderschap is een concept dat heel verschillende realiteiten omvat. Hoewel er eenoudergezinnen zijn waar de kinderen en de ouders zich volledig kunnen ontplooiën, hebben we het in deze presentatie gehad over misschien wel de meest sombere kant van alleenstaand ouderschap, kwetsbaarheid, huisvesting, werkgelegenheid, enz.

Het fenomeen blijft erg gendergebonden, dat is duidelijk, en we hebben in de cijfers gezien dat dit statuut van eenoudergezin moeilijkheden veroorzaakt in alle aspecten van het leven.

Op dit moment is er politiek onvermogen om het fenomeen aan te pakken, ook al bestaan er ondersteunende tools die echt tegemoet komen aan de behoeften van eenoudergezinnen, zoals het project Miriam, maar nog steeds op te kleine schaal.

En op dit moment werkt de afwezigheid van overheidsbeleid gericht op het versterken van de sociale waarde van het vaderschap en mannelijkheid remmend.

Tot slot nog een laatste getuigenis van een Daronne, die positiever is ondanks de moeilijkheden:

“Ondanks de vooroordelen, ondanks mijn leed, vond ik mijn leven echt wel leuk.”

UITEENZETTING VAN MARTIN WAGENER

PROFESSOR SOCIALE BELEIDSANALYSE

Wie zijn de afwezige vaders?

Wat zijn de gevolgen?

Martin
Wagener

Martin Wagener is socioloog en professor sociale beleidsanalyse aan de UCLouvain, bij FOPES (Open faculteit economisch en sociaal beleid), bij TRAV (School voor arbeidswetenschappen) en bij CIRTES (Interdisciplinair onderzoekscentrum voor werk, staat en maatschappij).

Hij heeft een bijzondere belangstelling voor mensen in kwetsbare situaties (daklozen, eenoudergezinnen, jongeren met problemen) en voor de manier waarop het sociaal beleid plaatselijk wordt toegepast, door de samenwerking te bestuderen tussen overheidsinstellingen, verenigingen en andere actoren.

Goeiedag, ik werk al bijna zeventien jaar rond alleenstaand ouderschap en heb regelmatig contact met de Brusselse overheidsdiensten om over dit onderwerp ideeën uit te wisselen.

Het **Technisch Platform eenoudergezinnen** werd opgericht in 2007-2008, en bracht Actiris, ONE, de Federatie van OCMW's en actoren uit de sectoren van de huisvesting, tewerkstelling, kinderopvang en ouderschap samen. Het doel was om samen te werken rond het thema van alleenstaand ouderschap. Deze groep heeft me dan de opdracht toevertrouwd onderzoek te doen en een scriptie te schrijven over dit onderwerp²².

Na dit werk werd gestart met **Miriam, een begeleidingsproject voor eenoudergezinnen**²³ en meer recent met een onderzoek naar het **geen gebruikmaken van de voorzieningen voor jonge kinderen van ONE**²⁴.

Hoewel mijn werk zich voornamelijk richt op trajecten van vrouwen, heb ik ook enkele gesprekken gehad met mannen. Hierdoor kreeg ik een beeld van de vaders, afwezige vaders, al dan niet betrokken vaders. Ik heb onderzoek gedaan naar wat hun betrokkenheid, of het gebrek daaraan, bij het ouderschap verklaart, hun band met het vaderschap, en, tot slot, naar wat een man vandaag precies betekent.

Historische evolutie van alleenstaand ouderschap

“Alleenstaand ouderschap” is een tamelijk recent begrip dat opkwam in de jaren 1990, maar alleenstaande vrouwen met kinderen zijn er natuurlijk al sinds menseneugenis, ook al werd dat fenomeen toen anders genoemd, en deze gezinnen werden altijd al gestigmatiseerd. Duizenden jaren lang was het “traditionele” gezin, een getrouwd koppel met hun kinderen, de enige norm.

Eenoudergezinnen werden op een **negatieve** manier ingedeeld, als risicogezinnen. In onderzoek naar jeugdcriminaliteit bijvoorbeeld, vormen eenoudergezinnen een verklarende variabele voor sociale problemen, alsof de gezinsstructuur daarvan de oorzaak is.

In de jaren 1980 spraken sociologen van “pathogene structuren van sociale reproductie”, waarbij deze gezinsvorm werd beschouwd als **een of andere ziekte**. Zo worden “**ongetrouwde moeders**” en “**onwettige kinderen**” volledig gestigmatiseerd. **Alleen oorlogsweduwen** worden respectvol en met waardigheid behandeld, omdat hun echtgenoot zich opgeofferd heeft voor het vaderland.

In het begin van de jaren 1970 probeerden onderzoekers in Frankrijk en in de Angelsaksische landen deze gezinnen positiever voor te stellen, na de voortdurende toename van eenoudergezinnen, tot in de jaren 2000.

Sindsdien krijgt alleenstaand ouderschap meer aandacht in de media, en willen de regeringen deze gezinnen ondersteunen. Het blijft echter een uitdaging, zoals Philippe Halasz-Baradlay zei, met de moeilijkheid om het begrip “alleenstaand ouderschap” te definiëren, de tijdelijkheid ervan, het verband met ouderschap, aspecten van co-ouderschap, enz.

²² https://www.brupartners.brussels/sites/default/files/publications/presentation3_Martin_Wagener_1.pdf

²³ <https://www.mi-is.be/nl/miriam>

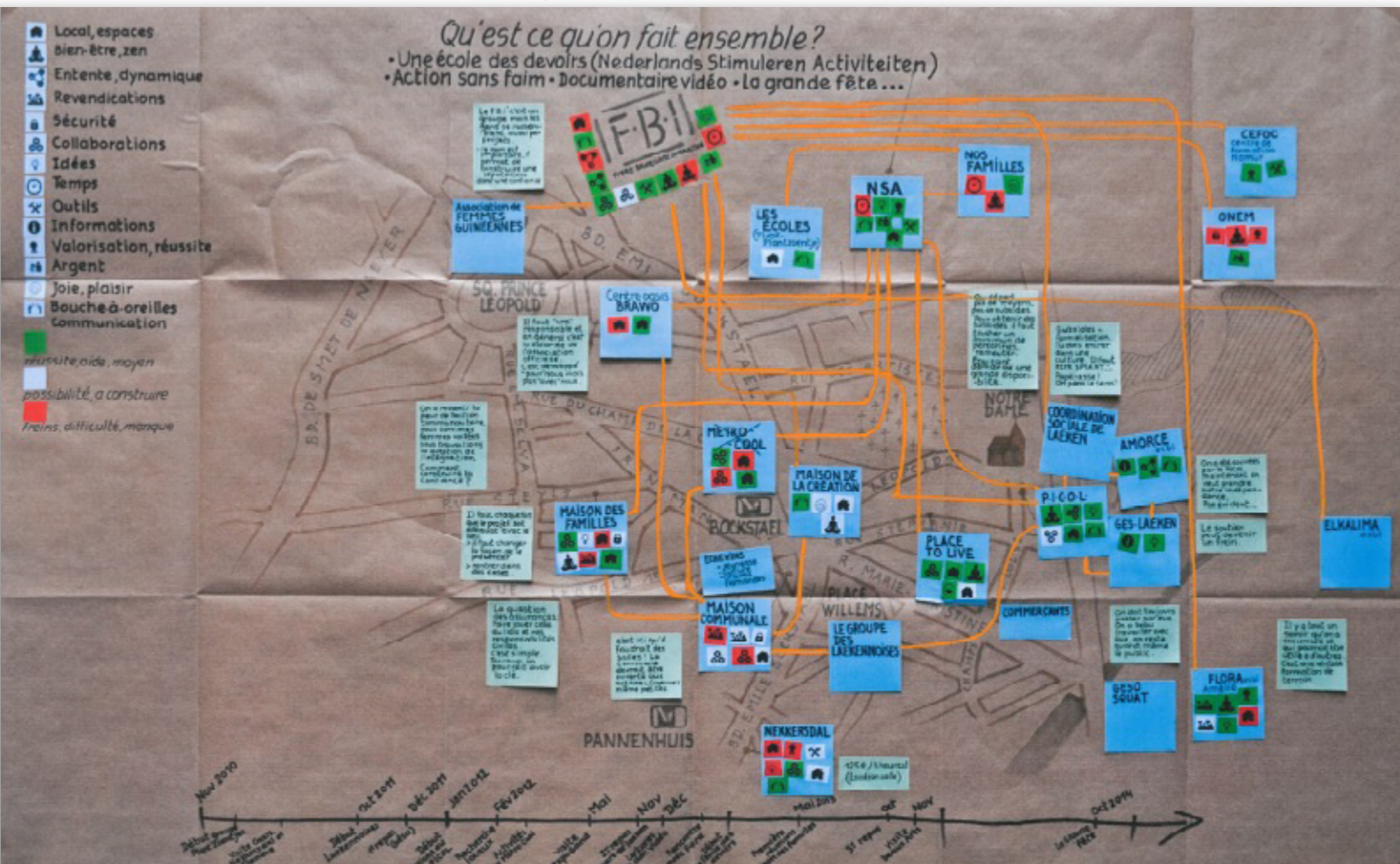
²⁴ <https://riepp.be/wp-content/uploads/2023/01/2022-recherche-non-recours-aux-services-atl-one-synthese.pdf>

Alleenstaand ouderschap, een complexe realiteit

Wat mij betreft, is er niet zozeer een definitie nodig, maar moeten we nadenken over de ermee samenhangende mechanismen: scheiding, zorgsystemen, de relatie met werk, woonruimtes of huisvesting. En ook kijken naar het kruispunt van al deze domeinen, want werken aan slechts één aspect is niet voldoende.

Sinds de jaren 1990 is er heel wat veranderd: veranderingen in ouderrollen, sociale netwerken, de toename van vrouwelijke activiteit, de toename van echtscheidingen, maar ook van uitgebreidere rollen. We hangen minder stevig vast aan vooraf geconstrueerde rollen afhankelijk van de omgeving waarin we geboren zijn (arbeidersklasse, hogere klasse, ...). Er verschijnen nieuwe vormen van ouderschap (homo-, bi-, pluri-, grootouderschap) en vooral de veel besproken samengestelde gezinnen. In al deze vormen van ouderschap is het interessant te kijken naar sociaal ouderschap, anders gezegd: wie zorgt er op welk moment voor de kinderen, wie draagt de mentale last en wie geeft er zich echt helemaal aan over?

Met betrekking tot het juridische begrip van ouder-burger, moeten we begrijpen welke juridische bescherming er bestaat en moet worden gecreëerd - als het gaat om het creëren van een statuut voor eenoudergezinnen, is sociale fraude een terugkerende angst. Wat bijvoorbeeld het statuut van samenwonende betreft, kan een alleenstaande moeder worden beschuldigd van zogenaamde fraude met haar statuut van alleenstaande als ze haar woning deelt, alleen al om de huur te kunnen betalen!

We moeten onszelf de juiste vragen stellen: een alleenstaand gezin betekent niet noodzakelijk alleen zijn, of zelfs geen partner of een relatie hebben. Het is trouwens niet nodig om onder hetzelfde dak te wonen.

Ik was lid van een begeleidingscomité voor een vrij interessant initiatief van de vzw Flora²⁵ genaamd FBI (Familles Bruxelloises Investies). Dit project, dat niet meer bestaat maar wel inspirerend is, speelde zich af in de Bockstaelwijk te Brussel en bood eenoudergezinnen een netwerk om hulp te vinden via overheidsdiensten, ouders, grootouders, vrienden, enz. Hier bestaat ouderschapssteun uit de vorming van een relationeel netwerk rond de ouder.

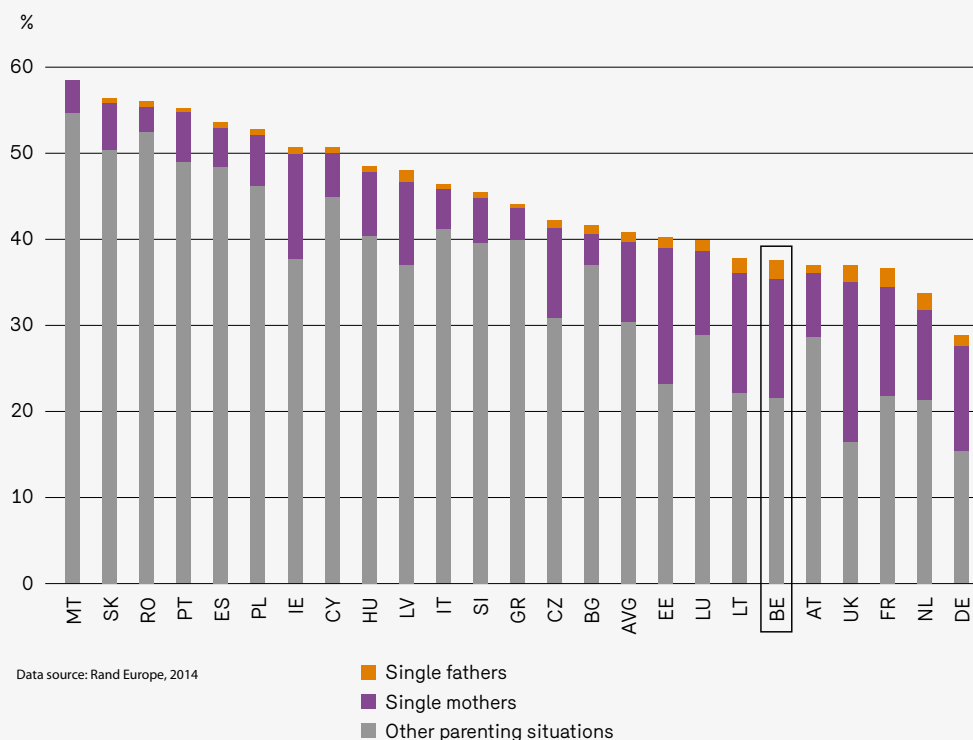
Een becijferde contextualisering

Vergelijking van het percentage alleenstaande moeders en alleenstaande vaders

Statistisch gezien heeft België een van de hoogste percentages alleenstaande moeders met kinderen in Europa.

Het percentage alleenstaande vaders met kinderen lijkt misschien even hoog, maar dat is niet zo, want het betreft gezinnen met een gedeelde zorg, waar de vader een relatief hoog inkomen heeft, en waar zijn betrokkenheid als vader beperkt blijft.

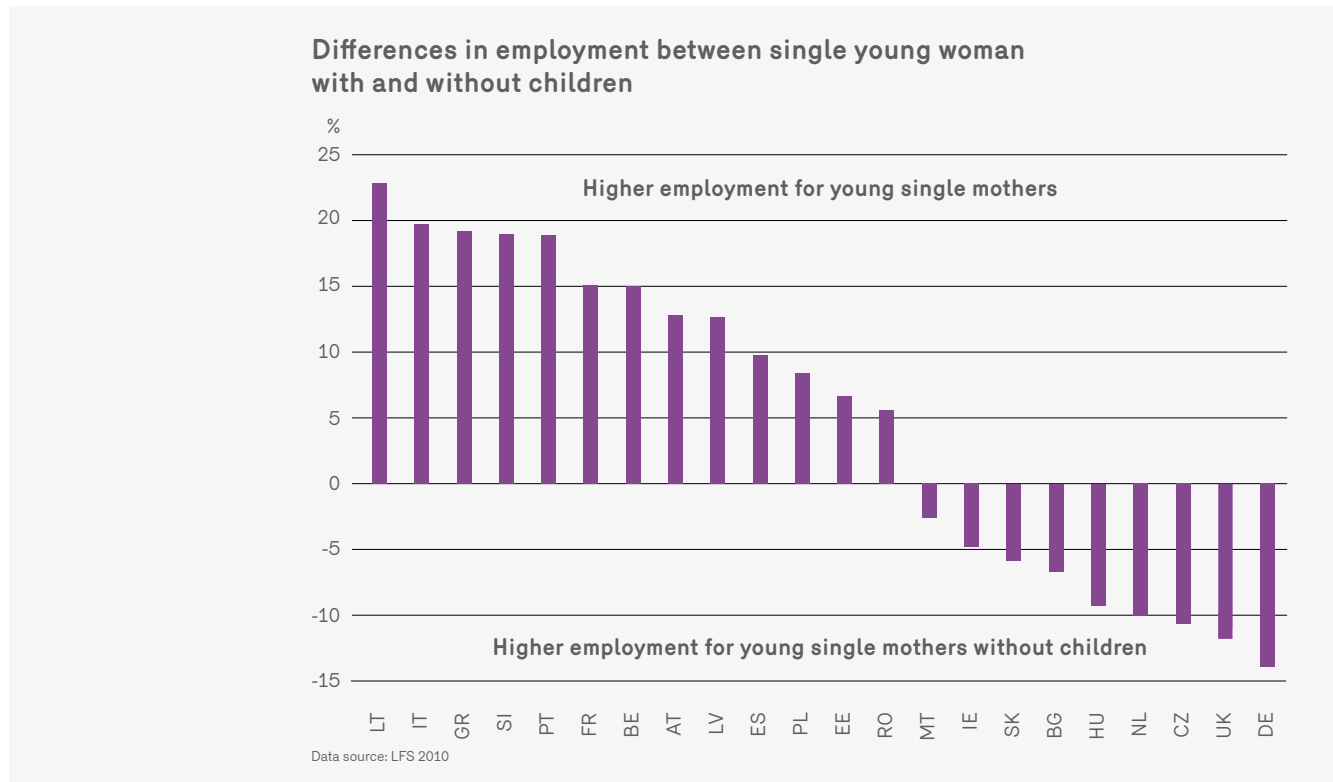
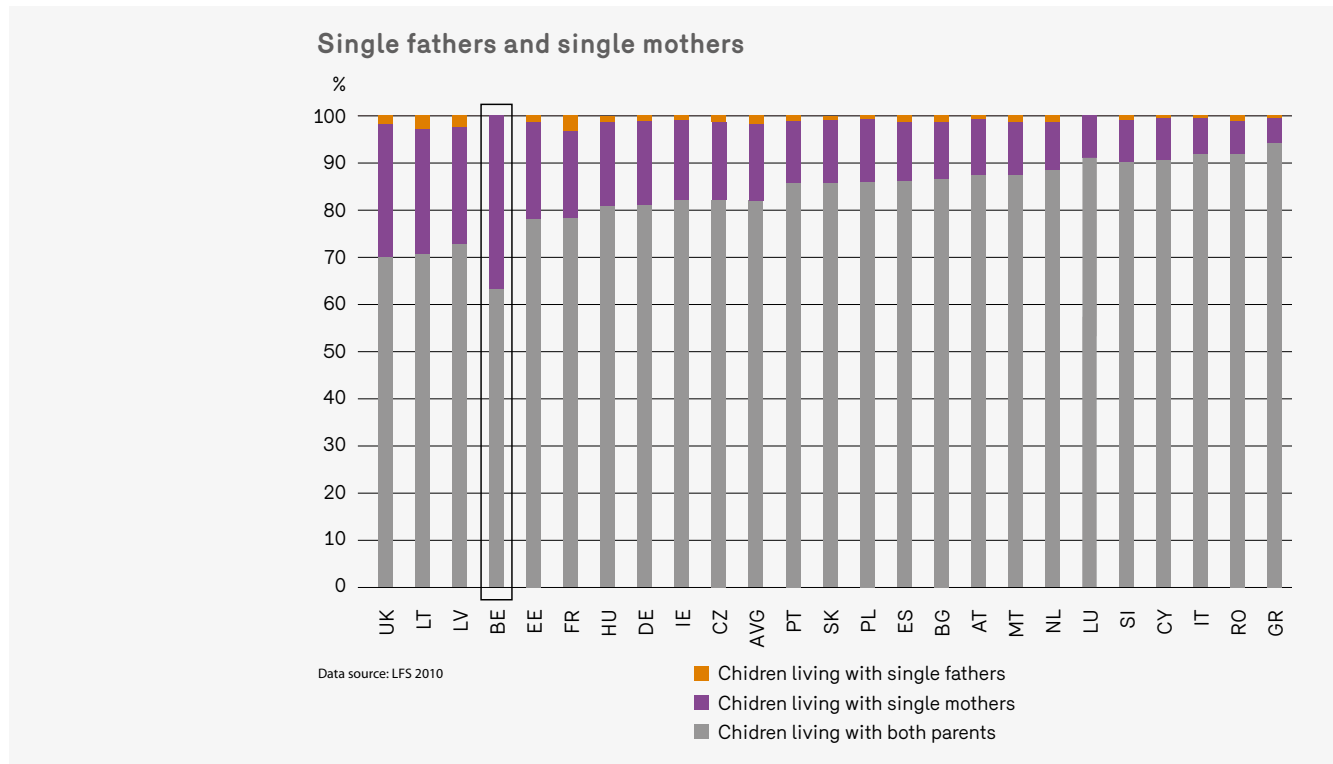
Single fathers and single mothers

²⁵ <https://www.1030.be/nl/repertoire-des-associations-et-services/flora>

Vergelijking van het percentage werkende alleenstaande vrouwen met en zonder kinderen.

In België werken alleenstaande moeders meer dan in andere Europese landen, ondanks alle kwetsbaarheden waarmee ze te maken krijgen.

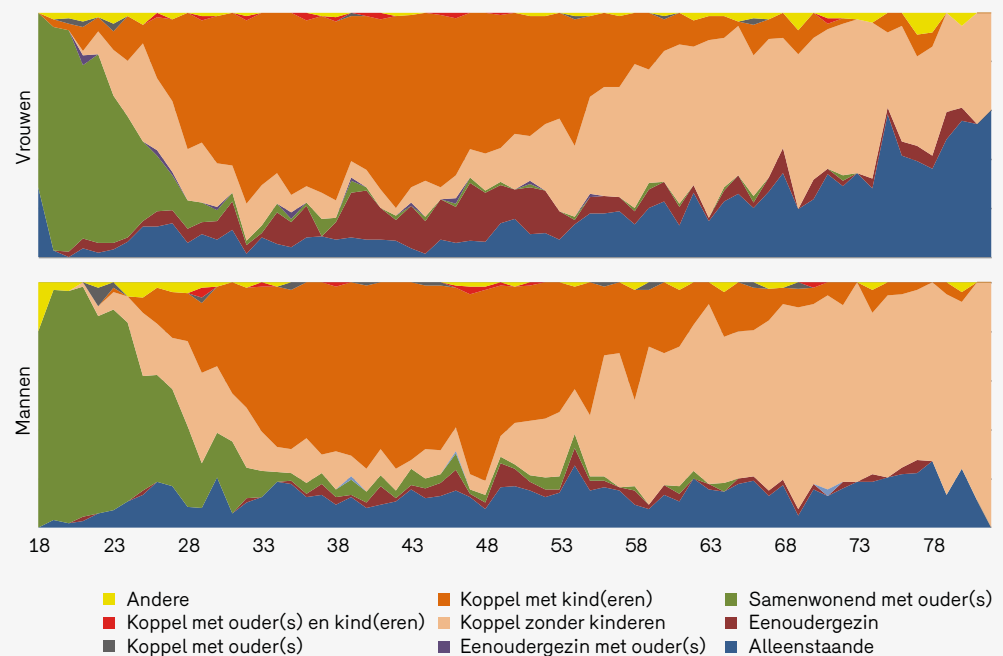

Soorten huishoudens uitgesplitst naar leeftijd en gender

Alleenstaand ouderschap bij vrouwen begint al heel vroeg, op de leeftijd van achttien jaar, en men vindt nog alleenstaande moeders tot de leeftijd van 78 jaar, met volwassen kinderen die nog thuis wonen. In sommige gevallen woont de vrouw nog met haar eigen ouders samen, waardoor er gezinnen met drie generaties ontstaan.

Bij mannen komt dit fenomeen later voor, rond de leeftijd van veertig jaar, vaak in een systeem van gedeeld ouderschap, want vaders zijn eerder geneigd om voor oudere kinderen (twaalf-vijftien jaar) te zorgen.

Soorten huishoudens uitgesplitst naar leeftijd en gender in 2009 in België

Bron: GGP-UNECE, Golf 1, N=3614, p<0.000; eigen berekeningen

Vijf of zes jaar geleden waren opnieuw samengestelde gezinnen een belangrijk thema. Een vertegenwoordiger van de katholieke kerk had toen verklaard dat het probleem van alleenstaand ouderschap de uitdaging was om opnieuw een “traditioneel” gezin te stichten om zo opnieuw stabiliteit te vinden.

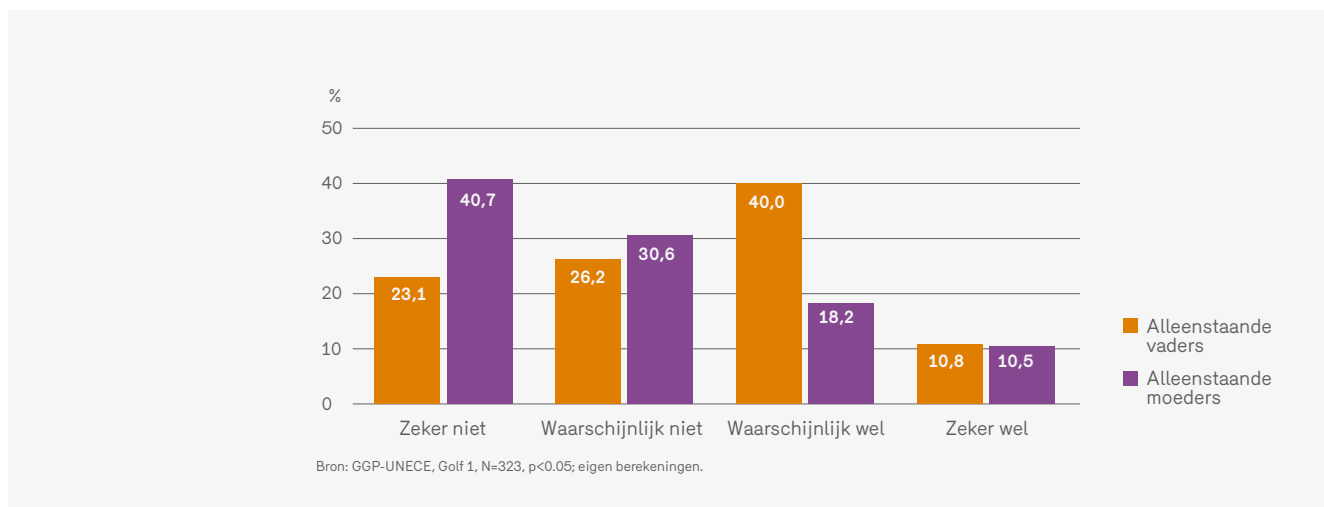
In Brussel is 6% van de gezinnen een nieuw samengesteld gezin, tegenover 20% eenoudergezinnen; dit betekent dus dat er drie keer zoveel eenoudergezinnen zijn als opnieuw samengestelde gezinnen.

Bovendien bestaat 75% van de gezinnen uit twee ouders, en zijn ze vrij jong. Eenoudergezinnen zijn wat ouder, en opnieuw samengestelde gezinnen zijn nog wat ouder.

Intentie bij eenoudergezinnen om binnen drie jaar samen te wonen volgens gender

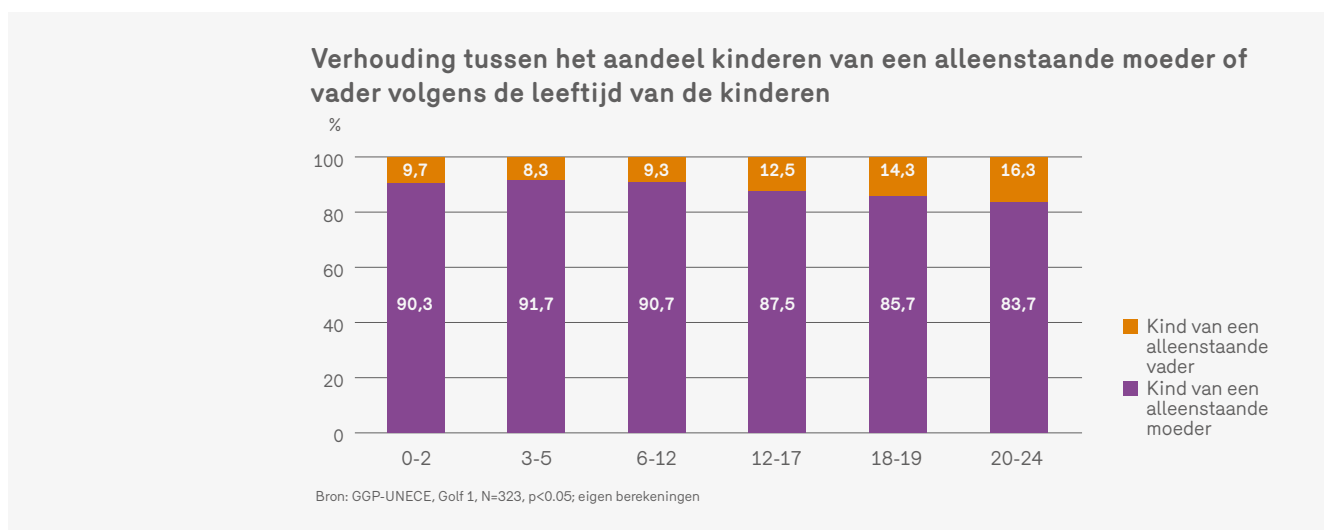
Uit een enquête²⁶ bleek een belangrijk feit omtrent de waarschijnlijkheid om opnieuw een koppel te worden of om samen te leven met een partner binnen de komende drie jaar:

- 28% van de moeders antwoordde: “ja, waarschijnlijk of zeker”
- 70% van de moeders antwoordde: “zeker niet of waarschijnlijk niet”
- 50% van de vaders antwoordde: “ja, waarschijnlijk of zeker”

Alleenstaande moeder of vader volgens de leeftijd van de kinderen

Het verschil is ook duidelijk met betrekking tot de woonplaats: hoe jonger de kinderen, hoe meer ze bij hun moeder wonen. Pas rond de leeftijd van twaalf jaar wordt de rol van de vader belangrijker.

26 <https://www.ggp-i.org/sites/default/files/questionnaires/BelgiumQreWave1.pdf>

Statistieken²⁷ over een periode van acht jaar (2003-2010), opgevolgd in 60.000 gezinnen tonen aan dat:

- 75% van de alleenstaande moeders alleenstaand is gebleven;
- 43% van de alleenstaande vaders alleenstaand is gebleven.

Vrouwen blijven dus vaker alleen, terwijl mannen sneller opnieuw een koppel vormen.

Type kindertoezicht per gender

François Ghesquière²⁸, statisticus bij het Institut Wallon d'Evolution de la Prospective et de la Statistique (IWEPS) heeft de verschillende soorten ouderlijk toezicht in België bestudeerd:

- 77% van de kinderen woont bij beide ouders;
- 10% uitsluitend bij de moeder;
- 14% voornamelijk bij de moeder;
- 5% in co-ouderschap;
- 1% voornamelijk bij de vader.

		Gezinssituatie 2010								
		Eenoudergezin		Samenwonend en kind(eren)		Andere		Totaal		
Gezinssituatie 2003	Mannen	Eenoudergezin	43,5%	118	55,7%	151	0,7%	2	100,0%	271
		Samenwonend en kind(eren)	2,9%	209	96,4%	6838	0,6%	46	100%	7093
		Andere	2,9%	184	79,6%	4964	17,5%	1092	100%	6240
	Vrouwen	Eenoudergezin	74,9%	2257	24,5%	738	0,6%	18	100%	3013
		Samenwonend en kind(eren)	14%	1218	85,5%	7457	0,5%	47	100%	8722
		Andere	16,1%	905	70,0%	3940	14,0%	786	100%	5631

Een eenoudergezin met een vader aan het hoofd is dus heel zeldzaam, en ouderlijk toezicht waaraan moeders minder deelnemen dan vaders is al bijna even zeldzaam.

In de drie gewesten samen (Brussel, Vlaanderen en Wallonië) woont 16% van de kinderen hoofdzakelijk bij de moeder. Voor Brussel is dat 14%, voor Wallonië 19%. In Vlaanderen woont slechts 10% hoofdzakelijk bij de moeder.

Bijgevolg vertegenwoordigt de theoretische of ideale regel van **50/50 gedeeld ouderschap** slechts **3% tot 5% van de gevallen**, en voor de rest wonen kinderen volledig of grotendeels bij de moeder.

²⁷ https://dwh.ksz-bcss.fgov.be/nl/variables_table/variables_description

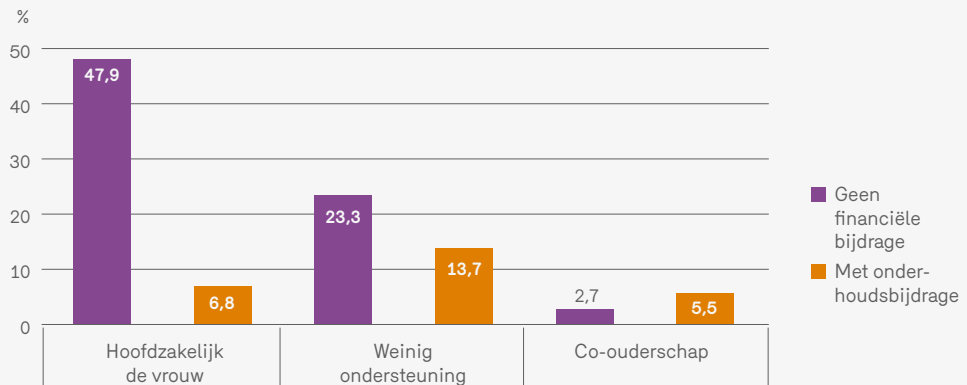
²⁸ <https://www.iweps.be/personne/ghesquiere-francois/>

Alimentatiebijdrage

In het kader van het project Miriam zijn de statistieken nog opvallender. Bij de vijfenzeventig moeders die deelnemen aan het project (en worden bijgestaan door het OCMW), is het ouderlijk toezicht ongelijk, meestal één of twee halve dagen per week bij de vader. Slechts 8% doet aan gedeeld ouderschap.

Niet enkel het opvoeden van de kinderen gebeurt dus hoofdzakelijk door de moeder, maar ook de financiële bijdrage van de vaders is onvoldoende of zelfs onbestaande. Met andere woorden, bijna 75% van de moeders ontvangt van hun ex-partner geen cent alimentatie voor de kinderen of voor henzelf.

Type ouderlijk gezag en betaling van een onderhoudsbijdrage bij deelnemers aan het Project Myriam en mesure zéro-données 2020 (N=75)

Met betrekking tot gedeeld ouderschap met een alimentatiebijdrage spreekt men vaak over een 50/50-verdeling. Maar in de realiteit is het eerder 60/40, of zelfs 70/30, en de alimentatie komt niet overeen met wat de berekeningstools en de aanbevelingen nodig achten. Dit creëert een echte ongelijkheid en een onevenwicht waarvan we de gevolgen allemaal kennen.

Opvallend is de algemene trend om te geloven dat de meeste gezinnen in een systeem van gedeeld ouderschap zitten - afhankelijk van het sociale milieu waarin men zich bevindt, kan men dat denken, maar het is zeker niet de meerderheid van de gevallen. Dat is vooral duidelijk in het voorbeeld van het project Miriam waar, bij moeders die worden begeleid, gedeeld ouderschap niet alleen bijzonder zeldzaam is, maar ook de financiële bijdrage van de vaders een complete ramp is.

Deze situatie zou kunnen worden verklaard door het feit dat mannen zich zelf ook in een kwetsbare situatie bevinden. Dat ontslaat hen echter niet van hun wettelijke verplichtingen tegenover de opvoeding van hun kinderen. Integendeel, de rol en de plaats van de vader zijn essentieel en vormen een van de fundamentele elementen in de ouderlijke dynamiek, in de dynamiek van alleenstaand ouderschap en van het leven als koppel.

Co-ouderschap na de scheiding: impact van geweld

Alleenstaand ouderschap kan worden begrepen vanuit een centrale invalshoek: de vergelijking tussen geweld voor en/of tijdens de scheiding en de vormen van samenwerking die al dan niet tot stand komen tussen de ouders tijdens en na de scheiding.

Deze dynamiek wordt dan ook des te complexer als de scheiding gekenmerkt wordt door geweld binnen het koppel, wat kan leiden tot het verlies van een job, huisvesting, of dat men snel op de vlucht moet. Geweld treft ook kinderen en soms naasten, waardoor een spiraal van kwetsbaarheid ontstaat.

Wat co-ouderschap betreft, hoe ingewikkelder het systeem, hoe groter de uitdagingen zijn. Nemen we het voorbeeld van een docente aan de universiteit die zich realiseert dat haar relatie met haar partner onleefbaar is geworden. Als ze na een poging tot gezinsbemiddeling tot de conclusie komen dat ze als koppel niet langer functioneren, gaan ze over tot een weloverwogen en goed georganiseerde scheiding, waarbij ze beslissen tot gelijk (50/50) ouderschap voor hun kinderen. Om deze overgang te vergemakkelijken, verkopen ze hun gezinswoning en worden ze begeleid door professionals (gezinsbemiddelaars, psychologen, advocaten). Dankzij deze voorbereiding verloopt de scheiding onder de best mogelijke omstandigheden, met de hulp van hun familie die hen financieel steunt, zodat ze een nieuwe woning kunnen vinden en hun leven op een meer serene manier kunnen herorganiseren. In dit voorbeeld is het gedeeld 50/50-ouderschap gebaseerd op een sterke samenwerking. Maar deze samenwerking beperkt zich niet tot de ouders, bij elke stap zijn er ook professionals betrokken: gezinsbemiddelaars, psychologen, advocaten, notarissen, enz.

Dit is een groot verschil met meer kwetsbare situaties, waar toegang tot dergelijke ondersteuning quasi onbestaande is, en waar de ouders hun scheiding alleen regelen, zonder begeleiding. Soms komt een maatschappelijk werker uit de wijk of een andere actor tussenbeide, die dan praat met een van de ouders, vaak de moeder, maar over het algemeen blijven deze gezinnen buiten de officiële procedures en maken ze geen gebruik van professionele hulpbronnen.

De juridische en institutionele sfeer blijft dus ontoegankelijk voor heel veel ouders, behalve in gevallen van ernstig partnergeweld, waarbij het niet meer gaat om een eenvoudige onderhandeling tussen twee ouders, maar een begeleiding wordt opgelegd waarbij verschillende actoren betrokken zijn.

We zien hier dus dat de betrokkenheid van vaders sterk varieert afhankelijk van de context. Over het algemeen zetten koppels die op een gelijke basis hebben gefunctioneerd, ook na de scheiding een rechtvaardig model voort. Als de relatie daarentegen berust op een traditioneel schema, waarbij de man werkt en de vrouw thuis blijft, zijn de ongelijkheden opvallend, wat soms leidt tot onevenwichtige of zelfs gewelddadige verhoudingen. Deze dynamiek komt in het bijzonder voor bij de meest complexe situaties.

Een belangrijk punt betreft het opduiken van nieuw vaderfiguren. In mijn scriptie heb ik verschillende profielen bestudeerd van vaders afkomstig uit diverse sociale en culturele milieus, die hun rol proberen te herdefiniëren. Maar het is niet enkel een kwestie van een culturele evolutie van het vaderschap of van goede wil. Opdat deze nieuwe modellen functioneren zijn bepaalde elementen essentieel: de nabijheid van de woningen, een aangepaste organisatie en vooral de mogelijkheid om echtelijke conflicten los te koppelen van ouderlijke verantwoordelijkheden.

Opdat de scheiding optimaal zou verlopen, moet men over de nodige middelen beschikken, moet men zich kunnen organiseren en zich aanpassen aan de verplichtingen van het dagelijkse leven: school, huisvesting, uurroosters, enz. Dit alles vraagt heel wat onderhandelingen. In realiteit is de overgang gemakkelijker als een koppel gefunctioneerd heeft door samen te werken en te onderhandelen. Als de relatie echter gebaseerd is op een conflictmodel, wordt het een hele uitdaging om tot een overeenkomst te komen en die te respecteren. Vandaar het belang van bemiddeling en officiële procedures, die duidelijke regels vastleggen en vermijden dat beslissingen gebaseerd zijn op een directe confrontatie tussen de ouders over het kind.

Wanneer de ouders erin slagen hun echtelijke geschillen los te koppelen van hun ouderrol, blijft de impact op het kind tamelijk beperkt. Aan de andere kant is een situatie waarbij het kind alleen bij de moeder woont ongetwijfeld te verkiezen boven een situatie waarbij het geweld voortduurt na de scheiding.

Zo droeg een moeder, uit angst dat haar ex-partner bij elke uitwisseling gewelddadig zou worden, haar kind liever in een politiecommissariaat aan de vader over, om zich veilig te voelen. Dit type voorzorgsmaatregelen toont aan hoezeer sommige ouders hun kinderen proberen te beschermen tegen geweld, hoewel kinderen altijd de spanningen voelen ...

Traject voor een alleenstaande ouder

Er bestaan voor een moeder twee belangrijke manieren om haar leven weer op te bouwen na een echtelijke relatie:

De eerste groep bestaat uit moeders die overwegen om een nieuwe relatie aan te gaan en opnieuw een gezin te stichten, op zoek naar een zekere stabiliteit. Soms mislukt deze nieuwe verbintenis en keert men terug naar het alleenstaand ouderschap, soms met een nieuw kind.

Een moeder legde dit als volgt uit: *“Toen me dat een tweede keer overkwam, vroeg ik mezelf echt af: ben ik het probleem, of is het de vader die ik heb gekozen? Waarom overkomt mij dit altijd?”*

De andere groep maakt een bewuste keuze om hun liefdesleven te scheiden van hun gezinsleven. Ze kunnen een relatie hebben, maar trekken strikte grenzen: de man woont niet bij hen, bemoeit zich niet met de opvoeding van de kinderen noch met de financiën. Ze hebben immers vaak verschillende ervaringen meegemaakt - soms gewelddadig - en kiezen ervoor om een stap terug te zetten door hun gezinsleven te scheiden van hun liefdesleven om hun emotionele, familiale en financiële veiligheid te beschermen.

De problematiek van het statuut van samenwonende

Met betrekking tot het statuut van samenwonende krijgt een moeder die een kind alleen opvoedt in België echter het statuut van gezin ten laste. Maar zodra er een teken van aanwezigheid van een partner opduikt - een vergeten tandenborstel, een rondslingerend kledingstuk - riskeert ze te worden **beschuldigd van fraude** en moet ze deze nieuwe partner opgeven als lid van het huishouden.

Vanuit sociologisch standpunt is deze eis verrassend, want er wordt iemand gevraagd om binnen een paar dagen na het aangaan van een relatie onmiddellijke financiële verantwoordelijkheid te nemen. Deze behandeling is ongepast, vooral als het moeders betreft die hun emotionele en financiële veiligheid willen behouden, niet om te frauderen. Dit is echt een probleem van het overheidsbeleid dat moet worden aangepakt.

Ook al zijn er gevallen van nieuw samengestelde gezinnen, het **dominerende model** blijft dat van het **alleenstaand ouderschap**. Deze keuze komt vaak voor uit een gebrek aan opportuniteiten en middelen, want een kind alleen opvoeden komt eigenlijk neer op het hebben van twee voltijdse jobs met maar één salaris. Veel vrouwen, vooral diegenen die geweld hebben meegemaakt, verwerpen het traditionele gezinsmodel en verkiezen het concept “**living apart together**” (samen apart wonen), waarbij volwassen relaties onafhankelijk zijn.

Bedenkingen op basis van ander onderzoek

Afwezige vaders? Mannen op de rand ...

Er werd een studie uitgevoerd in België, “**Des hommes sur le fil**” van Pascale Jamoulle (2009)²⁹, in de voormalige ijzer-, staal en kolenbekkens in kwetsbare gemeenten, met name rond Charleroi. Na meerdere onderzoeken richtte de auteur haar aandacht op gezinnen, en meer in het bijzonder de problemen van sommige mannen. Veel van deze mannen zijn ook vader.

Deze studie belicht een ander facet van alleenstaand ouderschap: dat van vaders die vervreemd raken van hun kinderen na een scheiding. Kwetsbaar door het verlies van hun job of door onzekerheid voelen ze zich niet langer in staat om hun traditionele rol als kostwinner te vervullen. Deze aanslag op hun vaderlijke imago kan leiden tot schaamte en teruggetrokkenheid, tot een geleidelijk inkrimpen van de ouder-kindrelatie.

²⁹ https://www.editionsladecouverte.fr/des_hommes_sur_le_fil-9782707156419

Dit fenomeen doet denken aan observaties tijdens de economische crisis. Zo analyseert “Les chômeurs de Marienthal” (De werklozen van Marienthal)³⁰, een boek van Paul Lazarsfeld, Marie Jahoda en Hans Zeisel uit 1993, de situatie van een Oostenrijks dorpje tijdens de Grote Depressie, waarbij de economie gebaseerd was op één enkele fabriek, die moest sluiten. De inwoners kwamen zonder werk te zitten. Deze stopzetting heeft de sociale en familiale structuur diep geraakt en belichtte de gevolgen van de onzekerheid op mannen, en bij uitbreiding op de gezinnen.

Dit boek, dat becommentarieerd werd door Pierre Bourdieu, analyseert de moeilijkheden die mannen ondervinden bij werkloosheid en als ze hun identiteit en hun referentiepunten verliezen.

In dit eens zo dynamische dorp, rijk aan culturele en sportieve activiteiten, is alles geleidelijk aan weggevallen en de mannen zakten uiteindelijk weg in inactiviteit.

Wat Marie Jahoda echter benadrukt, is de plaats van de vrouwen in deze crisis. In tegenstelling tot de mannen blijven zij verankerd in hun verantwoordelijkheid en moeten ze blijven voorzien in de noden van het gezin. We zien hier dat de impact van de werkloosheid de identiteit van mannen, vaak opgebouwd rond hun rol als kostwinner, vernietigt, terwijl vrouwen steunen op andere gebieden van identiteit, met name hun moeder- en gezinsrol, die hen een zekere verankering biedt.

Typologie van Agnès Martial (2014)

Agnès Martial heeft de verschillende soorten vaders bestudeerd, en deelt ze onder in drie hoofdcategorieën: de afwezige vaders, de periodieke vaders en de dagelijkse vaders.

Met betrekking tot de afwezige vaders beklemtoont ze de heel negatieve termen die gebruikt worden in de Angelsaksische literatuur³¹: “deadbeat dads” (nietsnutvaders), “fathers who fail” (falende vaders) of andere uitdrukkingen die hen associëren met onverantwoordelijke mannen. De dominerende logica hier is de wil om het traditionele gezinsmodel te herstellen door druk uit te oefenen op die mannen, zodat ze hun rol als vader en gezinshoofd weer opnemen.

In Frankrijk en België wordt het begrip “het zich terugtrekken” dikwijls gebruikt. Pascale Jamouille heeft dit fenomeen bestudeerd³², en ik heb het zelf waargenomen tijdens mijn werk over alleenstaand ouderschap en dakloosheid³³. We vinden ook mannen in heel kwetsbare situaties, die zich geleidelijk aan terugtrekken uit hun ouderlijke rol, niet uit desinteresse maar omdat ze hun plaats niet meer kunnen vinden in een veranderend gezins- en sociaal model. Veel daklozen, vooral langdurig daklozen, zijn in feite vaders die al hun banden met hun kinderen zijn kwijtgeraakt nadat ze hun huis, hun job en meer algemeen hun stabiliteit zijn kwijtgeraakt. Door deze diepe identiteitsbreuk trekken ze zich volledig terug, waardoor het bijzonder moeilijk wordt hun leven weer op te bouwen.

Housing First, de band opnieuw aanhalen

Initiatieven zoals het programma *Housing First*³⁴, gericht op sociale integratie, proberen hen te helpen om opnieuw contact te leggen met hun naasten. Zo kon een man op een jaar tijd weer een band opbouwen met zijn vader en die wekelijks bezoeken.

³⁰ http://www.leseditionsdeminuit.fr/livre-Les_Ch%C3%B4meurs_de_Marienthal-2156-1-1-0-1.html

³¹ <https://shs.cairn.info/revue-informations-sociales-2013-2-page-36?lang=fr>

³² <https://shs.cairn.info/revue-cahiers-critiques-de-therapie-familiale-2015-1-page-145?lang=fr>

³³ https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/object/boreal%3A188267/datastream/PDF_01/view

³⁴ <https://housingfirsteurope.eu/country/belgium/>

Sommige vaders willen hun kinderen terugzien, maar worden geconfronteerd met een onoverwinbaar identiteitsverdriet: ze zien zichzelf als gevallen mannen, voelen een verpletterende schaamte en durven de blikken van hun kinderen niet te trotseren. Dit fenomeen van zich terug te trekken komt zelden voor bij moeders, die zelfs in heel kwetsbare omstandigheden ondanks alles een band met hun kinderen behouden.

Gérard Neyrand: een alleenstaande vader is de uitzondering

Gérard Neyrand³⁵ beklemtoont dat het profiel van **echt alleenstaande vaders** zeldzaam is. De meeste vaders blijven betrokken bij een vorm van gedeeld ouderschap.

Echt alleenstaande vaders, die de opvoeding van hun kinderen alleen op zich nemen, worden vaak geconfronteerd met **extreme omstandigheden**: psychiatrische problemen of ernstige verslavingen van de moeder, situaties van grote kwetsbaarheid of het overlijden van de moeder. Afgezien van deze gevallen **blijven moeders die de voogdij niet hebben toch betrokken** bij hun kinderen.

Het tweede type vader dat Agnès Martial identificeert is dat van de **periodieke vaders** of "weekendvaders". Deze groep, de grootste, is gebaseerd op een vrij onevenwichtig opvoedsysteem, en varieert afhankelijk van sociale en culturele afkomst.

De **dagelijkse vaders** tot slot nemen de ouderlijke gelijkheid aan. Zoals hierboven gezegd, behouden koppels die een egalitaire organisatie hadden v or de scheiding een evenwichtige verdeling van de ouderlijke verantwoordelijkheden na de breuk. Agnès Martial beklemtoont het belang van een **ethiek van zorgen voor personen**, namelijk zorgen voor de kinderen en tegelijk een respectvolle relatie onderhouden met de ex-partner. Deze categorie blijft **helaas een minderheid**.

Andere typologie van Fabienne Berton (2017)

Fabienne Berton heeft samen met twee andere Franse onderzoeksters een recenter artikel gepubliceerd over dit onderwerp³⁶. Ze stellen een alternatieve typologie van vaders voor, ingedeeld in drie categorie en: de **neopatriarchale vaders**, de **afwezige vaders** en de **nieuwe vaders**.

De **neopatriarchale vaders** proberen binnen het gezin opnieuw een traditionele autoriteit in te voeren, vaak gekoppeld aan religieuze of culturele overtuigingen. Dit model wordt geconfronteerd met tal van uitdagingen: werkgelegenheid voor vrouwen, scheiding en werkloosheid bij mannen. In deze context is het moeilijk die rol te behouden, wat kan leiden tot spanningen en geweld.

Afwezige vaders worden soms onbewust maatschappelijk uitgesloten. De onderzoeksters hebben dit fenomeen bestudeerd in professionele milieus die zich bezighouden met de opvoeding en opvang van jonge kinderen, en die onvrijwillig praktijken in stand houden die vaders marginaliseren. Wanneer een vader bijvoorbeeld zijn kind begeleidt naar de opvang en opmerkingen krijgt zoals "Zeg aan mama dat ...", wordt hij herleid tot een secundaire rol, in diskrediet gebracht en gezien als onverantwoordelijk. Deze ouderschapsstereotypen versterken de ongelijkheid tussen ouders op lange termijn en ontmoedigen vaders (om zich gelegitimeerd te voelen) om zich in te zetten voor de opvoeding van hun kind.

³⁵ <http://www.gerardneyrand.fr/>

³⁶ Berton, F., Bureau, M.-C., & Rist, B. (2017). Father Figures and Cultural Diversity in France. *Men and Masculinities*, 20(5), 552-569

Om een grotere gelijkheid van de rollen te bereiken, is het dus interessant om **een grotere mix van mannen en vrouwen toe te laten in deze professionele milieus**, die bijna uitsluitend uit vrouwen bestaan.

Ook al proberen meerdere landen zoals Frankrijk, België en Duitsland om meer mannen in de professionele wereld van de kinderopvang te krijgen, in België stuit die aanpak op verzet. Michel Vandenbrouck, een bekende Belgische onderzoeker, heeft een hardnekkig probleem geschetst: een collectieve twijfel over de intenties van mannen die met jonge kinderen werken, die worden weggezet als “verdacht” of ongeschikt voor die rol, wat voor hindernissen zorgt om hen in dat domein te integreren. Een punt dat niet mag worden genegeerd, en dat een deel van het probleem in België kan verklaren, is de vrees dat mannelijke aanwezigheid pedofilie zal aanmoedigen (pijnlijk en gevoelig onderwerp in België na de Dutrouxzaak).

De **nieuwe vaders** zijn actief betrokken bij de opvoeding van hun kinderen. Hoewel het nog een randverschijnsel is, geeft dit fenomeen nieuwe rollen en verbintenissen voor vaders, die helaas nog steeds worden afgeremd door hardnekkige genderstereotypen en het ontbreken van een kader voor ouderschap in de professionele wereld. De belangrijkste **kwestie** hier is vaderschaps- en moederschapsverlof, alsook beroepsverlof.

Het voorbeeld van een ijzer- en staalbedrijf in Luxemburg illustreert deze moeilijkheden: geen enkele lasser had ooit ouderschapsverlof durven nemen, dat was ondenkbaar voor een “sterke man”, tot de wetgeving gedeeld ouderschapsverlof oplegde. Het volgende jaar namen zeventien mannen verlof, wat een sociale vooruitgang betekende!

Deze dynamiek is ook te zien in de Scandinavische landen, waar treffende afbeeldingen van gespierde mannen werden gebruikt om mannen aan te moedigen ouderschapsverlof op te nemen, om aan te tonen dat een vader betrokken kan zijn en toch “sterk” blijft. De bedoeling was stereotypen te slopen over wat het betekent een waardige, sterke en verantwoordelijke man te zijn.

Er is echter nog vooruitgang nodig: mannen die ouderschapsverlof opnemen, werken vaak in meer egalitaire (of zelfs overwegend vrouwelijke) sectoren zoals de gezondheidszorg, sociale dienstverlening of het onderwijs. Maar in sectoren zoals de ijzer- en staalindustrie is dit nog steeds zeldzaam.

Studies, zoals die van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, tonen aan dat **het niet voldoende is om rechten te openen, er moet ook gewerkt worden aan de voorstellingen van ouderrollen**, aan het idee dat vaders ouderschapsverlof kunnen en moeten opnemen, de werktijden moeten worden aangepast om ervoor te zorgen dat ze combineerbaar zijn met een gezinsleven, enz.

Tot slot is het cruciaal om het idee van een “goede” of “slechte” vader opnieuw in vraag te stellen, dat is een maatschappelijke constructie die moet evolueren. **Essentieel is de relatie tussen de partners:** hoe ervoor zorgen dat een moeder zich geheel tot haar recht voelt komen, dat een vader zich voldaan voelt? Hoe toegang tot ondersteuning krijgen om anders te onderhandelen bij conflicten?

Conclusie van Martin Wagener

Hoewel er evoluties bezig zijn, is er sinds een tiental jaar een **heropleving van het model van de traditionele mannelijkheid**, verergerd door politieke figuren zoals Donald Trump. Deze figuur van “de sterke man”, die dominantie en controle opeist, is een reactie op de beweging naar meer gelijkheid. Die mannen willen een vorm van mannelijkheid terugvinden die ze menen te zijn kwijtgeraakt. Hoewel ze in de minderheid zijn, roepen deze eisen vragen op.

Tegelijkertijd duikt de figuur van de “**nieuwe vaders**” op, die betrokken zijn en aandacht hebben voor hun kinderen. In België is het theoretische en wettelijke ideaal een gedeeld 50/50 ouderschap. **Het wettelijke kader volstaat echter niet.** Er zijn partners nodig die openstaan voor onderhandeling en bemiddeling. Evenwichtige oplossingen, zoals gedeeld ouderschap, kunnen leiden tot ongelijkheden op het vlak van loon, toegang tot ouderschapsverlof, mogelijkheden voor deeltijds werk of telewerk. **Een grote ongelijkheid zit in de toegang tot juridische en sociale diensten**, waarvan vooral de meest bevoorrechte gezinnen gebruik maken.

Tot slot **blijft de hardnekkigheid van bepaalde culturele modellen een grote rem voor echte gelijkheid.** Wetten en diensten volstaan niet. Er moet een grondige verandering komen in de voorstelling van genderrollen, in de richting van een gemeenschappelijke zorgethiek, waarbij iedereen voor de ander zorgt in een egalitaire relatie, zonder overheersing of geweld.

Deze maatschappelijke verandering gaat traag en kan niet decretaal opgelegd worden. Dit vereist een geleidelijke omvorming van mentaliteit en dagelijkse praktijken.

Uitwisselingen met het publiek

Met betrekking tot de situatie van deeltijds werkende vrouwen

Met betrekking tot de situatie van deeltijds werkende vrouwen: bij deeltijds werken, of men er nu voor gekozen heeft of ertoe gedwongen wordt, moet worden benadrukt dat de zogenaamde “vrouwelijke” jobs vaak **onderbetaald en ondergewaardeerd** worden. Dat is een belangrijk element in de analyse van armoede, vooral voor vrouwen in eenoudergezinnen.

Met betrekking tot het woord “mannelijkheid”

Met betrekking tot het woord “mannelijkheid”: we moeten waakzaam zijn bij het gebruik ervan, want **ideologische bewegingen zoals INCEL** (n.v.d.r.: in een tijd waarin de stem van de vrouw steeds vrijer wordt, komen als reactie masculinistische en viriele bewegingen op)³⁷ worden groter. Tegelijkertijd pleiten bepaalde **vrouwelijke ideologische bewegingen voor de terugkeer van de vrouwen naar de haard, naar huishoudelijke taken, enz.**

Wat kinderopvang betreft

Wat kinderopvang betreft, toont een nieuwe studie van Soralia over de **arbeidsomstandigheden van werknemers**³⁸ aan dat 70% van hen minder dan 1.500 euro netto per maand “verdient”, en 53% een loon heeft dat onder de armoedegrens ligt. Het is belangrijk op te merken dat, hoewel deze vrouwen werken, ze toch onder de armoedegrens blijven.

Met betrekking tot de evolutie van de vaders

Vraag aan Martin Wagener: Met betrekking tot de evolutie van de vaders en de verschillende typologieën van vaderschap (afwezige vaders, periodieke vaders of betrokken vaders): hoewel er veel uitdagingen en problemen zijn in eenoudergezinnen en het patriarchale systeem sterk aanwezig is, evolueert ook de maatschappij. Hebt u, in uw studies en werk, een positievere invalshoek gezien in het Belgische vaderschap en/of mannelijkheid?

Martin Wagener:

Dat hangt echt af van de **context waarin de studies worden uitgevoerd**. In de zeventien jaar dat ik werk rond alleenstaand ouderschap heb ik weliswaar positieve initiatieven kunnen waarnemen, veel mensen hebben hun dossier gedeeld ter voorbereiding op een vonnis, vaak onder meer in een context van echtelijk geweld of conflicten over gedeeld ouderschap. In deze **juridische en gerechtelijke context** is dit eerder een slecht voorbeeld, want we bevinden ons in een model waarbij twee advocaten tegenover elkaar staan in een machtsstrijd... Rechtbanken zijn inderdaad zelden plaats en zonder conflicten!

Gelukkig vindt een groot deel van de scheidingen plaats zonder dat er rechtbanken aan te pas komen, met name de coöperatieve scheidingen, behalve als er belangrijke financiële kwesties op het spel staan - wat positiever is.

³⁷ <https://hal.science/hal-04810732v1>

³⁸ <https://www.soralia.be/accueil/etudes-2024-les-conditions-de-travail-dans-laccueil-extrascolaire/>

Als het gaat om **experimenteren met de sfeer van ouderschap**, man zijn, vrouw zijn, zelfs queer zijn, proberen veel mensen deze familiale en traditionele modellen en de excessen ervan in vraag te stellen. Hoewel veel jongeren beweren dat ze heel egalitair van geest zijn, **vervallen ze snel in heel traditionele visies, zodra het eerste kind er is** en er stress optreedt. In de maatschappij wordt er veel gepraat over positieve aspecten, nieuwe vormen van ouderschap, nieuwe vaders en nieuwe gezinssamenstellingen. Maar die gesprekken vormen nog steeds een minderheid; er zijn positieve aspecten om de zaken vooruit te laten gaan, maar heel wat ongelijkheden houden stand.

Nieuwe vaders, die echt een zorgethiek aannemen, met een evenwichtige verdeling, enz., hebben vaker een comfortabel inkomen, een **hoger diploma**, en bevinden zich over het algemeen niet in kwetsbare situaties, waar de problemen groter zijn.

Bovendien moet men echt het **onderscheid maken tussen wat mannen zeggen en wat ze in de realiteit doen**. Zo heeft een onderzoekster aan de UC Louvain, die een studie uitvoerde over ouderschap bij mannelijke verplegers, politieagenten en andere, aangetoond dat het discours betreffende vaders die hun plaats als vader zoeken, positief was. **Maar zodra er een hindernis opduikt op het vlak van werk, mobiliteit, ...** delegeert de vader heel snel naar de andere ouder, en hebben we geen relatie van gelijkheid meer, maar gaat het om “de man eerst”-beelden. De uitdrukking “nieuwe vaders” moet dus met de nodige terughoudendheid en voorzichtigheid worden gebruikt.

Nadenken over ouderschapsmodellen bij de begeleiding

Nadenken over ouderschapsmodellen bij de begeleiding van ouders of toekomstige ouders door professionals. Hebben professionals die ouders en toekomstige ouders begeleiden een rol te spelen die verder gaat dan ervoor te zorgen dat ze zich welkom voelen, of ze nu vrouw of man zijn? Moeten ze hen ondersteunen in de rollen die ze als ouders willen aannemen (in termen van gender- en ouderschapsstereotypen)? Behoort deze verdeling van traditionele rollen echt tot de privésfeer? Dezelfde vraag rijst met betrekking tot de terughoudendheid van sommige moeders om te delegeren en te aanvaarden dat de zorg voor de kinderen door de vader op een andere manier kan worden overgenomen en verzekerd.

Ideologische denkoefening over communicatie rond kinderen

Ideologische denkoefening over communicatie rond kinderen: in tal van studies wordt het hebben van kinderen als een probleem gezien.

We staan nochtans voor demografische uitdagingen die het beleid ertoe aanzetten maatregelen te nemen om geboorten aan te moedigen.

Zo nemen we discussies en vragen waar over het feit van kinderen te hebben, met de klemtoon op de moeilijkheden, en als gevolg hiervan verklaren steeds meer jongeren openlijk dat ze geen kinderen willen; vandaag spreekt men over 30% van de jongeren. Door het verlangen naar ouderschap te ontmoedigen, kan dit soort redeneringen op termijn leiden tot negatieve gevolgen voor onze maatschappij.

Martin Wagener

Het betekent ook zich vragen stellen over de historiek van het **geboortebelid**: waarom kinderen hebben? Om genoeg soldaten te hebben? Genoeg arbeiders? Voor ons pensioen?

Tijdens een colloquium in Hongarije over dakloosheid en huisvesting werd het geboortenbevorderende beleid van Viktor Orbán voorgesteld. Dit beleid legt strikte voorwaarden op, zoals de verplichting getrouwd te zijn om een woonkrediet bij de bank te kunnen krijgen. Bij een scheiding ben je dat krediet kwijt. Het is dus de bedoeling om terug te keren naar het traditionele gezin, waarbij de staat druk uitoefent om gezinnen bij elkaar te houden. Hoewel deze aanpak het geboortecijfer stimuleert, beperkt hij ook de rechten van vrouwen en mannen om te scheiden ...

Verband tussen eenouderschap en vrouwenrechten

Er dient ook te worden opgemerkt dat de landen in Europa met de **hoogste percentages eenoudergezinnen landen zijn waar vrouwenrechten het meest zijn ontwikkeld**, waar een toekomst na een scheiding mogelijk is.

In de Oost-Europese landen zijn de scheidingspercentages vrij laag, want met het huidige sociale beleid en zonder steun van de familie is scheiden heel moeilijk. We zouden dus kunnen zeggen dat alleenstaand ouderschap in zekere zin ook een teken van moderniteit en van meer gelijkheid is ...

Dit brengt ons terug bij de **kwestie van gelijkheid en de rol van moeders en vaders: er is een juridische gelijkheid en een ongelijkheid in de feiten**. Een voorbeeld uit een Brussels kinderdagverblijf illustreert deze problematiek goed: dit kinderdagverblijf organiseerde eerst een vergadering voor vaders om te praten over hun rol, hun plaats en hoe ze vader kunnen worden. Tijdens deze bijeenkomst hebben veel vaders te kennen gegeven meer betrokken te willen worden, maar ze beklemtoonden dat de moeders hen dat vaak verhinderden omdat ze van mening waren dat ze niet in staat waren om de wasmachine correct te bedienen, de kleren van de kinderen op elkaar af te stemmen of andere details, die hun handel en hun rol infantiliseren.

De volgende week organiseerde het kinderdagverblijf een vergadering uitsluitend met de moeders, waarop die feiten hen werden meegedeeld. Maar in plaats van te beseffen dat het tijd werd om de zaken los te laten en de betrokkenheid van de vaders toe te laten, bleven deze moeders op hun standpunt staan, en bevestigden ze dat mannen als vader niet in staat waren om voor de kinderen en het huishouden te zorgen.

Deze situatie is des te opvallender omdat deze gezinnen zichzelf voorstelden als egalitair. Nochtans bleven de ongelijkheden bestaan en werden ze sterker, wat laat zien in welke mate stereotiepe voorstellingen van genderrollen in het ouderschap diep verankerd blijven in de mentaliteit.

Om te evolueren naar een visie van universele waarden en gelijke rechten, mag er geen differentiatie of discriminatie zijn met betrekking tot gezinnen. In de scholen bijvoorbeeld moet men niet langer “vader” of “moeder” zeggen of schrijven, maar eenvoudigweg “ouder 1” en “ouder 2”. Of nog, als een kind ziek is, zou het kinderdagverblijf of de school niet systematisch in de eerste plaats naar de moeder mogen bellen. **Het zijn al deze kleine dagelijkse handelingen** (telefoneren naar de moeder, de vader onzichtbaar maken, enz.) die een **zekere culturele ongelijkheid in stand houden** van de vertegenwoordiging in het ouderschap.

UITEENZETTING VAN JENNIFER SEVRIN

**Economisch geweld na de scheiding
en alimentatiebijdrage**

Jennifer
Sevrin

Jennifer Sevrin, verantwoordelijke voor studies en beleidsacties bij de Ligue des familles, lobbyt bij de regeringen en parlementsleden.

We gaan het hier over een delicaat onderwerp hebben: economisch geweld na een scheiding. Mijn bedoeling is alle uitdagingen in verband met dit fenomeen te analyseren, de bestaande maatregelen om hier het hoofd aan te bieden te beoordelen en u tot slot enkele mogelijke acties op lokaal niveau voor te stellen.

Waarom is dit onderwerp vandaag de dag relevant? Volgens cijfers van de Ligue des familles ontvangt de helft van de gescheiden ouders na de scheiding geen of niet regelmatig alimentatie voor hun kinderen³⁹. Bovendien gebeurt 92% van de bij de DAVO (Dienst voor alimentatievorderingen) ingediende steunaanvragen door vrouwen. Zo stellen we vast dat voornamelijk vrouwen het slachtoffer zijn van dit economische geweld.

Mijn uiteenzetting bestaat uit vijf delen:

- definitie van economisch geweld;
- berekening van het bedrag van de alimentatie;
- het niet-betalen van de alimentatie en inningsmethodes;
- het voorstel van de Ligue des familles om in elke gemeente een kantoor op te richten;
- institutioneel geweld in familierechtbanken.

³⁹ Ligue des familles, *Barometer van de ouders 2024*, april 2024, beschikbaar op: <https://liguedesfamilles.be/article/barometre-des-parents-2024>.

Definitie van economisch geweld

Definities

Als juriste wil ik mijn uiteenzetting inleiden met een fragment uit de tekst van het Verdrag van Istanbul⁴⁰ dat gericht is op het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en dat economisch geweld als volgt definieert: *“elk geweld dat economische schade veroorzaakt of elke handeling of gedraging die gesteld wordt met de bedoeling om economisch geweld te plegen en die onder meer de vorm kan aannemen van materiële schade, beperking van de toegang tot de middelen van het huishouden, het onderwijs of de arbeidsmarkt of het nietnakomen van onderhoudsverplichtingen, en die tot gevolg heeft dat het slachtoffer financieel of materieel afhankelijk wordt of in bestaansonzekerheid belandt”*.

Deze definitie is ook opgenomen in de wet *STOP Femicide*⁴¹. In deze definitie wordt duidelijk bepaald dat het niet nakomen van onderhoudsverplichtingen, wanneer dat leidt tot financiële of materiële afhankelijkheid van het slachtoffer, of ertoe leidt dat het slachtoffer in de bestaansonzekerheid belandt, een vorm is van economisch geweld.

Vóór de scheiding

Tijdens het leven als koppel kunnen al bepaalde vormen van economisch geweld worden waargenomen, gedragingen die erop gericht zijn een vrouw - ik wil duidelijk maken dat ik het woord “vrouw” gebruik, want het gaat meestal over vrouwen - te beroven van haar financiële middelen:

- geen bankkaart of toegang tot bankrekeningen geven;
- kinderbijslag enkel uitbetalen op een gemeenschappelijke rekening en geen andere inkomsten van het koppel;
- de toegang tot de arbeidsmarkt of tot onderwijs beperken waardoor ze opgesloten wordt binnen haar rol als huismoeder.

Na de scheiding

Na de scheiding houdt dit economische geweld niet op en neemt het vaak de vorm aan van het niet-betalen van de alimentatievorderingen, of het nu is voor de kinderen of voor de ex-partner.

Onlangs, naar aanleiding van de Internationale dag voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen op 25 november 2024, was er veel persaandacht voor economisch geweld. Deze aandacht is recent. Het is immers verraderlijk geweld, dat in de schaduw blijft bestaan, dat men niet ziet of hoort. Heel vaak praten zelfs de vrouwen zelf er maar heel weinig over.

⁴⁰ Verdrag van Istanbul : <https://rm.coe.int/1680084840>

⁴¹ Wet van 13 JULI 2023. - Wet voor de preventie en de bestrijding van feminicides en gendergerelateerde dodingen, raadpleegbaar via https://etaamb.openjustice.be/nl/wet-van-13-juli-2023_n2023044133

Onderhoudsgeld is geen alimentatiebijdrage

We hebben deze ochtend gesproken over onderhoudsgeld en alimentatiebijdrage. Deze termen verwijzen naar verschillende realiteiten.

Alimentatiebijdrage

Dat is het bedrag dat de ene **ouder moet betalen aan de andere** om bij te dragen aan de gewone uitgaven in verband met de opvoeding en het **onderhouden van het kind**. Dit dekt bijvoorbeeld kosten voor hygiëne, kledij, voeding. Deze wettelijke verplichting duurt tot het kind klaar is met studeren of financieel onafhankelijk is geworden, niet enkel tot het meerderjarig is.

Naast deze gewone kosten zijn er ook **buitengewone kosten**. Dat zijn ook uitgaven voor het kind, maar uitgaven die niet elke maand terugkeren. Het kan bijvoorbeeld gaan om een schoolreis, hospitalisatiekosten, kosten voor het behalen van het rijbewijs, enz.⁴² Deze kosten moeten worden verrekend tussen de ouders. Volgens het koninklijk besluit betreffende de buitengewone kosten⁴³, moeten deze kosten in theorie op kwartaalbasis worden opgesteld. Elk moet hiertoe bijdragen volgens zijn of haar financiële middelen. Dat kan bijvoorbeeld een verdeling zijn van 70% voor de vader en 30% voor de moeder. De verdeelsleutel moet in verhouding staan tot de financiële draagkracht van elke ouder.

Onderhoudsgeld

In tegenstelling tot de alimentatiebijdrage heeft dit betrekking op de **ex-echtgenoot of ex-echtgenote**. Dit geldbedrag wordt uitgekeerd als de ex-partner in een **behoefteige toestand** verkeert. De voorwaarden:

- de partners waren getrouwd (deze steun geldt niet voor ongehuwd samenwonenden of wettelijk samenwonenden);
- de ex-partner moet kunnen bewijzen dat hij/zij niet aan zijn/haar elementaire behoeften kan voldoen (huisvesting, voeding of kleding), d.w.z. dat hij/zij in een behoefteige staat verkeert.

Dit onderhoudsgeld is beperkt in de tijd. De maximale duur is die van het huwelijk. Als het koppel bijvoorbeeld twee jaar gehuwd was, kan het onderhoudsgeld maximaal twee jaar duren. In de praktijk verkorten rechters deze periode vaak, omdat ze vinden dat de ex-echtgenoot - en heel dikwijls de ex-echtgenote - snel uit de kwetsbare situatie moet komen en zelfstandig in zijn/haar behoeften moet kunnen voorzien.

Het niet-betalen van alimentatie

De helft van de gescheiden ouders, en meestal **moeders, ontvangen geen of niet regelmatig alimentatie**⁴⁴; dit is economisch geweld met zware gevolgen, want ze worden dikwijls ondergedompeld in situaties van een grote financiële kwetsbaarheid.

We spreken hier van een echt **continuüm van geweld**, want als er economisch geweld is na de scheiding, was dat er in het algemeen ook al tijdens het samenleven. Het kan uitsluitend economisch geweld betreffen, maar ook fysiek of psychologisch geweld.

⁴² Koninklijk besluit van 22 april 2019 dat een volledige lijst bevat: <https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-22-april-2019-n2019012051>

⁴³ Idem

⁴⁴ Ligue des familles, Barometer van de ouders 2024, april 2024, beschikbaar op: <https://liguedesfamilles.be/article/barometre-des-parents-2024>

Gevolgen van economisch geweld voor moeders, voor vaders

Na de scheiding blijven vrouwen vaak **financieel afhankelijk** van hun ex-partner. Veel mannen betalen geen alimentatie voor de kinderen, en deze vrouwen worden dus **dubbel gestraft**:

- hun **levensstandaard** daalt drastisch, want zij zijn vaak diegenen die deeltijds werken, met een **inkomen dat lager is** dan dat van mannen;
- na de scheiding beklemtoont de ongelijke verdeling van middelen en de opvang van de kinderen (50% van de moeders voeden de kinderen alleen op) de ongelijkheid tussen beide ouders, waarbij de moeder een reëel risico op armoede loopt.

Deze situaties laten ook een **tweevoudige nalatigheid van de vaders** zien;

- financieel, want ze dragen niet bij aan de onderhoudskosten van hun kinderen;
- opvoedkundig, want ze zijn helemaal niet meer betrokken bij het leven van hun kinderen.

Dit economische geweld heeft ook een **grote impact op het leven van de kinderen**, want het treft rechtstreeks hun levenskwaliteit, hun opvoeding, hun mentale en fysieke gezondheid.

Alimentatie is nochtans een **kinderrecht**; het is **geen recht van de moeder** of van de vader om dat te ontvangen, maar een verantwoordelijkheid van beide ouders voor de behoeften van een kind.

Het **niet-betalen van alimentatie** wordt door vaders frequent gebruikt als **chantagemiddel** “*Als je dit niet doet, betaal ik geen alimentatie*” of “*Als je me ons kind niet laat zien met Kerstmis, ook al is dat dan normaal gezien bij jou, krijg je geen geld*”.

Die strategie wordt dan een **manier om het volgende te handhaven**:

- **dominantie** over de ex-partner, door de conflicten en het geweld te verlengen;
- **financiële controle**, want veel mannen willen de controle over de uitgaven van hun ex-vrouw, of zelfs hun onafhankelijkheid, niet verliezen.

Enkele duidelijke cijfers over het niet-betalen van alimentatie

Volgens de **barometer van de ouders 2024** van de **Ligue des familles**⁴⁵ (peiling die de Ligue des familles om de twee jaar uitvoert bij een steekproef van 1.000 gezinnen):

- **47%** van de ouders **ontvangt alimentatie niet** of niet regelmatig
- **53%** van de ouders **ontvangt nooit** of te laat een terugbetaling van **buitengewone kosten!**
- **52%** van de gescheiden ouders moet alimentatie ontvangen. Waarom slechts 52%? Omdat veel ouders hun rechten niet laten gelden.

Van die 48% die geen alimentatiegeld ontvangt:

- **durft 18%** geen alimentatiegeld vragen;
- **vreest 11%** dat de situatie met hun ex-partner verslechtert door het te vragen.

⁴⁵ <https://liguedesfamilles.be/article/barometre-des-parents-2024>

Waarom is er niet overeengekomen dat er een onderhoudsbijdrage voor de kinderen wordt verkregen? (n= 94)

Buitengewone kosten, een onevenwichtige financiële last

Over het algemeen is het de moeder die al deze buitengewone kosten alleen voorschiet. Dit creëert een belangrijk economisch onevenwicht, want ze moet er daarna om vragen bij de ex-echtgenoot en wachten tot die zijn deel betaalt. Dat kan lang duren ... of nooit gebeuren. Bovendien legt de wet op dat de vader moet instemmen met buitengewone kosten, wat betekent dat hij systematisch kan weigeren. Hij kan bijvoorbeeld weigeren dat zijn kind een sport beoefent buiten de school, en hoeft dan niet bij te dragen aan de kosten voor deze activiteit.

Geconfronteerd met deze situatie, stelt de Ligue des familles een concrete oplossing voor: de invoering van een maandelijks voorschot - of een forfaitair bedrag voor bepaalde kosten - opgenomen in de alimentatiebijdrage⁴⁶.

Het idee is om elke maand te voorzien in een voorschot (of een forfaitair bedrag) voor buitengewone kosten, betaald samen met de alimentatiebijdrage. Zo moet de moeder deze soms zware kosten niet langer alleen voorschieten.

Ook moet de verplichting van de voorafgaande toestemming van de vader met betrekking tot deze kosten, die inbegrepen zijn in het voorschot, worden geschrapt, en er moet worden verschoven naar de mogelijkheid om protest aan te tekenen als hij er niet mee instemt, waardoor de verantwoordelijkheid en de mentale belasting bij de vader terechtkomen (de rompslomp is dan voor hem).

Dat zou een belangrijke vooruitgang zijn in het verlichten van de financiële lasten voor moeders, het verbeteren van gelijkheid en vooral in het waarborgen van de kinderrechten.

Het idee werd voorgelegd aan advocaten, bemiddelaars en rechters, die het voorstel heel gunstig onthaald hebben.

Cijfers over het niet-gebruik van rechten

Deze cijfers stellen de aanwezigheid van geweldsituaties na de scheiding aan de kaak. Veel ouders, vaak moeders, zien af van hun rechten omdat ze vrezen dat geweld, met name psychisch geweld, opnieuw zal beginnen of zal toenemen. Sommigen zijn ook bang om de relatie tussen vader en kind te vernietigen.

⁴⁶ Voor meer info hierover verwijs ik naar de studie van J. SEVRIN "Le casse-tête des décomptes entre parents séparés – faciliter le paiement des frais extraordinaires" (De puzzel van de afrekeningen tussen gescheiden ouders - de betaling van buitengewone kosten vereenvoudigen), oktober 2023, raadpleegbaar via <https://liguedesfamilles.be/storage/28792/20231030-Etude-s%C3%A9paration-frais-extraordinaires.pdf>

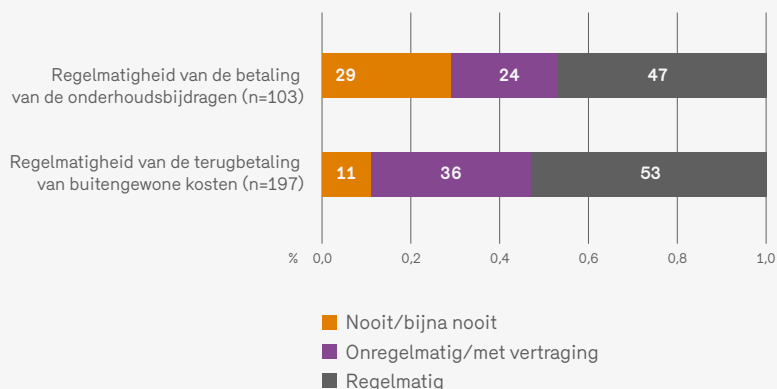
Andere interessante cijfers van de barometer van de Ligue des familles over het uitblijven van alimentatie:

- 9% van de bevroegde ouders betaalt zelf alimentatie;
- 6% heeft niet de middelen om naar de rechtbank te stappen om het op te eisen;
- 2% is slachtoffer van partnergeweld, waardoor ze hun rechten niet durven laten gelden.

Een frequente verwarring over de rechten is ook een verklaring waarom sommige ouders er geen beroep op doen: 10% van de ouders denkt ten onrechte dat ze geen recht hebben op alimentatie in het geval van 50/50 gedeeld ouderschap. Dat is een vergissing! Zelfs met egalitair ouderschap kan alimentatie verschuldigd zijn als de inkomens van beide ouders niet in evenwicht zijn.

En tot slot, volgens het laatste evaluatieverslag van de DAVO, wordt 92% van de aanvragen om steun bij het innen van onbetaalde schulden en het krijgen van voorschotten ingediend door vrouwen.

Regelmatigheid van de betaling en terugbetaling van kosten voor de kinderen

Berekening van het bedrag van de alimentatiebijdrage

Hoe wordt de alimentatie voor een kind berekend? Er bestaan verschillende methodes naast elkaar.

Vooreerst moeten we een aantal grote problemen aanhalen met betrekking tot de berekening van de alimentatie voor kinderen.

In België bestaat er geen unieke methode die is opgelegd door de wet, wat een probleem is. Er bestaan verschillende methodes naast elkaar⁴⁷. We noemen er een paar van:

- de methode **Renard**, de oudste methode⁴⁸;
- de methode **Contriweb**, van de Ligue des familles en de Gezinsbond⁴⁹;
- de methode **Pareto**, over het algemeen gebruikt door bemiddelaars⁵⁰;
- de **empirische methode**, met name gebruikt door de Brusselse rechters⁵¹;
- de methode **Hobin**, die meer en meer wordt gebruikt bij de rechtspraak.

47 Voor meer info hierover verwijzen we naar de studie van J. SEVRIN, "Des contributions alimentaires justes pour tous les parents séparés" (Rechtvaardige alimentatie voor alle gescheiden ouders), april 2021, raadpleegbaar via: <https://liquedesfamilles.be/article/etude-calcul-contributions-alimentaires>

48 <https://www.droitsquotidiens.be/fr/question/jai-entendu-parler-de-la-methode-renard-de-quoi-sagit-il>

49 <https://liquedesfamilles.be/contriweb>

50 <https://www.paretogroup.be/PARETO-SIMULATOR/Indexatie-onderhoudsbijdrage>

51 De rechter beoordeelt de behoeften van elk kind afhankelijk van het budget van de ouders, trekt de kinderbijslag af om de nettokosten voor de ouders te bepalen, en verdeelt deze kosten op basis van hun inkomen, waarbij de alimentatie zo nodig wordt aangepast om rekening te houden met het aandeel in natura.

Verdeeldheid tussen Nederlands- en Franstaligen, tussen de gewesten, volgens de rechter.

We merken een echte verdeeldheid op in de rechtspraak, dit wil zeggen in gerechtelijke uitspraken, tussen Nederlandstaligen en Franstaligen, en ook tussen de gewesten en afhankelijk van de rechter in functie. Zo kan een gezin uit Namen of een uit Brussel, in dezelfde situatie, een totaal andere uitspraak krijgen afhankelijk van de rechter en de rechtbank waar de zaak voorkomt.

Bij de berekening moet met vier factoren rekening worden gehouden

Aan de andere kant vereist de wet nog steeds dat met vier elementen moet worden rekening gehouden bij de berekening:

- het bijdragevermogen van elke ouder;
- de kosten van het kind, die afhangen van leeftijd, scholing, de rangorde tussen broers en zussen;
- de fiscale impact: vandaag kan alimentatie tot 80% worden afgetrokken. Tegelijkertijd krijgt de andere ouder een fiscaal voordeel omdat de kinderen ten laste komen;
- de huisvestingsregeling van de kinderen, wat een bijdrage in natura is, die kan worden afgetrokken van het bedrag van de alimentatie. Indien een vader zijn kinderen één weekend op twee en de helft van de schoolvakanties huisvest, zal het bedrag aan alimentatie worden verminderd op basis van deze huisvestingsregeling.

Situaties waarbij vaders het systeem manipuleren

Voorbeelden

- Een vader die directeur is van een bedrijf kan een deel van zijn inkomsten wegmoffelen in zijn loonfiches, kan verklaren dat hij geen eindejaarspremie heeft gekregen, geen dertiende maand, geen vakantiegeld, ...
- Hij kan enkel de loonfiches bezorgen van die maanden waarin zijn inkomen het laagst is, bijvoorbeeld februari.
- Hij kan ook vragen om co-ouderschap met als enig doel het bedrag van de alimentatie te verminderen. In werkelijkheid is het echter niet hij die voor de kinderen zorgt, maar zijn familie of een babysitter.

Achter deze strategieën zit vaak een dubbele intentie: de alimentatiebijdrage verminderen en tegelijk een hoge mate van controle behouden, door met name frequent contact met de kinderen te houden... en dus met de moeder.

Voor de hoven en rechtbanken is het verbijsterend om te zien in welke mate sommige vaders weigeren te betalen voor de opvoeding van hun kinderen!

Grote variatie in de resultaten volgens de berekeningsmethode

Het ontbreken van een officiële methode om de alimentatie voor kinderen te berekenen heeft voor gevolg dat de resultaten sterk variëren afhankelijk van de berekeningsmethode.

Zo kan voor eenzelfde gezinssituatie volgens verschillende berekeningen het resultaat variëren van - 77 euro tot + 264 euro! Volgens de methode Renard zou de moeder 77 euro moeten betalen aan de vader, volgens de methode Pareto zou de vader 264 euro moeten betalen aan de moeder.

De resultaten van de andere methodes geven nog andere cijfers⁵².

Commissie voor alimentatiebijdragen over een gemeenschappelijke methode

De Ligue des familles neemt deel aan een commissie voor alimentatiebijdragen, die probeert om een gemeenschappelijke methode te vinden. Maar dat is een erg ingewikkeld werk, vooreerst vanwege de taalverschillen, maar ook omdat elke methode verschillende parameters gebruikt.

Zo houdt de methode Renard geen rekening met bepaalde professionele voordelen in natura, zoals de bedrijfswagen van de vader, noch met het feit dat in bepaalde gezinnen de moeder alle kosten betaalt die geen verband houden met huisvesting, zoals kledij of gewone medische zorg. De meeste methodes houden geen rekening met fiscaliteit. Het zijn allemaal verschillen die het systeem vandaag de dag zo complex en ongelijk maken volgens de situatie, en meestal in het nadeel van de moeders als het bedrag van de alimentatie niet correct is vastgelegd.

Het feit dat de vader tot 80% van het bedrag dat hij als alimentatie betaalt, kan aftrekken, is een groot belastingvoordeel.

⁵² Voor meer info hierover verwijzen we naar de studie van J. SEVRIN, "Des contributions alimentaires justes pour tous les parents séparés" (Rechtvaardige alimentatie voor alle gescheiden ouders), april 2021, raadpleegbaar via: <https://liguedesfamilles.be/article/etude-calcul-contributions-alimentaires/>

De Ligue des familles vraagt om een eerlijke, unieke en officiële berekeningsmethode.

Geconfronteerd met deze enorme verschillen vraagt de Ligue des familles al jaren dat er een rechtvaardige, unieke en officiële berekeningsmethode wordt bepaald in België. Ze vraagt om een onderzoek, gefinancierd door de minister van Justitie, uitgevoerd door een universiteit en niet door de Commissie voor alimentatiebijdragen, die al vele jaren wordt geblokkeerd. Er werden meerdere overheidsopdrachten uitgeschreven, maar die zijn op niets uitgedraaid omdat het budget volstrekt ontoereikend was.

Voor de Ligue des familles zijn verschillende bakens essentieel voor een doeltreffende en rechtvaardige methode:

- een **flexibele berekeningsmethode**, aanpasbaar aan de werkelijke gezinssituatie. Er moet rekening worden gehouden met specifieke situaties die de behoeften kunnen wijzigen: als een gezin gratis huisvesting krijgt, of daarentegen een heel hoge huur betaalt, zal het budget dat voor de kinderen beschikbaar is, niet hetzelfde zijn. Als een ouder een nieuwe partner heeft, zijn de uitgaven van de ouder lager en kan de nieuwe partner rechtstreeks of onrechtstreeks bijdragen aan de kosten van het kind. De financiële impact kan groot zijn afhankelijk van keuzes zoals het kind al dan niet in te schrijven voor dure stages, voorkeurtarieven in het kinderdagverblijf en alle andere uitgaven;
- een **raming van de kosten van het kind**, gebaseerd op wetenschappelijke studies. De methode Contriweb is bijvoorbeeld gebaseerd op cijfers uit wetenschappelijk onderzoek;
- **rekening houden met de gezinsbelasting**, zoals de wet voorschrijft. Sommige methodes en sommige rechters doen dat niet, waardoor onrechtvaardigheden ontstaan;
- **rekening houden met alle inkomsten van de ouders**, inclusief voordelen in natura zoals bedrijfswagens of maaltijdcheques. Deze voordelen kunnen oplopen tot enkele honderden euro's per maand. Het is belangrijk op te merken dat deze voordelen vaker voorkomen bij vaders dan bij moeders, omdat die vaker beter betaalde functies hebben met extralegale voordelen;
- de mogelijkheid om te kiezen hoe de verschillende uitgaven voor het kind worden verdeeld. Als de moeder bijvoorbeeld alle kleren en de gewone medische kosten betaalt, zou het eerlijk zijn deze parameter aan te passen bij het berekenen van de alimentatie

Identificatie van een terugkerend probleem in alle methodes: een te lage alimentatie.

Of het nu gaat om onderhandelingen tussen de ouders, met de hulp van een advocaat of een bemiddelaar, de bedragen van de alimentatie worden dikwijls te laag geacht. Deze realiteit wordt regelmatig vastgesteld en is één van de grote redenen om een officiële, rechtvaardige en aangepaste methode te bepalen.

Waarom zijn de bedragen van de alimentatie zo laag?

- In veel gevallen vanwege de wens om het risico op niet-betaling te verkleinen. De rechters kunnen kleinere bedragen toekennen, om de betaling van bijvoorbeeld 100 euro per maand te garanderen, eerder dan een ouder te veroordelen tot 180 euro per maand met het risico dat die dan niet of slechts gedeeltelijk betaalt. Dergelijke situatie zou het leven ingewikkelder maken van een ouder die het meeste van het kind op zich neemt, vaak de moeder.

- Een andere factor is dat heel wat moeders geen hogere alimentatie vragen, om conflicten en spanningen te vermijden. In het kader van een bemiddeling of een regeling aanvaarden sommigen heel lage bedragen, vanuit het standpunt dat 50 euro nog altijd beter is dan niets.

Het niet-betalen van de alimentatie en inningsmethodes

Waarom betalen sommige vaders geen alimentatie voor hun kinderen?

Omdat ze:

- de controle verliezen over de uitgaven van hun ex-vrouw;
- een bedrag onrealistisch inschatten: sommige vaders houden zich niet bezig met het dagelijkse leven van kinderen, hebben er geen idee van wat een kind echt kost en leven buiten de realiteit;
- de berekeningsmethode niet begrijpen: dit leidt tot een gevoel van onrechtvaardigheid of bedrog;
- te maken krijgen met een toename van de schuld als gevolg van invorderingskosten (als een deurwaarder of een overheidsinstantie tussenbeide komt om onbetaalde schulden te innen, komen er bijkomende kosten bij de initiële schuld, waardoor hun financiële situatie verergert);
- een gebrek hebben aan toegang tot informatie en niet op de hoogte zijn. Veel vaders weten niet dat het betalen van alimentatie een wettelijke verplichting is tegenover hun kinderen en geen eenvoudig gebaar van goede wil, “een facultatieve financiële steun” voor hun ex-vrouw.

Drie middelen om in te vorderen

Om dit economische geweld te bestrijden, heeft België drie invorderingsmiddelen⁵³ (op voorwaarde dat er een vonnis is, een gehomologeerde overeenkomst of een notariële akte):

- inbeslagname via een deurwaarder;
- het mechanisme van de overdracht van bedragen;
- de dienst voor alimentatievorderingen (DAVO).

Inbeslagname via een deurwaarder

Zoals reeds gemeld, bestaan er drie soorten alimentatievorderingen: vorderingen voor de kinderen, voor de ex-partner en om de buitengewone kosten te dekken. De deurwaarder kan worden ingeschakeld om al deze vorderingen te innen. Hij geeft echter geen voorschotten op verschuldigde bedragen noch op toekomstige bedragen: hij betaalt aan de moeder enkel de bedragen die hij heeft kunnen terugvorderen. Deze procedure kan lang en duur zijn: eerst moet het vonnis betekend worden door een deurwaarder, wat ongeveer 1.000 euro kost. Bovendien brengt de deurwaarder voor elke inbeslagname of verdeling van de teruggevorderde bedragen kosten in rekening, wat de schuld van de schuldenaar verhoogt.

⁵³ Voor meer informatie hierover verwijzen we naar de studie van J. SEVRIN, “*Agir contre les créances alimentaires impayées*” (Reageren op schuldvorderingen voor niet-betaalde alimentatie), november 2021, die kan worden geraadpleegd via: <https://liguedesfamilles.be/article/agir-contre-les-creances-alimentaires-impayees>

De overdracht van bedragen

Dit is een minder gekend mechanisme: het is de toelating van de familierechter om de alimentatie rechtstreeks af te trekken van de inkomsten van de schuldenaar. Deze maatregel heeft echter geen betrekking op de buitengewone kosten noch op het onderhoudsgeld verschuldigd aan de ex-partner. Het verkrijgen ervan is bijzonder moeilijk, want er moet worden bewezen dat de schuldenaar niet uit zichzelf zal betalen (= bewijslast). Bij een eerste alimentatieverplichting is het niet evident een toekomstige wanbetaling aan te tonen. Het niet-betalen van de alimentatie moet dus een aantal maanden duren, vooraleer men zich kan wenden tot de familierechtbank, nieuwe stappen kan ondernemen, procedurekosten kan maken, een advocaat kan raadplegen, ...om te vragen om dat mechanisme in gang te zetten.

Maar zodra de overdracht van bedragen is toegekend, is de uitvoering ervan eenvoudig en niet duur. De griffie van de familierechtbank stuurt een brief naar de betrokken instelling - werkgever, ziekenfonds of werkloosheidsdienst - om hen op de hoogte te stellen van de verplichting het verschuldigde bedrag rechtstreeks te betalen aan de ouder die schulden te vorderen heeft. Zo wordt de som rechtstreeks ingehouden op het salaris van de schuldenaar en overgemaakt aan de moeder zonder via de vader te gaan.

De Dienst voor alimentatievorderingen (DAVO)⁵⁴

De DAVO kan alle onbetaalde bijdragen en onbetaald onderhoudsgeld terugvorderen, evenals bepaalde buitengewone kosten. Alleen forfaitaire buitengewone kosten worden echter gedekt. Als de rechter bijvoorbeeld een ouderlijke bijdrage van 200 euro per maand heeft vastgesteld voor de studies van een kind, kan de DAVO dit terugvorderen. De 50/50 gedeelde medische kosten worden echter niet in rekening genomen, omdat het juiste bedrag van de schuldvordering niet vaststaat of forfaitair is.

Een van de voordelen van een beroep te doen op de DAVO is de mogelijkheid om voorschotten te ontvangen op toekomstige alimentatiebijdragen. In tegenstelling tot de

⁵⁴ <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/meer-diensten/onderhoudsgeld-davo>

gerechtsdeurwaarder of de overdracht van bedragen kan de DAVO, zodra de aanvraag is ingediend, vanaf de volgende maand een voorschot overmaken op de alimentatiebijdrage voor de kinderen.

Jammer genoeg wordt de betaling die wordt uitgevoerd beperkt tot 175 euro per kind, een bedrag dat is vastgelegd in 2003 en nooit werd geïndexeerd of verhoogd, ondanks herhaalde verzoeken daartoe. Deze eis, met name ondersteund door het verenigingsleven, is bedoeld om het bedrag aan te passen aan de evolutie van de levensduurte.

De toegang tot de DAVO is afhankelijk van minstens twee wanbetalingen in een jaar. Aan de andere kant kan een gerechtsdeurwaarder onmiddellijk worden ingeschakeld, zonder voorafgaande voorwaarden. Tal van verenigingen pleiten voor de afschaffing van deze eis en stellen voor dat één enkele wanbetaling zou volstaan om van de dienst gebruik te kunnen maken.

Een beroep doen op de DAVO is gratis voor de schuldeiser, over het algemeen de moeder, met uitzondering van de kosten voor de betekening van het vonnis door een gerechtsdeurwaarder, om de beslissing definitief te maken. Deze dienst is **betalend voor de schuldenaar** (13% van de verschuldigde bedragen om de werkingskosten van de DAVO te dekken).

Een punt dat de Ligue des familles aanhaalt, betreft de manier waarop de DAVO de teruggevorderde bedragen beheert: vooraleer het geld terug te betalen aan de ouder die de schuld te vorderen heeft, vergoedt de instelling zichzelf voor de gemaakte kosten. Volgens de Ligue des familles zou de DAVO voorrang moeten geven aan het betalen van de bedragen aan de begunstigde ouder, vooraleer hij zijn eigen beheerskosten aftrekt.

Eisen van de Ligue des familles

De opdrachten van de DAVO versterken om gezinnen die te maken krijgen met het niet-betalen van onderhoudsgeld beter te beschermen.

Het is de bedoeling om van een OPT IN-systeem over te stappen naar een **OPT OUT-systeem**, waarbij alle alimentatievorderingen automatisch worden beheerd door de DAVO, die als tussenpersoon zou optreden, ongeacht de relatie tussen de ouders.

Dit systeem biedt meerdere voordelen:

- **de spanningen verminderen** tussen de ouders, die niet langer rechtstreeks met elkaar moeten praten over financiële kwesties, wat na een scheiding vaak een bron van conflicten is;
- **een onmiddellijke opvolging van wat niet betaald is**: de moeder moet de betalingen niet langer zelf opvolgen en niet-betalingen melden.

De rol van de DAVO uitbreiden tot terugvordering van alle buitengewone kosten die ten laste van de schuldenaar zijn. Momenteel moet de schuldeiser, als deze kosten niet worden betaald, een bijkomende procedure starten bij een gerechtsdeurwaarder. In dit geoptimaliseerde systeem zou de DAVO deze bedragen automatisch innen, en bij betwisting is het de schuldenaar die zich moet wenden tot de beslagrechter.

De DAVO toelaten voorschotten toe te kennen op het onderhoudsgeld tussen ex-partners. Momenteel zijn deze voorschotten beperkt tot de alimentatiebijdrage voor de kinderen.

Modellen in het buitenland

Dergelijke modellen bestaan in het buitenland, met name in Québec en Frankrijk. In Québec moeten alle onderhoudsgelden via Revenu Québec verlopen, een dienst die gelijkwaardig is aan de Belgische belastingdienst⁵⁵. Dit systeem, ingevoerd in 1965, heeft vandaag een betalingspercentage van onderhoudsgeld van 94,5%, tegenover slechts 53% in België!

Frankrijk heeft meer recent (2023) het beheer van het onderhoudsgeld toevertrouwd aan de **Caisses d'allocations familiales (CAF)**⁵⁶. In slechts één jaar tijd is het percentage wanbetalingen gedaald van 30% naar 10%, d.w.z. gedeeld door drie, wat de doeltreffendheid van het systeem aantoont.

Het idee van een universeel fonds

Als antwoord op de herhaalde eisen van het verenigingsleven heeft het **Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen** een studie⁵⁷ besteld over de haalbaarheid van een universeel en automatisch fonds, die actief wordt opgevolgd door de **Ligue des familles**. De studie onderzocht de levensvatbaarheid van een automatisch stelsel met betalingen van voorschotten, dat tal van voordelen biedt:

- een vermindering van het aantal wanbetalingen;
- een daling van het risico op armoede;
- het wegnemen van de spanningen tussen ex-partners.

De studie toont duidelijk aan dat een universeel en automatisch stelsel zoals dat in Québec de meest doeltreffende oplossing is om het aantal wanbetalingen en het risico op kwetsbaarheid te verminderen.

> Het is nodig dat de volgende regering krachtige beleidsbeslissingen neemt om economisch geweld te bestrijden en het werk voort te zetten dat tijdens de vorige legislatuur is gedaan.

Twee bedenkingen van de Ligue des familles

Uit de **Barometer van de ouders 2024** van de Ligue des familles⁵⁸ blijkt het volgende:

- 42% van de ouders zegt dat ze een minnelijke schikking hebben getroffen voor hun scheiding;
- onder hen heeft 50% geen enkel officieel document.

Ze hebben dus geen vonnis, geen overeenkomst ondertekend voor een notaris, geen geldigverklaring van hun overeenkomst door een rechtbank. Bij gebrek aan wat een "uitvoerbare titel" wordt genoemd, hebben deze ouders geen toegang tot essentiële diensten: gerechtsdeurwaarder, overdracht van bedragen, enz. Als er een meningsverschil ontstaat, als de financiële situatie verandert of als een ouder een nieuw leven begint, kan de ouder die deze bijdrage niet meer ontvangt geen beroep aantekenen.

De **Ligue des familles** stelt de mogelijkheid voor om alle ouders toegang te geven tot de **DAVO**. We zouden ook een voorbeeld kunnen nemen aan Frankrijk, waar de dienst die verantwoordelijk is voor de alimentatiebijdragen (CAF) zelf een uitvoerbare titel kan afleveren, op basis van een informele regeling of een onderhands ondertekend document, en zo moeders financiële ondersteuning kan garanderen.

⁵⁵ <https://www.revenuquebec.ca/fr/pensions-alimentaires/>

⁵⁶ <https://caf.fr/allocataires/aides-et-demarches>

⁵⁷ <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/haalbaarheidsstudie-betreffende-een-universeel-en-automatisch-alimentatiestelsel>

⁵⁸ <https://liguedesfamilles.be/article/barometre-des-parents-2024>

De tweede bedenking, die ook voortkomt uit de IGVM-studie, heeft betrekking op het **overstappen naar een opt-outsysteem** voor het beheer van de hierboven vermelde alimentatiebijdragen. Als zo'n systeem wordt aangenomen, moet het **gratis** zijn, want het wordt verplicht voor alle ouders. Er is dan geen reden om 13% werkingskosten op te leggen aan diegene die de alimentatiebijdrage moet betalen.

De bedoeling van een **universeel fonds voor alle onderhoudsbijdragen** is ervoor te zorgen dat de betaling **net zo automatisch verloopt als die van de belastingen of andere wettelijke verplichtingen**.

Tot slot willen we dat deze hervorming bijdraagt aan het doorbreken van genderstereotypen met betrekking tot ouderrollen na een scheiding. Het is cruciaal dat elke ouder volop kan investeren in de opvoeding en het onderhoud van zijn of haar kinderen.

Het voorstel van de Ligue des familles: de oprichting van een kantoor in elke gemeente

De Ligue des familles stelt de oprichting voor van een **lokaal kantoor in elke gemeente** om ouders te begeleiden⁵⁹. Het is de bedoeling om op één plek toegang te bieden tot alle nodige informatie. Momenteel heeft de DAVO slechts elf kantoren in heel België, veel te weinig om heel het grondgebied te bestrijken. Bovendien zijn de openingstijden van deze kantoren niet verenigbaar met het professionele en het gezinsleven.

Het opzetten van dergelijke kantoren laat ook toe:

- de burgers te informeren over hun rechten;
- economisch geweld na de scheiding te bestrijden;
- ongelijkheden te verminderen;
- een rechtstreekse band te creëren tussen de burgers en de juridische en administratieve diensten.

Dit kantoor kan verschillende soorten ondersteuning bieden:

- **permanentie voor juridische ondersteuning** van de eerste lijn: advocaten kunnen gratis raadplegingen aanbieden, zoals dat reeds bestaat in bepaalde gemeenten, rechtbanken of bureaus voor rechtsbijstand;
- **informatie over de voorwaarden om gebruik te kunnen maken van een advocaat *pro deo*** en terbeschikkingstelling van lijsten met partneradvocaten in de gemeenten;
- **bewustmaking van het bestaan van de DAVO**: uit de barometer van de ouders blijkt dat 35% van de ouders niet afweet van het bestaan van de DAVO, terwijl het gaat om een dienst waar ze recht op hebben;
- **administratieve begeleiding**: de complexiteit van de te ondernemen stappen om de steun van de DAVO aan te vragen vormt een grote hinderpaal. Hoewel deze stappen online kunnen worden uitgevoerd, wordt 42% van de aanvragen nog op papier ingediend, wat wijst op een aanzienlijke **digitale kloof**. Dit kantoor zou ouders dus kunnen begeleiden bij de indiening van hun onlineaanvraag en het opstellen van een overzicht van de uitstaande betalingen;
- **informatie over de procedure van inbeslagname door een gerechtsdeurwaarder** en de mogelijkheid om te verzoeken om een overdracht van bedragen.

Momenteel voeren sommige OCMW's proefprojecten uit om ouders te helpen een aanvraag in te dienen bij de DAVO; die aanpak is echter beperkt, want hij heeft enkel betrekking op

⁵⁹ Lees hier de volledige studie over het onderwerp: J. Sevrin, *Contributions alimentaires impayées – que peuvent faire les communes?* (Onbetaalde alimentatie - wat kunnen de gemeenten doen?), maart 2025, te raadplegen via: <https://liguedesfamilles.be/article/contributions-alimentaire-impay%C3%A9es-que-peuvent-faire-les-communes>.

OCMW-begunstigden. Andere ouders kunnen dus info mislopen of aarzelen om langs te komen bij het OCMW uit angst voor het stigma dat met sociale steun verbonden is.

Institutioneel geweld in familierechtbanken

Aanzienlijke gerechtelijke vertragingen, miskening van de problematiek

Tot slot is het essentieel om institutioneel geweld en het gebrek aan juridische middelen te vermelden, die de toegang tot gerechtelijke beslissingen over alimentatie compliceren. Wanneer een ouder vandaag naar de rechtbank stapt om alimentatie te eisen, krijgt hij of zij te maken met **aanzienlijke juridische vertragingen** en een **miskening van de problematiek** waarmee eenoudergezinnen te maken krijgen, in het bijzonder in de familierechtbanken, met name in Brussel.

Deze situatie zorgt voor **rampzalige gevolgen** voor gezinnen:

- **aanzienlijke vertragingen om beslissingen te verkrijgen** over de voogdij over de kinderen, het verschuldigde alimentatiebedrag of zelfs om een echtscheiding uit te spreken;
- **toegenomen financiële en familiale spanningen** tussen de ouders;
- **kinderen die lijden**, die in een klimaat leven van langdurige conflicten.

Rechtsvorderingen tegen de Belgische Staat

Geconfronteerd met deze situatie spande de **Ligue des familles**, in samenwerking met meerdere advocaten en hun cliënten, in **oktober 2022** een **rechtszaak aan tegen de Belgische Staat**. Deze rechtszaak wilde het volgende aanklagen:

- het **niet-respecteren van redelijke termijnen** om een rechterlijke uitspraak te verkrijgen, een recht dat nochtans wordt gegarandeerd door het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens;
- de **inertie van het ministerie van Justitie** dat niet alle vacatures in de rechtbanken publiceert, ondanks tal van veroordelingen, zowel op Belgisch als op Europees niveau.

Er bestaat immers een wettelijk kader dat het aantal familierechters vastlegt dat nodig is in elk gerechtelijk arrondissement van België (Brussel, Namen, enz.), maar de minister komt deze verplichting niet na. Bovendien krijgen de griffies van de rechtbanken niet voldoende administratief personeel, wat de behandeling van de zaken aanzienlijk vertraagt.

Op **15 oktober 2023** hebben de Ligue des familles en haar partners een **juridische overwinning** behaald, en werd de minister veroordeeld tot:

- het **publiceren van de vacatures**;
- het **versterken van de griffies van de rechtbanken**;
- het **vergoeden van de ouders** die zich bij de procedure hebben gevoegd.

De **Belgische Staat heeft echter beroep aangetekend** deze uitspraak, waardoor de oplossing van deze juridische crisis nog meer vertraging oploopt.

De Ligue des familles geeft echter niet op en dit dossier is nog niet afgesloten.

Vragen/antwoorden

Over onderhoudsbijdragen

Wat betreft het onderhoudsgeld lijkt het al heel lang een evidentie dat er automatisch beslag moet worden gelegd op het loon, ongeacht de relationele situatie van de ouders. Wat zijn dan de politieke obstakels? Wie verzet zich tegen dit voorstel? Welke argumenten verhinderen de concretisering van dit project?

Jennifer Sevrin: bij de oprichting van de DAVO in 2003 moest het systeem universeel en automatisch zijn, maar sommige politieke partijen hebben de implementering van zo'n systeem geblokkeerd. Welke partijen en waarom?

Dit dossier ligt al jaren ter discussie in de Senaat en de Kamer. De wetgevende procedure was complex, gedurende meerdere opeenvolgende legislaturen en uitwisselingen tijdens het hele proces.

Vandaag is het vooral een kwestie van budgetten. Zoals blijkt uit de studie van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, zal de implementering van dit systeem duur zijn. Waarom? Omdat dit systeem bijkomende administratieve kosten impliceert. Als alle dossiers via de DAVO verlopen, zal het nodig zijn personeel aan te werven, een nieuwe administratie op te zetten, enz. Momenteel maakt de DAVO deel uit van de dienst Invordering van de FOD Justitie, die alle schuldvorderingen beheert. Als het systeem wordt gewijzigd, moet er een afzonderlijke dienst worden opgericht om specifiek deze dossiers te beheren.

Vervolgens, als deze dienst ook zou worden opengesteld voor ouders die een minnelijke schikking hebben, zou dat een aanzienlijke verhoging betekenen van het aantal ouders dat van dit systeem gebruik zou kunnen maken. Dat geldt ook voor de invordering van de buitengewone kosten. Als de DAVO ook hiervoor tussenbeide mag komen, gaat de werklust ook toenemen.

Zeker is dat de Ligue des familles op dit moment alle politieke partijprogramma's heeft geanalyseerd en dat het in geen enkel programma is opgenomen. De enige verwijzingen zijn vrij vage zinnen over het versterken van de DAVO, maar er wordt niets gezegd over een universeel fonds, terwijl er in de vorige legislatuur wel resoluties in die zin zijn ingediend om een haalbaarheidsstudie te vragen. Deze studie werd uitgevoerd door het IGVM. Er is op dit moment dus echt geen reden om het niet te implementeren.

Over buitengewone kosten

Hoe kunnen we, met betrekking tot de buitengewone kosten, weten wat in aanmerking komt als buitengewone kosten die beide ouders moeten betalen?

Jennifer Sevrin: sinds 2019 bepaalt een koninklijk besluit duidelijk de buitengewone kosten⁶⁰, het probleem is dat beide ouders moeten instemmen. Als een van hen zich ertegen verzet, kan die niet gedwongen worden te betalen. Het is altijd mogelijk een rechter in te schakelen om te vragen om die andere ouder terzijde te schuiven, maar dat betekent dat men opnieuw naar de rechtbank moet gaan, dus een nieuwe hinderpaal.

⁶⁰ https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-22-april-2019_n2019012051

Vaders in het buitenland

Wat met vaders die onderhoudsgeld moeten betalen maar naar het buitenland vertrekken: hebben moeders dan middelen om het terug te vorderen?

Jennifer Sevrin: de tussenkomst van de DAVO hangt niet af van het feit of de schuldenaar in België woont, dus moeders kunnen er altijd een beroep op doen. De moeder moet echter wel in België wonen.

Er bestaan ook samenwerkingen tussen België en andere landen om bepaalde bedragen terug te vorderen, waarvoor voorschotten kunnen worden ontvangen.

Geestelijke gezondheid van mama's die er alleen voor staan

Bestaan er, met betrekking tot 100% alleenstaande mama's, studies die de kosten voor hun geestelijke gezondheid in cijfers uitdrukken? Het wordt erkend dat 100% alleenstaande mama's een zwakke mentale en fysieke gezondheid hebben, want ze hebben geen tijd om aan zelfzorg te doen. Deze kosten worden onvermijdelijk afgewenteld op het Belgische solidariteitssysteem, dit kan misschien een hefboom zijn: door zorg te dragen voor deze mama's kan men bepaalde kosten voor gezondheidszorg verminderen en bijvoorbeeld opnieuw investeren in het budget van de DAVO.

Jennifer Sevrin: ik ben niet op de hoogte van een dergelijke studie.

Wat depressie in eenoudergezinnen betreft, heeft 4% van de mensen die aan het hoofd staan van een eenoudergezin drie of meer symptomen van een depressie.

De betaling van het onderhoudsgeld zou niet door Justitie moeten worden behandeld.

Martin Wagener: om terug te komen op het opeisen en het betalen van onderhoudsgeld, is het probleem dat dit in België onder het ministerie van Justitie valt, terwijl het eigenlijk een verantwoordelijkheid zou moeten zijn van het ministerie van Financiën, meer specifiek van de diensten die bevoegd zijn voor belastingen en invorderingen. Het zou volstaan om dan een klein algoritme aan het berekeningssysteem toe te voegen: is er een vonnis? Wat is het niveau van ouderschap? 50% (bijvoorbeeld - het vonnis zou dan al opgenomen zijn in de belastingen, en zou uiteindelijk in aanmerking worden genomen). De oplossing is niet een groot budget te besteden, maar de werking te wijzigen.

Dat zou een soort van sociale zekerheid voor gezinnen zijn, want de sociale zekerheid is gebaseerd op risico's zoals ouderdom, slechte gezondheid, ... maar het risico in verband met een scheiding bestaat administratief niet. Dit zorgt voor verschillen tussen de politieke stromingen: centrumrechtse en rechtse partijen vinden dat het gezin een privéaangelegenheid is en dat de ouders onderling afspraken moeten maken, zonder tussenkomst van de staat. Linkse partijen echter zijn voorstander van de universele rechten van burgers en vinden dat een scheiding geen impact zou mogen hebben. In een liberale ideologie komt het gezin op de eerste plaats, alsook de heropbouw ervan in zijn klassieke en privévorm. Steun aan eenoudergezinnen wordt vaak herleid tot een vorm van hulp aan kwetsbare mensen of een eenvoudig oplossen van juridische problemen zonder die hulp te beschouwen als een realiteit waarmee alle eenoudergezinnen te maken hebben. **We moeten onze visie dus veranderen om alle gezins- en sociale benaderingen in België te normaliseren.** We moeten af van het specifieke interventieschema voor armen en dat inruilen voor een systeem voor iedereen.

Wat depressie in eenoudergezinnen betreft, heeft 4% van de mensen die aan het hoofd staan van een eenoudergezin drie of meer symptomen van een depressie.

Wat de cijfers betreft, wordt in Vlaanderen 81% van de kinderen door beide ouders opgevoed in een traditioneel gezin, in Brussel is dat 77% en in Wallonië 50%. Hoe kan dit verschil worden verklaard?

Martin Wagener: een verklaring is dat in België het percentage eenoudergezinnen nauw samenhangt met het armoedepercentage op gemeentelijk niveau. Hoe armer een gemeente is, hoe meer scheidingen er zijn, en bijgevolg is er een hoog aantal eenoudergezinnen. Dit blijft paradoxaal, want hoe armer iemand is, hoe minder voordelig het is om te scheiden en alleen te blijven, met één loon, waardoor men nog kwetsbaarder wordt.

In de middenklasse houdt men vaker het hoofd boven water. Bij conflicten zijn leningen en investeringen op lange termijn vaak heel belangrijk, en dus vormen scheidingen een echte uitdaging voor de middenklasse, vooral wanneer beide partners werken, wat de situatie nog ingewikkelder maakt. Tot slot is het culturele model in Vlaanderen meer gericht op het traditionele gezin, terwijl het in Wallonië meer beïnvloed wordt door het Franse model, dat de klemtoon legt op universele rechten en het individu centraal stelt.

We moeten echter wel beseffen dat op **Europees niveau het percentage eenoudergezinnen groter is in de eerder rijke landen, met toegang tot vrouwenrechten, sociale bescherming en een aanzienlijke vrouwelijke tewerkstellingsgraad.**

UITEENZETTING VAN PASCAL VAN HOORNE

Vaderschap vandaag, een maatschappelijke uitdaging voor iedereen

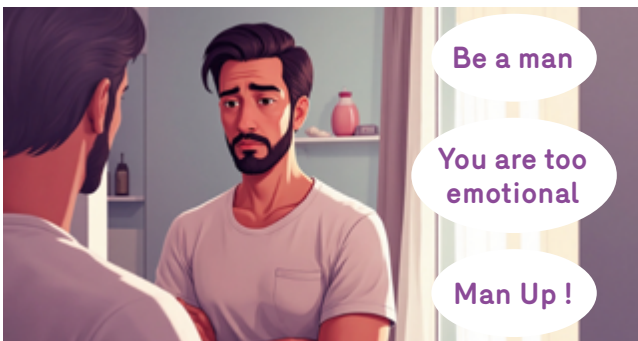
Pascal
Van Hoorne

Pascal Van Hoorne heeft een diploma handelswetenschappen. Na communicatieverantwoordelijke en daarna nationaal directeur van Fidal Formation te zijn geweest, nam hij ontslag vóór de geboorte van zijn tweeling om zelfstandige te worden. Al zeven jaar lang werkt hij als expert inzake vaderschap, ouderschap en levensbalans, conferencier, consultant inzake communicatie en management, spreker in hogescholen, content creator en maker van online opleidingen. Zes jaar geleden stichtte hij het digitale mediakanaal "Histoires de Papas" (Verhalen van papa's), met artikelen, tools, video's en opleidingen om een actief vaderschap en gelijkheid tussen vrouwen en mannen aan te moedigen, en de professionals te ondersteunen. In 2020 heeft hij zich ingezet voor de verlenging van het vaderschapsverlof, sprak hij op conferenties en in de media, en bood hij een online opleiding aan over dit onderwerp.

De plaats van de vader in 2024, een nieuwe maatschappelijke context

Ouderschap bleef lang beperkt tot de intieme sfeer, maar wordt nu ook zichtbaar in de media, het beleid en de economie, met name op het professionele vlak. We herinneren eraan dat meer dan 80% van de mensen die werken ook ouders zijn: de integratie van het ouderschap in de arbeidswereld is dus een hedendaagse noodzaak.

Deze nieuwe situatie heeft ook invloed op het vaderschap. Maar opgelet, de verandering gaat langzaam en wordt afgeremd door hardnekkige genderstereotypen. Ouderschap is immers een echte bakermat van ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Op een andere manier naar vaders kijken is een kleine stap in de richting van meer gelijkheid.

Ik ben Pascal, ik ben vierenvestig jaar, ik woon in Rijsel en ik ben papa van een tweeling, Zoé en Hugo, acht jaar oud.

Kort voor hun geboorte, na dertien jaar op een advocatenkantoor te hebben gewerkt, waar ik een team van vijftig mensen leidde, begon ik mezelf af te vragen welke vader ik wou zijn.

Omdat ik ervan overtuigd ben dat het goede voorbeeld geven essentieel is, vroeg ik me af hoe ik aan mijn kinderen

kon doorgeven waar ik in geloof, als ik dat niet zelf in het dagelijkse leven kon tonen. Toen maakte ik een gewaagde keuze: ik verliet een stabiele, goed betaalde functie met een zeker statuut, om mijn professionele leven in lijn te brengen met mijn persoonlijke overtuigingen. Vader worden zou heel wat veranderingen met zich meebrengen, dus kon ik deze omwenteling net zo goed met open armen ontvangen en uitbreiden naar mijn hele leven.

Ik werk nu al acht jaar als zelfstandige communicatieconsultant en docent in het hoger onderwijs: ik vond het belangrijk om in contact te blijven met de generatie van 18-25 jaar, want dat zijn de burgers, consumenten en werknemers van morgen!

Wat ons vandaag interesseert is de denkoefening rond **levenskwaliteit op het werk**, waarbij we vier pijlers willen aanpakken:

- ouderschap en vaderschap in het professionele leven;
- de gelijkheid van vrouwen en mannen;
- levensbalans;
- de mentale gezondheid van mannen.

Hoewel deze vier onderwerpen los van elkaar lijken te staan, zijn ze in werkelijkheid nauw met elkaar verbonden. Het is een globaal systeem, waarbij ieder element een impact heeft op de andere.

Om deze thema's te behandelen, werden meerdere initiatieven opgestart:

- een website, *Histoire de Papas*⁶¹, opgericht in 2017, geïllustreerd met portretten van inspirerende papa's die verschillende keuzes in hun leven en het ouderschap hebben gemaakt. Het was de bedoeling om de manier waarop de maatschappij naar het vaderschap kijkt te veranderen, want als we **impact willen hebben op de gelijkheid van vrouwen en mannen**, moeten we eerst **het beeld veranderen dat de maatschappij van vaders heeft**;

⁶¹ <https://histoiresdepapas.com/>

- een samenwerking met Tristan Champion, die later op dit event zijn getuigenis zal delen, voor het opzetten van een collectief van vaders die zich inzetten om **de duur van het vaderschapsverlof** in Frankrijk te verlengen. Er werden tal van initiatieven genomen: samen een opiniestuk schrijven, een oproep tot getuigenissen en een tournee in de media. Ik zeg altijd dat wij misschien wel de katalysator waren van de verlenging van het vaderschapsverlof.

Deze ervaring heeft me geleerd dat vaderschapsverlof niet enkel een kwestie van wetgeving is, maar dat er een diepgaande maatschappelijke verandering moet komen die moet worden ondersteund. Daarom heb ik ervoor gekozen voordrachten te gaan geven in ondernemingen en gemeenschappen over onderwerpen zoals rechtvaardigheid, levensbalans en vaderschapsverlof, en ik geef ook opleidingen over tools zoals Fresque du Climat (Fresco van het Klimaat)⁶² en Fresque de l'Équité (Fresco van de Rechtvaardigheid)⁶³.

De plaats van de vader in 2024, nieuwe spelregels

We leven in een tijdperk van verandering, de mensheid gaat om de 450 jaar door een cyclus, en nu zitten we net aan het einde van één ervan. Dit overgangsmoment is vaak ongemakkelijk, want onze verhoudingen tegenover werk, tijd, gelijkheid, het leven en mannelijkheid veranderen diepgaand. We bevinden ons tussen de oude wereld, die instort, en een onzekere toekomst, maar deze periode biedt ook kansen om bij te dragen aan de evolutie van onze maatschappij.

We kunnen echter wel invloed uitoefenen op deze veranderingen - omdat de geestelijke gezondheid zich in een crisis bevindt en het moeilijke tijden zijn, ontstaat er een behoefte aan harmonie en evenwicht, geruststelling en nuance - waarden die nog te weinig aanwezig zijn in onze maatschappij. De uitdaging bestaat erin individuele en collectieve behoeften, het "ik" en het "wij", met elkaar te verzoenen. Het individualisme, nog versterkt door de sociale media, moet in evenwicht worden gebracht door een gedeeld bewustzijn.

Het vaderschap kan een hefboom zijn bij deze transformatie, het patriarchaat wordt in vraag gesteld, en ondanks bepaalde weerstand ontstaat de bereidheid om stereotypen te overschrijden.

Het is belangrijk op te merken dat er geen uniek vadermodel bestaat, noch een modelvader, en dat elke vader zijn eigen waarheid moet kunnen creëren. De uitdaging van het vaderschap, naar mijn aanvoelen, is om ruimte te creëren zodat iedereen de vader kan zijn die hij wil zijn, zonder een model te willen opleggen. Dit betekent vrijheid van spreken, ongelijkheden verminderen en keuzes laten. Sommigen denken misschien dat dit niet zo ingewikkeld is, maar in de realiteit is dat niet altijd zo gemakkelijk, aangezien het vaderschap nog steeds een onderwerp is vol angsten, oordelen, stereotypen en taboes.

Enkele concrete voorbeelden van vaderschap: Pierre-Édouard, CEO van Crédit Mutuel, heeft drie maanden vaderschapsverlof genomen, een zeldzaam gebaar voor een directeur van een onderneming van die omvang. Hij heeft ook beslist om twee keer per week om 16 uur te vertrekken om zijn dochter op te halen uit het kinderdagverblijf. Om de overgang te garanderen heeft hij een vicepresident benoemd om de evenementen 's avonds te leiden. Dit is een inspirerend voorbeeld, maar jammer genoeg is het niet de norm.

⁶² <https://fresqueduclimat.org/>

⁶³ <https://www.fresquedeleguite.fr/>

Aan de andere kant durven sommige vaders, zoals Nicolas, hoofdkelner in een restaurant, hun vaderschapsverlof niet op te nemen uit angst beoordeeld te worden, uit angst dat zijn baas of zijn collega's hem zullen uitlachen. Bovendien had hij de moeilijke zwangerschap van zijn partner meegemaakt, waardoor hij een sterk schuldgevoel had omdat hij haar niet echt had kunnen steunen.

Een ander voorbeeld is dat van Hugo, CEO van een industrieel schildersbedrijf in Rijsel. Hij heeft net zijn tweede kind gekregen, maar heeft geen vaderschapsverlof opgenomen voor zijn twee kinderen. Hij legt uit dat zijn bedrijf, dat voornamelijk bestaat uit vijftigers en zestigers, een cultuur heeft waarin dat niet geaccepteerd wordt. Uiteindelijk heeft hij zichzelf verboden dit verlof op te nemen.

De plaats van de vader in 2024, genderstereotypen

Waarom is het zo ver gekomen? Het fenomeen omvat meerdere factoren: maatschappelijke factoren, factoren gekoppeld aan het patriërchaat, maar vooral factoren gekoppeld aan genderstereotypen, ouderschap, vaderschap, die een belangrijke rol spelen.

Soorten stereotypen

Hierbij bestaan er drie soorten stereotypen:

- **heterostereotypen:** wat vrouwen en mannen denken van andere genders;
- **autostereotypen:** wat mannen denken van andere mannen;
- **meta-stereotypen:** wat mannen denken dat andere mannen van hen denken (het belang van zelfcensuur).

Door de combinatie van deze drie soorten stereotypen ontstaat een vicieuze cirkel, waarbij vaders zichzelf censureren en hun ouderschap niet ten volle beleven. Er wordt vaak gezegd dat genderstereotypen vooral vrouwen benadelen, maar hier zien we dat ook mannen door dit proces worden beïnvloed.

We hebben het dikwijls over genderstereotypen die vrouwen beïnvloeden, maar veel minder over genderstereotypen die mannen beïnvloeden. Nochtans beklemmen deze stereotypen hen ook; zo hoort men dikwijls zeggen: "Niet wenen, je bent een man, wees sterk". Dit soort stereotypen, vaak geassocieerd met werk of mannelijkheid, heeft ernstige gevolgen.

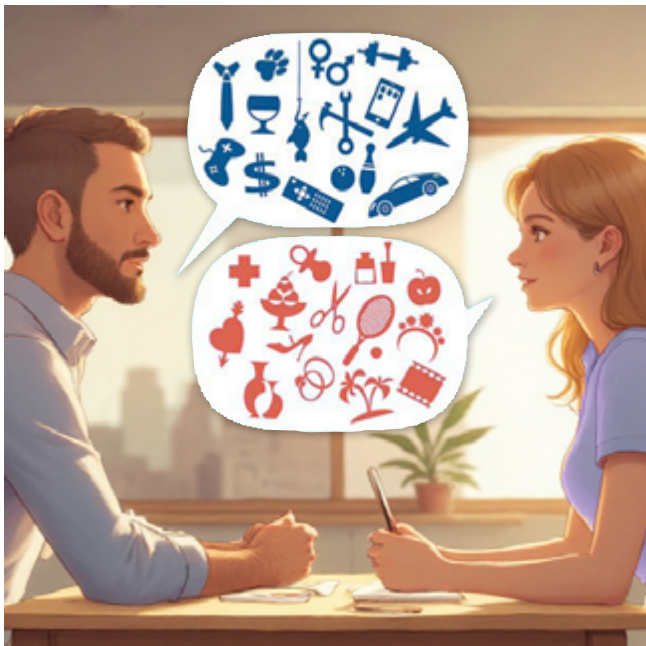
Genderstereotypen en de gevolgen ervan voor mannen

In Frankrijk:

- wordt 75% van de zelfmoorden gepleegd door mannen;
- is 70% van de patiënten van psychologen een vrouw⁶⁴.

Deze cijfers betekenen niet dat geestelijke gezondheid gendergebonden is, maar tonen een verschil aan in de manier waarop problemen worden erkend en aangepakt. Dit is exact hetzelfde fenomeen voor het vaderschap, waarbij stereotypen vaders verhinderen hun ouderschap ten volle te beleven.

⁶⁴ Bron: WHO / Malakoff Humanis 2023 / Drees - INSEE

Een ander voorbeeld is dat we over vrouwen dikwijls horen dat ze emotioneel en kwetsbaar zijn, of dat ze slecht rijden. Nochtans wordt 90% van de verkeersongevallen veroorzaakt door mannen.

Ook voor mannen zijn er veel stereotypen: ze moeten sterk zijn, goed kunnen klussen of alles aankunnen, ook als alleenstaande ouder. Deze stereotypen zijn diep verankerd, maar er zijn veranderingen op til, met name nu de nieuwe generatie op zoek is naar meer eenheid tussen het professionele en het privéleven. Dit werd in het bijzonder versneld sinds COVID, wat onvermijdelijk een invloed heeft op de plaats van de vader en de manier waarop het vaderschap wordt beleefd.

Zoals aangehaald in de inleiding, gaat de veranderende rol van de vader de hele samenleving aan. De media hebben daarin een belangrijke rol te spelen, hoewel ze nog te weinig over dit onderwerp berichten. Op dezelfde manier hebben ook de gerechtelijke en de

politieke wereld een belangrijke verantwoordelijkheid. Spanje heeft bijvoorbeeld het vaderschapsverlof geleidelijk uitgebreid over drie jaar, om het gelijkwaardig te maken aan het moederschapsverlof.

Deze verandering heeft een aanzienlijke impact gehad: in 2012 bedroeg de loonkloof tussen vrouwen en mannen 18%, tegenover 8% in 2022. Dat heeft uiteraard niet enkel te maken met het vaderschapsverlof, maar dat heeft wel een grote rol gespeeld.

Ook de wereld van de kinderopvang en de verloskunde speelt een belangrijke rol: door een gebrek aan informatie, opleiding en middelen, en hoewel vaders meer en meer aanwezig zijn, is het een plek waar veel stereotypen ontstaan en de actieve rol van vader in het ouderschapsproces niet wordt erkend. Het medische en kinderverzorgingspersoneel richt zich dikwijls uitsluitend op de moeder en verbant de vader naar de achtergrond. Dat kan ontmoedigend zijn voor de toekomstige of de jonge vader, die zich buitengesloten voelt, omdat zijn rol in het leven van zijn kind niet echt wordt erkend.

De plaats van de vader in 2024, een nieuwe uitdaging in het beroepsleven

De plaats van de vader is ook een belangrijke uitdaging in het beroepsleven: zoals reeds eerder vermeld, is 80% van wie werkt ook een ouder - het beroepsleven is dus een belangrijk domein om invloed uit te oefenen op de maatschappij. De jongeren tussen achttien en vijfentwintig jaar onderhandelen vandaag niet over het **evenwicht tussen werk en privéleven, ze eisen het**. Als de professionele wereld zich niet aanpast, lopen organisaties het risico verouderd te raken en hun personeel in de richting van freelancers te duwen.

Het beroepsleven staat voor grote uitdagingen, met name het werven en bij zich houden van talent. Het vaderschap integreren in het HR- en managementbeleid kan zowel een menselijke als strategische oplossing zijn, die onmisbaar wordt als we tot een meer evenwichtige samenleving willen komen.

Een concreet voorbeeld: de stad Antony, in de Parijse agglomeratie, had moeite om iemand aan te werven op de dienst stedenbouw. Toen ze een uitstekende kandidaat gevonden hadden, Fabien, sloeg die het aanbod af na vragen te hebben gesteld over vaderschapsverlof, kinderdagverblijven en verloning. Hij gaf de voorkeur aan een functie bij een bedrijf dat 20% minder loon betaalde, maar met betere gezinsvoorwaarden en voorwaarden die vaders de kans geven hun ouderrol uit te oefenen!

De plaats van de vader in 2024, een heel leven lang!

Vaderschap en loopbaan

Het ouderschap is een echte verandering in de perceptie van professionele prioriteiten, met name voor mannen. Ouderschap begint immers vóór de geboorte, met prenatale raadplegingen, maar dit onderwerp wordt zelden besproken. Vanaf die periode begint de ongelijkheid, want vrouwen moeten meermaals afwezig zijn voor de opvolging van hun zwangerschap, wat kan leiden tot vooroordelen of opmerkingen over de betrokkenheid bij hun werk. Vaders voelen zich niet echt betrokken bij deze afwezigheden en zijn vaak niet betrokken bij het combineren van werk en privéleven. Deze situatie zou moeten veranderen, vaders zouden immers van bij het begin van de zwangerschap betrokken moeten worden om te investeren in het vaderschap.

In Frankrijk zijn er bijvoorbeeld zeven verplichte prenatale raadplegingen voor de moeder, en ze mag drie keer afwezig zijn op het werk voor deze controles. Voor vaders bestaan dergelijke verplichtingen niet - idealiter zouden vaders recht moeten hebben op evenveel afwezigheden om hun partner te vergezellen tijdens deze zo belangrijke fases.

Vaderschapsverlof

Het vaderschapsverlof, dat in Frankrijk is geëvolueerd, is van tien dagen in 2015 naar twintig dagen in 2023 gegaan. Het moet worden opgenomen binnen vier maanden na de geboorte en kan worden opgesplitst in vier periodes van maximaal vijf dagen. Met betrekking tot het salaris worden de eerste drie dagen 100% betaald door de werkgever, terwijl de volgende dagen voor 82% betaald worden door de verzekeringsmaatschappij. Dit verlof kan een aanzienlijke impact hebben op het evenwicht tussen werk en ouderschap.

Een concreet voorbeeld in België is deze jonge vader uit Ciney, een communicatieverantwoordelijke, die zijn vaderschapsverlof van twintig dagen opgenomen heeft. Hij vertelt dat, hoewel het een klein beetje organisatie vergt, de procedure vrij eenvoudig is. Door dat verlof kon hij de eerste dagen met zijn gezin intens beleven, ook al had hij graag nog meer tijd gehad. Uit deze getuigenis blijkt dat de uitbreiding van het vaderschapsverlof belangrijk is, zodat vaders volledig betrokken kunnen zijn bij deze essentiële fase van het ouderschap. Uit een studie uit 2023⁶⁵ blijkt, ook al kijkt men weinig achteruit, dat er in België meer en meer vaderschapsverlof wordt genomen, en dat de duur van dit verlof toeneemt. Er blijven echter nog bepaalde obstakels, zoals een hoge werklast, financiële zorgen door loonsverlaging of te weinig bewustzijn bij de verantwoordelijken. Er blijkt ook uit dat de hiërarchische verantwoordelijken een sleutelrol spelen bij de sensibilisering, met name door genderstereotypen te bestrijden en de rechten in verband met het geboorteverlof te verduidelijken.

⁶⁵ <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/documentatie/geboorteverlof-vaders-meemoeders-en-meeouders-de-eerste-maanden-na-de-geboorte>

Een ander aspect is het **salaris**, wat een grote belemmering blijft, met name bij de arbeidersklasse, waar vaders het zich niet kunnen veroorloven om rond te komen met 80% tot 90% van hun loon. Om hieraan te verhelpen, kunnen oplossingen worden overwogen zoals het verlof verplicht maken, het voor 100% vergoeden en bijkomende compensaties aanbieden.

Ook **sensibilisering**, inclusief initiatieven zoals praatgroepen voor vaders, is cruciaal om het taboe rond actief vaderschap te doorbreken.

In Frankrijk tonen studies aan dat, hoewel vaderschapsverlof voornamelijk wordt opgenomen door de midden- en hogere klasse, ouders in het algemeen, en niet alleen vaders, aangeven behoefte te hebben aan hulp als ze kinderen hebben tussen zes maanden en veertien jaar. Dat beklemtoont het belang van

sensibilisering tijdens de hele duur van het ouderschap, want de uitdagingen evolueren mee met de leeftijd van het kind.

De plaats van de vader in 2024, verschillende positieve effecten

Affectieve banden

Met betrekking tot de **positieve effecten van het vaderschap** toont onderzoek aan dat de betrokkenheid van vaders vanaf de vroege kinderjaren een sterke emotionele band tussen vader en kind bevordert en stress vermindert. Dat draagt bij aan een betere ouderlijke hechting en aan meer gelijkheid in de verdeling van de huishoudelijke taken, wat zowel het kind als de ouders ten goede komt.

Impact van het beeld van de vaderrol

Momenteel wordt **70% van de huishoudelijke en gezinstaken door de moeders uitgevoerd**, wat kan leiden tot een voortzetting van ongelijkheden bij de toekomstige generaties, door het voorbeeld dat deze gezinnen geven. **De echte uitdaging zit hem in de perceptie van de rol van de vader.** Als we spreken over de “hulp” die de vader biedt, verwijst dit dikwijls naar een uitvoerende rol, waarbij de moeder organiseert en leidt. Het idee is niet om te zeggen dat de man moet “helpen”, maar eerder om hem uit deze secundaire rol te halen en hem **volledig te integreren in de verantwoordelijkheden** van het ouderschap. Vaders moeten worden gezien als gelijkwaardige partners, niet als uitvoerders van taken die door de moeders worden gedicteerd.

Betere balans tussen werk en gezin

Dat heeft positieve gevolgen voor het koppel: een betere verdeling van de mentale last, minder stress voor de moeder en een positieve impact op de werk–thuisbalans. Het is cruciaal eraan te herinneren dat de moeder na de bevalling een fysiek en emotioneel intense tijd doormaakt, die dikwijls gepaard gaat met vermoeidheid en stress. De volledige

betrokkenheid van de vader als verantwoordelijke mede-ouder is bijgevolg bepalend: hierdoor komt het koppel gemakkelijker door deze delicate fase, worden de risico's zoals postnatale depressie beperkt en wordt de basis gelegd voor echt gedeeld ouderschap.

Het evenwicht herstellen op het vlak van lasten en verantwoordelijkheden

We hebben net de **mentale last** vermeld, die daadwerkelijk grotendeels nog steeds door de moeder wordt gedragen. Zo staat de moeder, naast de reeds zware huishoudelijke taken, ook grotendeels in voor afspraken met de kinderarts en de administratie in verband met de kinderen (schoolfacturen, buitenschoolse activiteiten, enz.) - een duidelijk teken dat deze mentale last bij hen terechtkomt. Daarom moet er verandering komen door een eerlijkere verdeling van de taken en het beheren van gezinsverantwoordelijkheden.

Vaders zijn meer aanwezig in kinderdagverblijven of scholen, met een toenemend aantal vaders die hun kinderen begeleiden. Toch blijft deze betrokkenheid dikwijls beperkt tot het traject tussen thuis en de school, een vrij eenvoudige taak vergeleken met andere, zwaardere of ondankbare oudertaken (naar de tandarts gaan, oudercontacten op school, enz.). Dat toont aan dat er nog een weg te gaan is naar een echte evenwichtige vaderlijke betrokkenheid.

Levenspad

Tot slot: **vader worden is een leerproces**, een rol die in de loop van de tijd wordt opgebouwd. **Je wordt niet als vader geboren**, je wordt het geleidelijk aan. Het is een persoonlijke weg om de uitdagingen van het vaderschap te begrijpen. Het is essentieel dat vaders de mogelijkheid hebben hun rol te verkennen, hun eigen ervaringen op te doen, zonder het onbereikbare ideaal van de perfecte vader op te leggen. De echte uitdaging bestaat erin dat elke vader zijn plaats in de gezinsorganisatie vindt en inneemt. Daartoe moeten we loskomen van beperkende overtuigingen en de weg vrijmaken voor een eerlijke verdeling van de dagelijkse verantwoordelijkheden tussen beide ouders.

Erkenning en personeelsbinding op het werk

Tot slot heeft **de betrokkenheid van vaders in het beroepsleven**, maar ook het feit dat men rekening houdt met ouderschap in al zijn dimensies, veel positieve gevolgen. Zowel mannelijke als vrouwelijke werknemers zullen **zich beter professioneel kunnen ontplooiën als ze zich ondersteund voelen** in hun ouderrol; dat versterkt de loyaliteit en de inzet, maar ook de prestaties! In die zin is werken aan het ouderschap een doeltreffende strategie om de stabiliteit van het personeel te verbeteren (turn-over vermijden) en talenten aan te trekken. Het helpt ook om een organisatiecultuur in te voeren die gebaseerd is op solidariteit en vertrouwen.

Vaderschapsverlof moet, net als moederschapsverlof, niet worden gezien als een beperking, maar wel als een kans om anders na te denken over de werkorganisatie. Het is essentieel dat op deze afwezigheden wordt geanticipeerd om een goede overdracht van de competenties te garanderen en te vermijden dat bepaalde taken bij slechts één persoon terechtkomen. Dat vermindert de risico's die gepaard gaan met de afhankelijkheid van een individu voor kritieke knowhow en helpt om de solidariteit binnen de teams te versterken.

Verwerving van nieuwe competenties

Op het gebied van competenties laat het ouderschap toe de zogenoemde “soft skills” te ontwikkelen (gedrags- en persoonlijke competenties), die vandaag de dag steeds meer worden gewaardeerd in de professionele wereld. Deze competenties, zoals stressbeheer, communicatie en empathie, worden van essentieel belang in een wereld die voortdurend verandert, waarbij technische competenties (“hard skills”) snel kunnen verouderen. Beroepsorganisaties zetten meer en meer in op deze transversale competenties, want die zijn essentieel om zich aan te passen aan de snelle veranderingen op de arbeidsmarkt.

Empathie kan niet worden “aangeleerd” zoals een technische vaardigheid, maar kan aan de oppervlakte komen en verfijnd worden, met name door bewustwording. Individuen kunnen worden geholpen om empathie beter te gebruiken, zowel in hun persoonlijke als in hun professionele leven, maar we kunnen geen empathie creëren bij iemand die het niet heeft.

Wat is het verband met ouderschap? Ouderschap integreren in het werkmiddel, betekent net werken aan deze “soft skills”. Hoewel er weinig onderzoek is gedaan naar de impact van vaderschap, heeft een onderzoek uit november 2022⁶⁶ aangetoond dat vader worden de hersenen van een man verandert, waarbij zijn empathie, zijn gevoel voor gevaar, alsook zijn capaciteit om prioriteiten te stellen en zich te organiseren toenemen.

Het verhaal van Gabriel, ingenieur en vader, illustreert dit goed. Op tweeënveertigjarige leeftijd, na een paar jaar bij zijn bedrijf te hebben gewerkt, vraagt hij om manager te mogen worden. Zijn hiërarchie antwoordt hem dat hij niet over de nodige managementcompetenties beschikt, ondanks zijn vele kwaliteiten en technische vaardigheden.

Enkele maanden na de geboorte van zijn dochter beslist hij om vier maanden ouderschapsverlof op te nemen in plaats van het klassieke vaderschapsverlof. Hij wil echt genieten van deze tijd met zijn dochter, des te meer omdat hij in Parijs woont, waar plaatsen in kinderdagverblijven schaars zijn. Hij stelt deze vier maanden enorm op prijs, en bij zijn terugkeer stelt zijn hiërarchie hem voor om manager te worden. Verrast vraagt hij waarom zijn kandidatuur een jaar eerder werd geweigerd. Het antwoord: sinds zijn ouderschapsverlof heeft hij competenties ontwikkeld die hij daarvoor niet had: meer creativiteit, empathie, zin voor organisatie en anticipatie. In feite had hij deze competenties al in zich, maar door zijn vaderrol zijn ze aan het licht gekomen.

Dit voorbeeld toont aan dat een man die betrokken is bij zijn persoonlijke leven, door vader te worden competenties kan ontwikkelen die nuttig zijn voor zijn werk. Beide sferen, de persoonlijke en de professionele, verrijken elkaar.

Conclusie: het is essentieel om vaders bewust te maken van het belang van hun ouderrol en hen aan te moedigen daar volop voor te gaan. Deze betrokkenheid komt niet vanzelf, maar vereist begeleiding en een mentaliteitsverandering in de samenleving.

Een van de onmisbare hefboomen daarbij is gebruik maken van het vaderschapsverlof. Vaders aanmoedigen dat op te nemen vormt een cruciale uitdaging voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Het is immers dikwijls bij de komst van een eerste kind dat ongelijkheden groter worden.

Volgens een studie uit 2023⁶⁷ vermindert het loon van vrouwen 5 jaar na de geboorte van het eerste kind met gemiddeld 25%, met name door deeltijds te gaan werken.

⁶⁶ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36057840/>

⁶⁷ <https://www.insee.fr/fr/statistiques/fichier/version-html/3716874/ia44.pdf>

Omgekeerd stijgt het loon van mannen vijf jaar na de geboorte van het eerste kind met 25%. Dit wordt onder meer verklaard door genderstereotypen: een man die vader is geworden, wordt gezien als stabiel en verantwoordelijker, wat promoties en loonsverhogingen bevordert.

Het veranderen van de manier waarop de maatschappij naar het vaderschap kijkt, kan ook een diepgaande en blijvende impact hebben op de gelijkheid tussen vrouwen en mannen. Dat is een belangrijke stap naar een eerlijkere en meer harmonieuze samenleving.

In mijn inleiding heb ik gezegd dat we in een wereld leven die grondig aan het veranderen is, en we krijgen de kans om een nieuw boek te schrijven voor onze wereld van morgen, een wereld met meer gelijkheid.

Aan deze ommekeer kunnen we samen werken!

© Aurelia Schneider

Tijd voor vragen/antwoorden

In verband met de getuigenissen van vaders op de website

De getuigenissen werden opgeschreven. Ik interview de vaders gedurende een uur tot anderhalf uur, daarna vertel ik hun verhaal. Er zijn ook tips van deskundigen en filmpjes die ik publiceer op LinkedIn of Instagram, dikwijls in samenwerking, maar dat is helemaal niet in de geest van influencers. Het is meer gericht op ouderschap en gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

Is de website gratis?

De website is gratis, het doel is niet commercieel, ik wil mezelf gewoon voorstellen en vooral invloed uitoefenen op de maatschappij door deze bronnen voor iedereen toegankelijk te maken. Dit is een onbaatzuchtig initiatief, wat in die zin nog mooier is!

Spreekt u over stereotypen in uw beroepsopleiding?

Ja, stereotypen spelen dikwijls een rol in sollicitatiegesprekken. Zoals ik al zei, wordt een man die vader is geworden gezien als meer stabiel, terwijl een vrouw die moeder is geworden soms aanzien wordt als minder stabiel op lange termijn. Dit is onaanvaardbaar en een essentieel punt om aan te kaarten.

Ik leid aanwervingspersoneel op over deze problematiek, ik kom dikwijls op bedrijven, in het bijzonder om lezingen te geven over hoe omgaan met stereotypen, gendergelijkheid en ouderschap op het werk. Zo heb ik een conferentie geleid over het glazen plafond, voor honderd managers die ook betrokken worden bij aanwervingen. En om nog een stapje verder te gaan, heb ik een opleiding ontwikkeld met als titel “**Ouderschap integreren in het bedrijf: hefboom voor welzijn en prestaties**”. Deze opleiding van 3u30 helpt managers en HR-medewerkers om deze uitdagingen beter te begrijpen en hun perceptie van ouderschap, en met name vaderschap, te doen evolueren.

UITEENZETTING VAN TRISTAN CHAMPION

Ondersteuning van het vaderschap

Tristan
Champion

Tristan Champion begon als leidinggevende bij Marketing Nespresso. Hij werd vader van drie kinderen die in drie verschillende landen werden geboren, en kon de verschillen in het ouderschapsbeleid vergelijken. Hij is zo overtuigd van het Scandinavische vaderschapsmodel. Sinds hij vader is geworden, zet Tristan zich via een hele reeks initiatieven in ter bevordering van vaders en actief vaderschap: het aanmaken van een blog “Barbe à Papa” over het Scandinavische vaderschapsmodel⁶⁸; het schrijven en publiceren van artikelen over het onderwerp; het maken en verspreiden van reportages via de media; het oprichten van een collectief “Tribune des papas engagés” (“Spreekbuis voor geëngageerde vaders”); als woordvoerder in de beleidswereld; het geven van conferenties; het schrijven en publiceren van een boek “La barbe et le biberon” (“De baard en de zuigfles”)⁶⁹, dat ook zal worden bewerkt tot een stripverhaal en een film (nog uit te komen).

⁶⁸ <https://barbapapa.blog>

⁶⁹ <https://www.marabout.com/livre/la-barbe-et-le-biberon-9782501148306/>

Ik wil graag mijn ervaring delen, en ik hoop dat deze getuigenis zal inspireren tot nuttige ideeën op elk gebied dat met ouderschap te maken heeft: beleid, economie, vroege kinderjaren, enz., en vooral dat het ons helpt na te denken over wat we kunnen leren van het Scandinavische model, dat vaak als voorbeeld wordt genoemd in deze veranderende maatschappij.

We beginnen met een sterk beeld: dat van de campagne om vaderschapsverlof te promoten, verspreid in Zweden in 1978.

Dit baanbrekende land heeft een campagne uitgebracht om vaderschapsverlof aan te moedigen, een recht waarvan in die tijd weinig gebruik werd gemaakt. De regering heeft dan een beroep gedaan op Lennart Dahlgren, een bekende gewichtheffer en symbool van viriliteit. Hun boodschap was duidelijk: je kunt een sterke man zijn en tegelijk voor je kinderen zorgen. Zelfs toen al een manier om een nieuwe kijk op mannelijkheid te introduceren.

Om me kort voor te stellen: ik ben vader van drie kinderen, geboren in drie verschillende landen. Mijn Noorse echtgenote en ik hebben elkaar leren kennen tijdens ons Erasmusprogramma in Wenen. We begonnen ons leven in Parijs, met een afspraak: na vijf jaar zouden we het leven in Noorwegen proberen.

- In **Frankrijk** kreeg ik voor ons eerste kind **11 dagen** vaderschapsverlof + de geboortedagen die toen in Frankrijk waren toegestaan.
- In **Noorwegen** kreeg ik voor ons tweede kind **5 maanden** ouderschapsverlof (een gedeeld ouderschapsverlof: 10 maanden in het totaal, te verdelen tussen beide ouders).
- In **Zwitserland** was er voor ons derde kind **0 dagen** wettelijk vaderschapsverlof. Maar mijn werkgever heeft mij **vier weken** verlof gegeven.

In Noorwegen heb ik voor ons tweede kind een totaal andere ervaring beleefd, die me grondig heeft veranderd. Ik was me in die tijd helemaal niet bewust van gelijkheidskwesties. Scandinavië heeft me de ogen geopend.

Ik ben begonnen met een blog, barbapapa.blog, geïnspireerd door deze Noorse vaders (die vaak een baard hadden) die erg betrokken zijn bij hun kinderen. Door deze baard van de “moderne Viking” vroeg ik me af: is het een behoefte om zichzelf te verzekeren van hun mannelijkheid? Ik heb er een woordspeling voor mijn blog en een project uit gehaald.

Ik heb ook een boek geschreven met als titel “La barbe et le biberon”⁷⁰, dat ook gepubliceerd werd als stripverhaal “Congé Pat”⁷¹ bij uitgeverij Marabulles, en dat momenteel wordt bewerkt tot een film om een breder - met name mannelijk - publiek te bereiken, dat dikwijls minder geneigd is om te lezen over ouderschap. Misschien opent dit formaat de dialoog op een andere manier.

⁷⁰ <https://www.marabout.com/livre/la-barbe-et-le-biberon-9782501148306/>

⁷¹ <https://barbapapa.blog/2024/12/21/la-bd-conge-pat-arrive-le-8-janvier/>

Vaderschapsverlof, het Scandinavische model

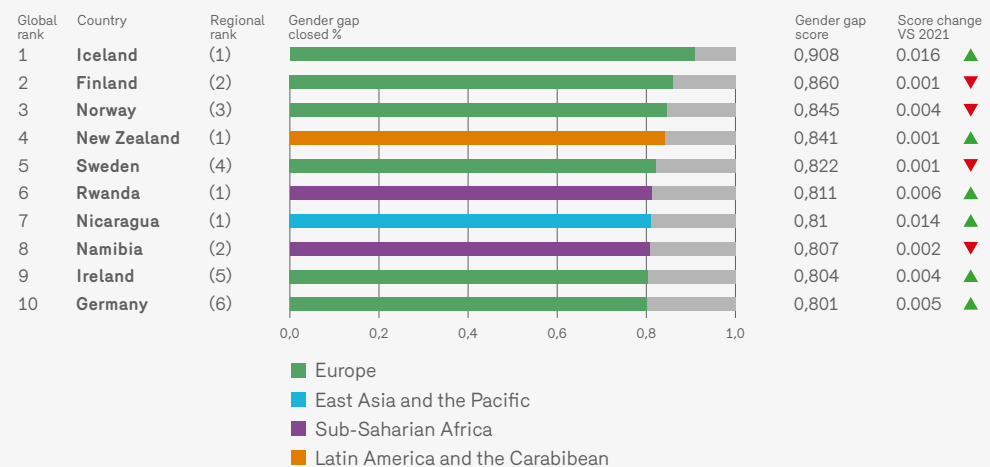
Door mijn ervaring in Scandinavië leerde ik via de geschiedenis van het vaderschapsverlof in Noorwegen begrijpen hoe dit land een model is geworden op het gebied van gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

Ik heb er ook voor gekozen om enkele heel concrete voorbeelden met jullie te delen over wat het betekent om vaderschapsverlof te hebben in Noorwegen: inspirerende praktijken die ingevoerd zijn door plaatselijke overheden, gemeenten, diensten ter bescherming van moeders en kinderen, kinderdagverblijven, ... die de ouders actief begeleiden en goede praktijken zijn om ook in andere landen in te voeren.

De Scandinavische landen (Zweden, Noorwegen, Finland, Denemarken) staan systematisch bovenaan de ranglijst met betrekking tot de gelijkheid tussen vrouwen en mannen. Soms glipt Nieuw-Zeeland ertussen, maar het Scandinavische model blijft dominant, met name dankzij zijn ambitieuze ouderschapsverlofbeleid.

In Zweden kan het vaderschapsverlof tot **78 weken** duren. In Finland tot **37 weken**. In Denemarken tot **34 weken**. Dat is een inspirerend en stimulerend beleid.

Global gender gap, top 10, index 2022

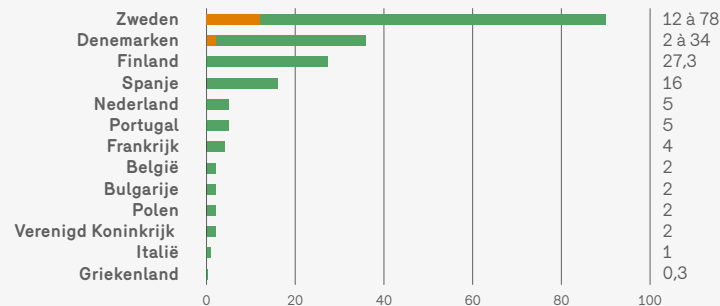

Het vaderschapsverlof in Europa

In mindere mate evolueert Europa ook:

- Portugal: 4 weken in 2019;
- Spanje: 8 weken in 2021, dan 16 weken in 2023;
- Frankrijk: 4 weken sinds midden 2021;
- Italië: 10 dagen verplicht vaderschapsverlof;
- België: 15 dagen in 2021, dan 20 dagen in 2023;
- In Zwitserland, waar vaderschapsverlof onbestaande was, stemde 63% voor twee weken, ook al stemde bijna 40% tegen, waaruit blijkt dat de weerstand sterk blijft. We moeten de positieve initiatieven dus toejuichen.

Vaderschapsverlof: welke EU-landen zijn het gulst?

Mannen zijn historisch gezien weinig betrokken bij deze onderwerpen, dus toen een Brits collectief symbolen kaapte door standbeelden draagdoeken te laten dragen om het te korte en te slecht vergoede vaderschapsverlof in Engeland aan te klagen, was dat een krachtig gebaar!

En soms botsen deze veranderingen op weerstand of nemen ze onverwachte vormen aan: uit een studie in Spanje blijkt dat veel vaders hun verlof opnamen ... tijdens de wedstrijden van het wereldkampioenschap voetbal. Er zijn dus veranderingen op til, maar niet altijd op de manier die we verwachten.

Het vaderschapsverlof in Noorwegen

Opvallend is dat, zelfs als we rechten hebben, we die niet altijd gebruiken, of soms niet doordacht. Dit soort afwijking zou weinig waarschijnlijk zijn in het Scandinavische model, met name in Noorwegen.

Dit model hebben we te danken aan Gro Harlem Brundtland, premier van Noorwegen in de jaren 1990, aan het hoofd van de eerste paritair samengestelde regering in Europa.

GRO HARLEM BRUNDTLAND

Haar socialistische labourpartij heeft van gelijkheid een prioriteit gemaakt, door te beweren dat egalitair beleid zowel mannen als vrouwen aangaat, met name op het moment van het ouderschap, waar ongelijkheden toenemen.

Ze hebben een *Grenelle de la masculinité (Forum over de mannelijkheid)* opgestart, een onuitgegeven initiatief bedoeld om de behoeften van mannen te begrijpen en ze beter te betrekken. Daartoe brachten ze een dertigtal mensen samen om over de kwestie te debatteren: experts, mensen uit het middenveld, medewerkers van kinderdagverblijven, ondernemers, ...

De werkzaamheden werden geleid door Jens Stoltenberg, vandaag secretaris-generaal van de NAVO, die zich destijds inzette voor de vervrouwelijking in het leger.

Jens Stoltenberg

De conclusie van het eerste forum: **om vaders te responsabiliseren moeten ze, voor een bepaalde periode, alleen zijn met hun kind, zonder aanwezigheid van de andere ouder.** Het is niet de duur van het verlof die telt, maar het feit dat de vader gedurende een bepaalde periode de enige verantwoordelijke is. Deze logica heeft geleid tot de hervorming van het ouderschapsverlof en de invoering van het "vaderquotum".

In 1977 hadden vaders helemaal geen verlof. In 1993 kregen ze vier weken. Sindsdien hebben zowel linkse als rechtse regeringen dit quotum regelmatig verhoogd, tot het nu minstens 15 weken bedraagt.

Evolutie van het vaderschapsverlof in Noorwegen, na het eerste forum over de mannelijkheid

Om de zeven jaar evalueert Noorwegen dit beleid opnieuw. In 2024 werden 35 aanbevelingen gedaan, gebaseerd op vier krachtlijnen:

- mannen als zorgverstrekkers;
- verschillen in gender bij de opvoeding en op het werk;
- kwetsbaarheid en gezondheidszorg;
- gelijkheid voor iedereen.

Persoonlijke ervaring in Noorwegen

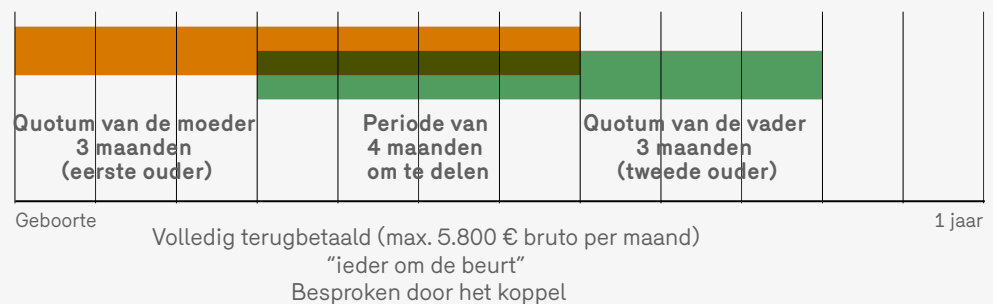
De voorwaarden

Toen onze dochter in Noorwegen werd geboren, kregen we 10 maanden ouderschapsverlof om onderling te verdelen. Drie maanden werden voorbehouden voor de moeder, drie voor de vader, en de resterende vier maanden konden vrij worden verdeeld. Een model waarvoor men kan kiezen, niet opgelegd, ondersteund door een genereuze vergoeding: 100% van het loon tot 5.800 euro per maand. Daarnaast legt bijna de helft van de bedrijven het verschil bij. Dit is een echte beleidskeuze, een sterke nationale investering.

Consensus tussen de ouders

We raakten snel in gesprek hierover. Mijn vrouw wilde een eerlijke verdeling: iedereen vijf maanden. Ze wilde niet te lang wegblijven van haar werk. Van mijn kant was ik eerst terughoudend: ik had een promotie op het oog bij Nespresso, waar ik net was begonnen. En net als een opportuniteit zich aandiende, moest ik een vaderschapsverlof van vijf maanden aankondigen ... Een nieuwe ervaring voor mij, maar heel vertrouwd voor zoveel vrouwen. Dit dilemma tussen carrière en privéleven heeft me grondig dooreengeschud.

In Noorwegen: 10 maanden ouderschapsverlof

Angsten

Rem # 1: de angst om mijn carrière te verbranden.

Ik was ook bang voor hoe anderen naar mij zouden kijken: waar moederschapsverlof de norm is, wordt een lang vaderschapsverlof nog steeds gezien als een militante keuze, bijna als een rem op ambitie. Uiteindelijk heb ik de promotie niet onmiddellijk gekregen, maar wel toen ik terugkwam.

Een hele ontwikkeling

En deze ervaring heeft alles veranderd. Alleen zijn met je kind verandert je. En verandert ook het koppel. Na vijf maanden heeft mijn vrouw het werk hernomen. Aan mij om het over te nemen, alleen. Ze was ongerust om een kind van vijf maanden alleen bij mij achter te laten, en heeft dan het hele huis bedekt met post-its en instructies. Toen begreep ik het: zij moest leren loslaten, ik moest leren onafhankelijk te zijn. Ik had twee of drie weken nodig om me er klaar voor te voelen. Dan, op een dag, zei ze me: "Doe maar wat je wilt, we zullen wel zien."

Rem # 2: verveling. Zo lang voor je kind zorgen. Wat ga ik doen?

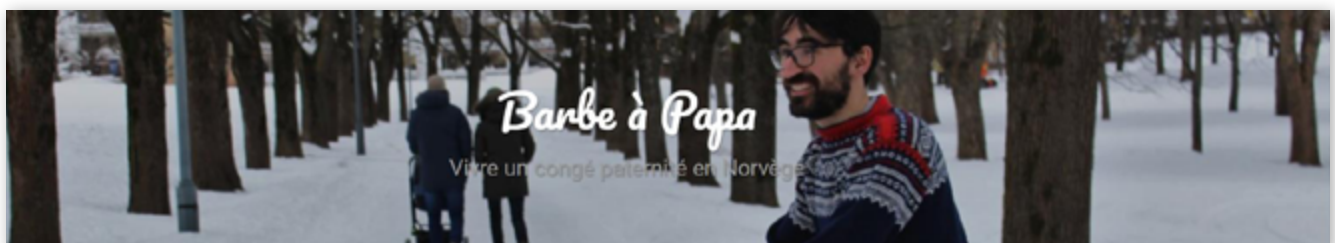
Een blog maken

In vergelijking daarmee staken mijn elf dagen vaderschapsverlof in Frankrijk maar magertjes af: twee papflesjes, twee afspraken en het was gedaan. In Noorwegen was het een andere wereld, een basiservaring.

Dit is wat ik wilde vertellen via mijn blog Barbe à Papa.

BARBE À PAPA, EEN BLOG DIE JE ONDERDOMPELT IN HET NOORSE VADERSCHAP IN EEN LAND WAAR 70% VAN DE VADERS DRIE MAANDEN VERLOF OPNEEMT.

Op de blog begon ik op een humoristische toon over mijn vaderschapsverlof te praten. Voor veel mannen blijft het vaderschapsverlof een delicaat onderwerp om serieus over te praten, dus grapjes maken is makkelijker dan rechtstreeks te praten over luiers of routines!

Dé sleutel om vaders te betrekken: ondersteuning

Verdienste # 1: Overstap van mede-aanstuurder naar aanstuurder van de opvoeding. Ontdekking van een generatie betrokken vaders.

Maar vaderschapsverlof kan soms ook de hel zijn - vooral als je er alleen voor staat. Gelukkig werd ik in Noorwegen ondersteund en was ik vooral net als iedereen. 70% van de vaders daar neemt tussen drie en vijf maanden verlof op, 10% zelfs meer dan moeders. Deze normaliteit maakt de dingen eenvoudiger: een bestaand model volgen in plaats van een model te moeten uitvinden.

STATISTIEKEN EN HET BELANG VAN DE NORM

Welke lessen kunnen we hieruit trekken?

Ik trek hier vijf belangrijke lessen uit. Vooreerst heb ik de overstap gemaakt van mede-aanstuurder naar aanstuurder in de opvoeding van mijn kinderen. Ik heb een generatie vaders (28-35 jaar) ontdekt met heel veel inzet. Ik heb een sterke band opgebouwd met mijn twee kinderen. Mijn dochter weende om mij, niet om haar moeder - niet altijd gemakkelijk, maar een teken van een nieuw familiaal evenwicht.

Verdienste # 2: een sterkere band tussen kind en ouder.

Vervolgens word je echt een actor bij de ontwikkeling van je kind, met een sterk gevoel van verantwoordelijkheid.

Verdienste # 3: het gevoel bij te dragen aan een meer egalitaire samenleving, die minder discriminerend is op de arbeidsmarkt.

Uit een Zweeds onderzoek blijkt dat een maand extra vaderschapsverlof het loon van moeders doet stijgen met 6,8%⁷². Voor je kinderen zorgen is ook een sociaal gebaar.

Verdienste # 4 was voor mij de belangrijkste, dat is empathie. Beleven wat de ander voelt. Elkaar begrijpen, elkaar steunen.

In Frankrijk vermeed ik gesprekken over luiers in de kantine. In Noorwegen was ik diegene die het onderwerp te berde bracht, en ik heb begrepen dat een maatschappij gebaseerd op luisteren mogelijk is!

⁷² Bron: proefschrift voor het ministerie van de Arbeidsmarkt, Zweden, 2010.

Elke
maand
vaderschaps-
verlof verhoogt
het loon van een
vrouw met
6,8%

Het werk hervatten, niet gemakkelijk

Terugkeren naar het werk na zes maanden was hard: ik had vergaderingen over financiën en beheerscontrole niet echt gemist. En de dagelijkse taken bleven dezelfde: wie belt het kinderdagverblijf? Wie vult de formulieren in? In Noorwegen worden vaders erbij betrokken, en vooral, men praat erover.

... Maar een nieuwe impuls voor gelijkheid binnen het koppel

Als je in Noorwegen de ouder bent die de taak overneemt na de moeder, ben jij het die alle stappen onderneemt: inschrijving in het kinderdagverblijf, medische raadplegingen, uitwisselingen met de kinderopvang. Daar worden dikwijls de vaders opgebeld, omdat zij zich daarmee bezighouden. Tijdens deze periode kon mijn partner opleidingen volgen, vooruitgang boeken in haar loopbaan en erkenning krijgen van haar hiërarchie. Ze vermeed ook een jaar lang medische afspraken wat hielp om het koppel weer in evenwicht te krijgen.

Verdienste # 5: verdeling van de taken en heilzame werking voor mijn partner.

Maatschappelijke impact

Een grote verdienste van het Noorse systeem is de maatschappelijke impact ervan. Vanaf hun 25^e weten mannen dat ze enkele maanden vaderschapsverlof zullen opnemen. Dat zorgt ervoor dat ze meer aandacht hebben voor de vroege kinderjaren, want ze weten dat ze er een tijdje alleen voor moeten zorgen. Dit vermogen om zich te verplaatsen in de rol van vader ontbreekt nog in de Zuid-Europese landen, waar de nadruk ligt op de duur zonder altijd echte betrokkenheid aan te moedigen.

Verdienste # 6: Een nieuwe generatie "attente" vaders

Tien concrete en inspirerende initiatieven

De Noorse overheid moedigt sociale banden tussen de ouders aan, bestrijdt isolement en organiseert groepsbijeenkomsten om eenzaamheid te doorbreken.

Mannelijke beroepen in de wereld van de kinderverzorging

In 2000 was slechts 2% van het personeel in kinderdagverblijven en kleuterscholen een man. Vandaag is dit percentage gestegen tot ongeveer 9%, en in Oslo is het bijna 20%. Deze toename sluit aan bij de doelstellingen van de Noorse regering, die ondersteund worden door nationale en plaatselijke acties, en die veel verder gaan dan de ambities in Frankrijk. De aanbeveling van het Forum over de mannelijkheid is deze verhouding naar 25% te brengen.

Mannelijke ministers ertoe aanzetten te werken op het ministerie van de Gelijkheid voor vrouwen en mannen

De aanwezigheid van mannelijke ministers op dit ministerie zendt een sterk signaal uit: ouderlijke gelijkheid is geen zaak van vrouwen, maar een zaak van de maatschappij. Door in het openbaar een standpunt in te nemen en hun ervaringen als man of vader te delen, kunnen ze ertoe bijdragen stereotypen te doorbreken en rolmodellen te worden voor geëngageerde vaders of mannen die investeren in gelijkheid.

Mannelijke ministers bevoegd voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in Noorwegen

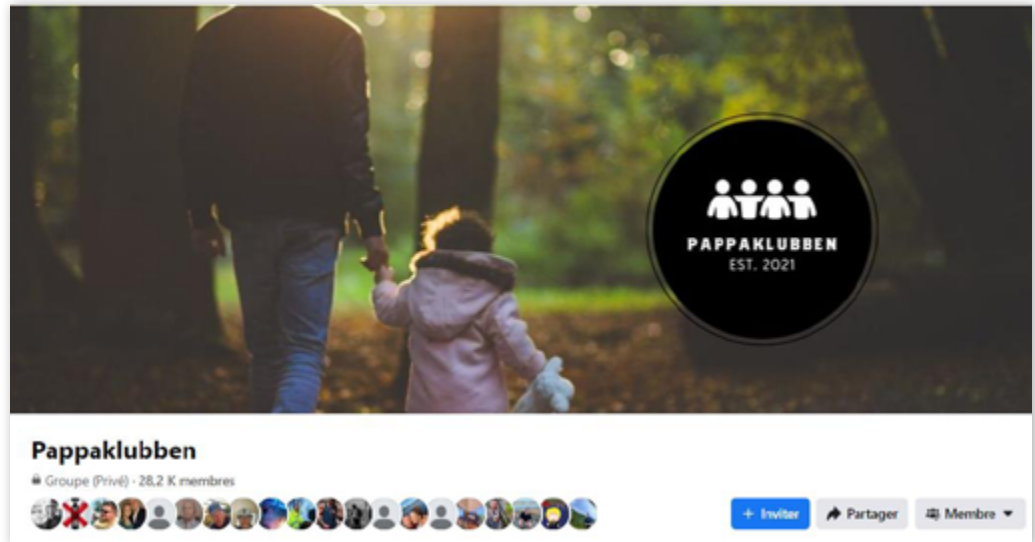
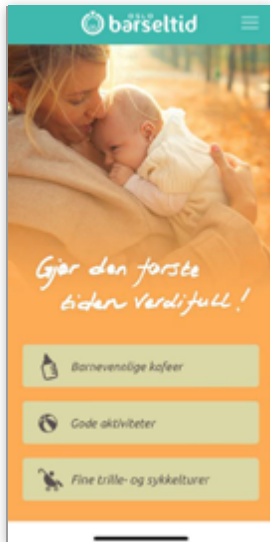

Het leven tijdens het vaderschapsverlof vergemakkelijken en isolement doorbreken

Het doel is het isolement tijdens het vaderschap te doorbreken. In Noorwegen spelen de diensten ter bescherming van moeders en kinderen een centrale rol in de begeleiding van jonge ouders, en vanaf de eerste maanden richten ze **geboortegroepen op met moeders uit de buurt, vaak via WhatsApp**. Deze groepen vergemakkelijken uitwisselingen, wederzijdse hulp en het smeden van sociale banden, die soms worden versterkt door bijeenkomsten in cafés. **Wanneer vaders het ouderschapsverlof overnemen, evolueren deze groepen soms tot ruimtes waar vaders met elkaar kunnen praten, wat bevorderlijk is voor een gedeeld en concreet ouderschap, ondersteund door de instellingen.** Hoewel deze groepen niet altijd blijven bestaan - vooral wanneer sommige moeders al goed omringd zijn of meerdere kinderen hebben - functioneren ze meestal doeltreffend en helpen ze om een lokaal ondersteuningsnetwerk uit te bouwen.

Een uitwisselingsgroep voor vaders

In Noorwegen is er een Facebookgroep met 30.000 leden waar vaders ideeën kunnen uitwisselen over concrete ouderschapskwesties: gedeelde opvang, ouderschapsverlof, privé-/seksueel leven, uitrusting voor kinderen, leuke ideetjes, ... Hij wordt gemodereerd, want discussies kunnen soms uit de hand lopen, maar het blijft een waardevolle bron.

De jaarlijkse dag van de vader

Op deze dag kunnen vaders elkaar ontmoeten. De stad Oslo organiseert ook een speciale dag voor vaders, waardoor ik nieuwe vrienden heb leren kennen en een echt netwerk heb kunnen opbouwen. Toen er een gratis broodje werd beloofd, kwamen er 35 vaders op af!

De "parent friendly"-initiatieven leren kennen

Een lokale applicatie somt alle initiatieven op voor ouders met ouderschapsverlof: yoga voor baby's, ouder-baby-films, musea bezoeken met de kinderwagen, koren voor baby's, ... Elke woensdag worden ook boswandelingen aangeboden. Het idee is niet alleen om het verlies aan inkomsten te compenseren, maar ook dit moment te valoriseren als een echte fase in het sociale en gemeenschapsleven.

De toegang tot cultuur ondersteunen

Musea die bezoeken organiseren voor "ouders met kinderwagens" (of draagzakken)

Welzijnsactiviteiten voor ouders ondersteunen

De stad Oslo heeft "Oslo natuur" opgericht voor wie graag wandelt, met elke woensdag een "wandeling met kinderwagen".

Het professionele/gezinsleven vergemakkelijken

Een welwillende arbeidsplek die zich aanpast aan deze ouderschapscultuur.

Tijd voor vragen/antwoorden

Doelgroep van de websites van de sprekers

Wie volgt u het meest? Vrouwen of mannen? In onze professionele realiteit zijn mannen moeilijk te binden.

Tristan Champion: Mijn publiek bestaat voor 90% uit vrouwen. Mannen volgen passief, ze lezen de inhoud maar ze verbinden zich niet, komen er niet op terug tijdens een gesprek, geven geen commentaar op een artikel over mijn ervaring en delen dat niet.

Pascal: Op Instagram bestaat mijn publiek uit 75% vrouwen en 25% mannen.

We moeten echter een nuance maken, in die zin dat sociale media altijd meer worden gevolgd en becommentarieerd door vrouwen, ongeacht het thema.

Postnatale depressie

Hebt u statistieken over postnatale depressie in Noorwegen? Maakt het een verschil uit of de vader erbij betrokken is of niet?

Tristan: Het onderwerp komt weinig aan bod in Noorwegen, maar vergeleken met Frankrijk zijn het er twee keer minder. Voor 15% postnatale depressies is Frankrijk zijn er dus 7,5% in Noorwegen. Waarschijnlijk omdat een moeder in Noorwegen minder stress heeft vanaf het begin van haar zwangerschap, omdat ze het vooruitzicht heeft dat ze er niet alleen voor staat bij de komst van een kind, en dat ze de zorg voor het kind kan overdragen aan de vader zodat ze weer aan het werk kan. Met ondanks alles toch een dieptepuntje dat de overgangswEEK nog altijd een bron van stress is ...

Overheidsbeleid in minder rijke landen

Noorwegen is een rijk land, met aardolie. België heeft niet zoveel middelen, hoe kunnen we dit soort overheidsbeleid dan realiseren?

Tristan: Zweden, Finland en Denemarken hebben geen aardolie en hebben toch hetzelfde soort model. De overheidsuitgaven zijn een beetje anders in Noorwegen omdat er geen kinderopvangplaatsen zijn tot het eerste jaar van het kind, dat is dus een besparing: een kinderopvangplaats kost veel aan de gemeenschap. Dus, een ouder betalen om voor zijn kind te zorgen is een besparing tegenover personeel werven om voor drie of vier kinderen te zorgen, om nog maar te zwijgen over infrastructuurkosten. En gezien het wijdverspreide tekort aan kinderopvangplaatsen, is dit een manier om er iets aan te doen. Opgelet: het systeem is daarom niet perfect. In Noorwegen bijvoorbeeld komt de kinderlast na een scheiding dikwijls bij de moeder te liggen. Op een meer algemeen en sociologisch niveau weten we dat telkens als een maatschappij niet investeert in een bepaald onderwerp, die daarvoor betaalt, soms 10, 20, 30 jaar later, en dit geldt voor veel thema's.

Situatie van de zelfstandigen

Het Noorse model geldt voor werknemers in loondienst, maar wat wordt de zelfstandigen aangeboden?

Tristan: Personen die een zelfstandige activiteit uitoefenen hebben recht op verlof als ze aangesloten zijn bij een speciaal fonds. Het zijn er echter veel minder: 70% van de loontrekkende vaders neemt verlof op, tegenover 50% bij de zelfstandige vaders. Dit blijft dus ook in Noorwegen een probleem. Het geval van zelfstandige vaders is dus echt een onderwerp waaraan moet worden gewerkt, vooral omdat er een nieuwe trend is, de “future of work”, de evolutie van werk en werkvormen, om werk en privé beter op elkaar te kunnen afstemmen. In onze samenlevingen is het nog steeds ingewikkeld om een zelfstandige activiteit uit te oefenen, een lening af te sluiten bij de bank en de nodige bescherming te krijgen, er is dus een inhaalbeweging nodig voor deze bevolkingscategorie.

Welke steunmaatregelen in Noorwegen?

Als in België een winkelierster zwanger wordt, moet ze haar winkel sluiten of rekenen op haar partner die geen zelfstandige is. Hoe zit dat in Noorwegen?

Tristan: De Noorse staat kan bijspringen tot 1.000 à 1.200 euro per maand.

Om te helpen een kinderoppas te vinden, bedraagt de financiële steun 1.900 euro per maand, wat misschien veel lijkt, maar in Noorwegen heb je minstens 3.000 euro per maand nodig om te kunnen leven en zich te kunnen huisvesten.

Gevolgen van de beleidsinitiatieven op scheidingen in Noorwegen

In België rusten de ouderlijke verantwoordelijkheden nog steeds voornamelijk op de schouders van de moeders ... Zorgt de “verplichting” in Noorwegen om vijf of zeven maanden te investeren in de geboorte van een kind ervoor dat een vader bij een scheiding meer betrokken is bij het ouderschap?

Tristan: We moeten helaas vaststellen dat men bij een scheiding vaak terugvalt in een traditioneler patroon, waarbij de moeder opnieuw de meeste ouderlijke verantwoordelijkheden op zich neemt. Ondanks de goede intenties ten gunste van een meer egalitair model leeft een moeder in een realiteit die erg lijkt op die van vrouwen in Frankrijk, op een paar uitzonderingen na. De situatie is des te complexer in een land als Noorwegen, waar de afstanden veel groter zijn dan in België: veranderen van job of verhuizen naar een andere stad kan de gezinssituatie snel ingewikkeld maken.

Wat te denken van het Duitse model?

Wat vindt u, als we modellen vergelijken, van het Duitse model (dat erg gericht is op de verantwoordelijkheid van de moeder). Hoe kunnen we dit model doen evolueren?

Tristan: Ik vind dat Duitsland over het algemeen doet wat Frankrijk wilde doen, en precies wat het niet moet doen, namelijk ouderschapsverlof aanbieden dat niet verplicht is en slecht betaald wordt. Daaruit volgt dat slechts 1% van de vaders het neemt, en 14% van de moeders. Vaders gebruiken het dus niet omdat het slecht betaald wordt, moeders maken er meer gebruik van. Zo creëert de overheid ongelijkheid met ouderschapsverlof dat maar voor 50% van het loon wordt betaald. Het Noorse model is veel beter omdat het alternerend ouderschap verplicht en moeders dwingt om hun exclusieve ouderschap los te laten. Dat zorgt uiteraard voor spanningen, maar het is in zekere zin een noodzakelijk kwaad.

MOGELIJKE OPLOSSINGEN, AANBEVELINGEN

EN GOEDE PRAKTIJKEN:

Met betrekking tot de besturen

- **Project Miriam⁷⁴**: begeleiding en *empowerment* van alleenstaande moeders door de OCMW's (toegang tot rechten, werk, huisvesting, mentale gezondheid en gezelligheidsactiviteiten)
- **Brussels plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen⁷⁵**: programma van maatregelen ter ondersteuning van eenoudergezinnen, gestructureerd rond vijf pijlers - informatie en sensibilisering, toegang tot kwaliteitsvolle huisvesting, beroepsinschakeling en opleiding, stedelijk beleid, mobiliteit
- **Creëren van een statuut “eenoudergezin”** (gepland in de FWB) - doelstelling: juridische erkenning van deze gezinsrealiteit om de sociale, economische en opvoedkundige steun die voor deze gezinnen bestemd zijn, beter te richten.
- **DAVO⁷⁶**: de dienst voor de vervroegde inning van onderhoudsgelden verbeteren, uitbreiden tot de inning van de buitengewone kosten, uitbreiden tot alle gezinnen
- **Berekening van het alimentatiegeld**: een dringende herziening van de berekeningsmethodes om te komen tot een realistisch bedrag in het licht van de kosten van het levensonderhoud
- **Familierechtbank**: rechters opleiden met betrekking tot de kosten van een kind, de situatie van alleenstaande moeders en de gevolgen van vertragingen in de dossiers voor de gezinnen

Vaderschap en mannelijkheid

- **Prenatale raadplegingen**: evenveel gerechtvaardigde afwezigheden voor zowel vaders als moeders voor deze raadplegingen
- **Vaderschapsverlof**: anders gaan nadenken over het vaderschapsverlof: duur, vergoedingen, verplicht, alleen op te nemen met het kind
- **Herwaardering van het vaderschap**: het vaderschap uit zijn ondergeschikte rol halen en er een collectieve uitdaging voor de maatschappij van maken
- **Responsabilisering van de vaders**: het gevoel van straffeloosheid wegnemen bij in gebreke blijvende vaders
- **Praatgroepen voor vaders**: ruimtes creëren waar vaders met elkaar kunnen praten en elkaar kunnen helpen met betrekking tot vaderschap en ouderschap
- **Bestrijden van ouderschapsstereotypen**: de archaische en patriarchale voorstellingen van genderrollen van vaders en moeders veranderen, virilisme en toxische mannelijkheid bestrijden, die een achteruitgang betekenen tegenover gelijkheid
- **Levenskwaliteit op professioneel/gezinsvlak**: de inclusie van vaderschap in het HR-beleid aanmoedigen (flexibele werktijden, telewerken, informatie, erkenning van de vaderrol)

⁷⁴ <https://www.mi-is.be/nl/miriam>

⁷⁵ <https://www.mi-is.be/nl/miriam>

⁷⁶ <https://fin.belgium.be/nl/particulieren/meer-diensten/onderhoudsgeld-davo/onderhoudsgeld-opeisen-als-onderhoudsgerechtigde>

Co-ouderschap

- **Ondersteuning van co-ouderschap:** gezinsbemiddeling en een constructieve dialoog vóór en na de scheiding aanmoedigen om de risico's op alleenstaand ouderschap te voorkomen
- **Gelijkheid in gedeelde kinderopvang:** de beslissingen over kinderopvang moeten gebaseerd zijn op een echt evenwicht tussen de ouders, zowel op het financiële plan als met betrekking tot de ouderlijke verantwoordelijkheden

Netwerk en verenigingen

- **Ma'Pa'Solo⁷⁷:** ontplooiing van eenoudergezinnen
- **Eenoudergezinnen'thuis⁷⁸:** opvang, begeleiding
- **Le Petit vélo jaune⁷⁹:** solidair peterschap tussen gezinnen
- **De "Daronnes"⁸⁰:** zelfhulpgroep voor alleenstaande moeders, kinderopvang, tijd voor zichzelf

Dagelijkse leven

- **Huisvesting:** herziening van antidiscriminerende beleidsmaatregelen gericht op eenoudergezinnen, met name uit minderheidsgroepen
- **Werk:** de verhouding werk-/privéleven herzien, met aangepaste werktijden, deeltijds werk en oplossingen voor kinderopvang tijdens de werkuren
- **Herwaardering van beroepen:** de zogenaamde "vrouwelijke" beroepen in de kinderopvang herwaarderen, de aanwezigheid van mannelijk personeel aanmoedigen, de verloning en het statuut van "zware beroepen" herzien
- **Fysieke en mentale gezondheid:** de kosten en terugbetalingen van bepaalde zorgen voor eenoudergezinnen herzien. Psychologische ondersteuning, praatgroepen en tijd voor zichzelf versterken. Het begrip "sociale belasting" dat grotendeels door de moeders wordt gedragen, officieel erkennen, en een betere verdeling vanaf de geboorte van een kind aanmoedigen (verplichten?)

Geïnspireerd door het Scandinavische model

- **Uitgebreid ouderschaps- en vaderschapsverlof:** in Noorwegen, Zweden, Finland en Denemarken wordt het ouderschapsverlof uitgebreid en gestimuleerd (tot 78 gedeelde weken)
- **Buurtgroepen:** een groep nieuwe ouders, onmiddellijk opgericht door de gemeente bij de geboorte van een kind, inclusief groepen voor vaders
- **Acties ten gunste van vaders en gezinnen:** jaarlijkse vaderdagen, babyfilms, koren en wandelingen met de kinderwagen, om de sociale banden tussen ouders te bevorderen

⁷⁷ <https://www.facebook.com/mapasoloasbl/>

⁷⁸ <https://maisondesparentssolos.be/?locale=nl>

⁷⁹ <https://www.petitvelojaune.be/>

⁸⁰ <https://open.spotify.com/show/3SWNfvenoQzJsg4SFmhRHx>

CONCLUSIE

Deze dag heeft duidelijk gemaakt hoezeer het vaderschap niet enkel een intieme of individuele aangelegenheid is, maar ook een diepgaande sociale, culturele en politieke kwestie. De afwezigheid of de geringe betrokkenheid van vaders in het gezinsleven is zeker niet onvermijdelijk: het is het resultaat van een systeem dat nog steeds grotendeels gestructureerd is rond patriarchale normen die hun opvoedkundige en relationele rol devalueren en hen niet de gelegenheid bieden hun vaderschap - vrijwillig of verplicht - ten volle op zich te nemen.

Tot op de dag van vandaag zijn het immers nog steeds de moeders die op de eerste plaats alleen de ouderlijke last op zich nemen, met als gevolg een mentale overbelasting, een economische kwetsbaarheid, een rem op hun loopbaan, een zwakkere fysieke en mentale gezondheid en een sociaal isolement. Deze ongelijkheden hebben onvermijdelijk een impact op de kinderen, en dragen zo bij tot de reproductie van familiale en sociale onevenwichten.

Het wordt dus dringend tijd om de vaders te responsabiliseren. Te veel vaders trekken zich na de scheiding (of zelfs vroeger!) volledig terug uit het leven van hun kind: geen band, geen steun, onbestaande of onregelmatige alimentatiebijdragen, weigering om bij te dragen aan buitengewone uitgaven. Deze realiteit wortelt zich in een gevoel van totale straffeloosheid: de wet zwijgt, verplichtingen zijn onbestaande, beroepsprocedures duren te lang en zijn te duur, en de last komt - nog steeds - bij de moeders te liggen.

Een kind is echter niet enkel een wezen dat beide ouders nodig heeft: van bij het begin is het de vrucht van een evenredige gezamenlijke verantwoordelijkheid van een man en een vrouw.

En per slot van rekening zijn het niet de volwassenen of de instellingen die de zwaarste prijs betalen voor de afwezigheid van de vader, maar wel de kinderen.

Gelukkig tonen de getuigenissen, de ideeën en initiatieven die vandaag gedeeld zijn, aan dat er andere vooruitzichten mogelijk zijn: er bestaan al geëngageerde vaders, die een volwaardige en actieve ouder willen zijn. En er zijn heel veel moeders die deze verantwoordelijkheid eerlijker willen verdelen, wat goed is voor alle gezinsleden en voor de ontwikkeling van de samenleving.

In de Scandinavische landen zijn er modellen die een evenwichtiger ouderschap mogelijk maken, waarbij plaatselijke overheden zich inzetten om vaders te begeleiden, en waar er beleidsmatige ondersteuning is. Deze modellen moeten geleidelijk ook in andere landen de norm kunnen worden, wat grondige veranderingen vereist: een ambitieuze hervorming van de duur en het verdelen van het ouderschapsverlof, een echte ondersteuning van het vaderschap van bij de zwangerschap, een beleid dat de kwaliteit van het beroeps- en gezinsleven omvat, een evenwichtige juridische ondersteuning, toegankelijke en inclusieve kinderopvang, en een strijd tegen gender- en ouderschapsstereotypen op alle niveaus.

De uitdaging is immens en complex, maar de hefboomen zijn er, de initiatieven en modellen bestaan. Ervaringen op het terrein bewijzen het: streven naar een echt gedeeld ouderschap waar iedereen een plaats heeft, is investeren in de toekomst van kinderen, vaders, moeders, gezinnen en de hele samenleving.

BIBLIOGRAFIE

Boeken genoemd in de presentatie van Philippe Halasz-Baradlay

Baronnet, J., Best, A., Brunet, F. & Duvoux, N. (dir.). (2021). Accompagner les familles monoparentales. Moyens et enjeux de l'autonomisation de publics à la croisée des vulnérabilités. Parijs: CNAF, Document d'étude nr. 225.

Boulangier, M. (2010). Sur la corde raide. Femmes & pauvreté. Femmes & monoparentalité. État des lieux. Service études des FPS, juni 2010.

Boyer, D. & Cérroux, B. (2010). Les limites des politiques publiques de soutien à la paternité. Travail, genre et sociétés, nr. 24, november.

Collombet, C. (2022). Les agences de recouvrement des pensions alimentaires, instruments d'une politique de soutien aux familles monoparentales. In: Séparations conjugales : transitions privées, dispositifs publics, Informations sociales, nr. 207.

Légaré, J. & Desjardins, B. (1991). La monoparentalité : un concept moderne, une réalité ancienne. Population, 46e jaargang, nr. 6, pp. 1677-1687.

Ligue des familles (2023). Familles monoparentales invisibles : les politiques publiques auxquelles elles n'ont pas droit. Maart 2023.

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. (2024). Sociale Barometer 2023. Brussel: Vivalis.brussels

Peemans-Poullet, H. (2006). Femmes monoparentales et risque de pauvreté. In: Les femmes monoparentales en Belgique. Problèmes de sécurité sociale : risque de pauvreté, Étude nr. 01/2006, Université des femmes, maart.

Technisch Platform Eenoudergezinnen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. (2013). Eenoudergezinnen in Brussel: Stand van zaken en vooruitzichten. November 2013.

Simon, N. (2018). Recherche-action sur les besoins et les attentes des familles monoparentales. Ligue des familles, september.

Wagener, M., Bonnetier, C. (2022). Le projet Miriam, une innovation sociale au sein des CPAS ? L'Observatoire, vol. 1, nr. 107, p. 6.

Wagener, M., Defever, C. & Mortelmans, D. (2014). Les familles monoparentales en Belgique : une approche par les trajectoires professionnelles. In: Vranken, J., Lahaye, W. et al. (Dir.), Pauvreté en Belgique – Annuaire fédéral 2014. Leuven: ACCO.

Wagener, M., François, A. & Merla, L. (2021). Mères seules, la fin de la stigmatisation? Sociétés en changement, vol. nr. 12, pp. 1-8.

Onderzoeken genoemd in de presentatie van Jennifer Sevrin

Eerlijke alimentatiebijdragen voor alle ouders

<https://liguedesfamilles.be/article/etude-calcul-contributions-alimentaires>

Actie ondernemen tegen onbetaalde alimentatievorderingen

<https://liguedesfamilles.be/article/agir-contre-les-creances-alimentaires-impayees>

De puzzel van de afrekeningen tussen gescheiden ouders

<https://liguedesfamilles.be/article/casse-tete-des-decomptes-entre-parents-separes>

Barometer van de ouders 2024

<https://liguedesfamilles.be/article/barometre-des-parents-2024>

Onbetaalde alimentatiebijdragen - Wat kunnen de gemeenten doen?

<https://liguedesfamilles.be/article/contributions-alimentaire-impay%C3%A9es-que-peuvent-faire-les-communes>

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN

GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

**VADERS EN VADERSCHAP: UITDAGINGEN, VERANTWOORDELIJKHEDEN, VERPLICHTINGEN ...
VERSLAG VAN HET EVENEMENT OP 3 DECEMBER 2024**

Redactie:

Odile Schepens, attachee, directie Subsidies en Gelijkheid

Grafische vormgeving: trinome.be

Verantwoordelijke uitgever:

Rochdi Khabazi, Directeur-generaal van Brussel Plaatselijke Besturen

Contact :

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel

Brussel Plaatselijke Besturen

Sint-Lazarusplein 2

1035 Brussel

plaatselijke-besturen@gob.brussels

www.plaatselijke-besturen.brussels

Wettelijk depot: 2025/14.404/04

© 2025 GOB – Brussel Plaatselijke Besturen - Alle rechten voorbehouden